

T.C
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
GELENEKSEL TÜRK EL SANATLARI ANA SANAT DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

GÜNÜMÜZDE AVANOS'TA (NEVŞEHİR) EL HALISI
ÜRETİMİ VE AVANOS HALILARININ ÖZELLİKLERİ

Hazırlayan
Zehra BAYINDIR

Danışman
Doç. Elvan ANMAÇ

İZMİR - 2007

T.C
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
GELENEKSEL TÜRK EL SANATLARI ANA SANAT DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

GÜNÜMÜZDE AVANOS'TA (NEVŞEHİR) EL HALISI
ÜRETİMİ VE AVANOS HALILARININ ÖZELLİKLERİ

Hazırlayan
Zehra BAYINDIR

Danışman
Doç. Elvan ANMAÇ

İZMİR - 2007

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “Günümüzde Avanos’ta (Nevşehir) El Halısı Üretimi ve Avanos Halılarının Özellikleri” adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin bibliyografyada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

...../...../.....

Zehra BAYINDIR

TUTANAK

Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü'nün/...../.....tarih vesayılı toplantısında oluşturulan jüri, Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği'ninmaddesine göre Geleneksel Türk El Sanatları Ana Sanat Dalı yüksek lisans öğrencisi Zehra BAYINDIR'ın "Günümüzde Avanos'ta (Nevşehir) El Halısı Üretimi ve Avanos Halılarının Özellikleri" konulu tezi incelenmiş ve aday/...../.....tarihinde, saat.....'da jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Adayın kişisel çalışmaya dayanan tezini savunmasından sonradakikalık süre içinde gerek tez konusu, gerekse tezin dayanağı olan ana sanat dallarından jüri üyelerine sorulan sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek tezin.....olduğuna oy.....ile karar verildi.

BAŞKAN

ÜYE

ÜYE

**YÜKSEK ÖĞRETİM KURULU DÖKÜMANTASYON MERKEZİ TEZ VERİ
FORMU**

Tez No:

Konu Kodu:

Üniv. Kodu:

Tez Yazarının

Soyadı: **BAYINDIR**

Adı: **Zehra**

Tezin Türkçe Adı: **Günümüzde Avanos'ta (Nevşehir) El Halısı Üretimi ve
Avanos Halılarının Özellikleri**

Tezin Yabancı Dildeki Adı: **The Production of Hand Made Carpets in Avanos
(Nevşehir) at the Present Time and the Speciality of the Avanos Carpets**

Tezin Yapıldığı

Üniversite: **Dokuz Eylül Üniversitesi**

Enstitü: **Güzel Sanatlar Enstitüsü**

Yıl: **2007**

Sayfa Sayısı:

Referans Sayısı:

Tez Danışmanlarının

Ünvanı: **Doç.**

Adı: **Elvan**

Soyadı: **ANMAÇ**

Türkçe Anahtar Kelimeler:

1. Halı
2. Avanos Halısı
3. Seccade
- 4.
- 5.

İngilizce Anahtar Kelimeler:

1. Carpet, Rug
2. Avanos Carpet
3. Prayer Rug

Tarih:

İmza:

ÖZET

Avanos Nevşehir iline bağılı ilçe olup, İç Anadolu bölgesinde yer almaktadır.

Avanos'un bilinen tarihi, ilk Bronz Çağı'ndan itibaren başlar. J.C Gadrin ve P. Garelli isimli arkeologlar 19. yy başları Asur Ticaret Yollarını inceleme çalışmalarında Avanos'un bu ticaret yolu üzerinde olduğunu tespit etmişlerdir. Anadolu Selçukluları zamanında da önemini korumuş ve İstanbul – Bağdat yolu üzerinde önemli bir yerleşim merkezi olarak kalmıştır. 1202 yılında Selçuklu Hükümdarı Alaaddin Keykubat, İpek Yolu üzerinde ki güvenliği sağlamak ve ticaret kaynaklarını canlandırmak amacıyla çeşitli boylardan Türkmenleri ilçede iskan ederek yöreyi Türkleştirmiştir. 1391 tarihinde Yıldırım Beyazıt tarafından Osmanlı topraklarına katılmıştır. Cumhuriyetten sonra Kırşehir'e bağlanmış, 1954 yılında Nevşehir'in il olmasıyla Nevşehir'e bağlanmıştır.

Tarihten günümüze kadar önemini korumuş bir yer olarak Avanos, her alanda olduğu gibi özellikle halıcılık ve çömlekçilikte geçmişten biriktirdiği köklü bir birikime sahiptir. 1960'lı yıllarda bölgede turizmin başlamasıyla halıcılık ve çömlekçilik ticari değer kazanmıştır. Günümüzde çömlekçilik devam ederken, halıcılık onun gölgesinde kalmış ve Avanos halılarının üretimi 1980'li yıllarda bitmiştir. Halıcılık bitmesine rağmen bazı kaynaklarda, halı mağazalarının koleksiyonlarında ve bazı evlerde saklanarak günümüze kadar gelebilmiştir.

Günümüzde birkaç halı mağazası gösteri amaçlı değişik bölgelere ait halılar dokutmaktadır. Halı üretimi ve satışı yapan tek yer olan Hitaş Tokmak Halı'da üretilen halılar ise geleneksellikten uzak tamamen ticari beğeniler ön planda tutularak hazırlanmaktadır.

Yapılan çalışmada kaynak kişilerdeki toplam 57 adet halının boyut, kalite, düğüm şekli, kullanılan malzeme gibi teknik özellikleriyle, kompozisyon şekli, motifleri ve kompozisyon planı gibi sanatsal özellikleri incelenmiştir.

ABSTRACT

Avanos is a small town in Central Anatolia in the district of Nevşehir.

It's history starts at the Bronze Age. The 19 th century archeologists J.C. Gadrin and P. Garelli discovered that Avanos was on the major Trade Roads of the Assurians traders. At the time of the Anatolian Selcuks, Avanos was still a important town on the Trade Road between Baghdat and Istanbul. In 1202 the Emperor of the Selcuk Empire Alaadin Keykubad, transferred a lot of Turkmens to Avanos, to ensure the security on the Silk Road and to strengthen the Turkish power. In 1391 the town was incorporated in the Ottoman Empire by Yıldırım Beyazıd. After the foundation of the Turkish Republic, Avanos was part of the district of Kırşehir, in 1954 it became part of Nevşehir.

Since the early days of history until today Avanos held an important position as center of trade, but especially carpets and pottery. Since the 1960's with the beginning of tourism in the region, Avanos held an important centre of trade in handicraft whilst pottery has increased in importance. The local production of carpets decreased and finally stopped in 1980. Even carpet production has stopped in the region, still a lot of fine collections of carpets can be found in some carpet shops and in the private homes of collectors.

For show purposes some carpet dealers have restarted to producing carpets from various parts of Turkey. The only remaining carpet producer Hitaş Tokmak Halı, today produces carpets far away from traditional patterns and materials.

In the following research paper a total of 57 carpets have been analyzed, concerning their size, quality, form of knots, used materials, special techniques, composition (form and design) and motives.

ÖNSÖZ

1202 yılında Selçuklu Hükümdarı Alaaddin Keykubat'ın, İpek Yolu üzerinde ki güvenliği sağlamak ve ticaret kaynaklarını canlandırmak amacıyla çeşitli boylardan Türkmenleri Avanos'ta iskan etmesiyle bölge Türkleşmiştir. Türkmenler ile birlikte dokuma kültürleri de bölgeye yerleşmiştir. Asur Ticaret Yolu ve İpek Yolu üzerinde bulunan Avanos, geçmişten günümüze kadar önemini korumasından dolayı pek çok insan buradan geçmiş ve kendilerinden izler bırakmışlardır. İşte bu süreç içerisindeki halılar, tez konusu; **“Günümüzde Avanos'ta (Nevşehir) El Halısı Üretimi ve Avanos Halılarının Özellikleri”** olarak seçilmiştir.

Tez konunun seçiminde ve düzenlenmesinde büyük katkıları olan Prof. İsmail ÖZTÜRK'e ve danışmanım Doç. Elvan ANMAÇ'a, Avanos'taki çalışmalarım sırasında çok yardımlarını gördüğüm Hitaş Tokmak Halı sahibi Ömer TOKMAK'a, Kirit Halı sahipleri Ahmet – Osman DİLER ve Kirit Halı çalışanlarına, Cehri Halı sahibi Galip KÖRÜKÇÜ'ye, Kezban SAYIN'a, Avanos Belediyesi Çalışanlarına, çalışmalarım sırasında benden desteğini esirgemeyen aileme ve eşime teşekkür ederim.

Zehra BAYINDIR

Temmuz 2007 - İZMİR

GÜNÜMÜZDE AVANOS'TA (NEVŞEHİR) EL HALISI ÜRETİMİ VE AVANOS HALILARININ ÖZELLİKLERİ

YEMİN METNİ	II
TUTANAK	III
Y.Ö.K. DÖKÜMANTASYON MERKEZİ TEZ VERİ FORMU	IV
ÖZET	V
ABSTRACT	VI
ÖNSÖZ	VII
İÇİNDEKİLER	VIII
KISALTMALAR	X
FOTOĞRAFLARIN LİSTESİ	XI
GİRİŞ	XIV

BİRİNCİ BÖLÜM

AVANOS VE HALICILIĞI, ARAŞTIRMA YAPILAN AİLELER, HALI SATIŞ MAĞAZALARI, HİTAŞ TOKMAK HALI A.Ş. HAKKINDA BİLGİ

1.1. AVANOS'UN COĞRAFİ KONUMU VE TARİHÇESİ	1
1.1.1. Avanos'un Coğrafi Konumu	1
1.1.2. Avanos'un Tarihçesi	2
1.2. AVANOS HALICILIĞININ GELİŞİMİ	4
1.3. ARAŞTIRMA YAPILAN AİLELER HAKKINDA BİLGİ	8
1.4. AVANOS'TA Kİ HALI SATIŞ MAĞAZALARI	16
1.4.1. Avanos Kirkit Halı	16
1.4.2. Cehri Halı	17
1.4.3. Yörük Halı	18
1.5. AVANOS HİTAŞ TOKMAK HALI A.Ş.	18
1.5.1. Hammadde Hazırlığı	22
1.5.2. Üretim Aşamaları	27
1.5.3. Pazarlama	29

İKİNCİ BÖLÜM
AVANOS HALILARININ İNCELENMESİ

2.1.AİLELERİN ELİNDE BULUNAN ÖRNEKLER	31
2.2.HALI SATIŞ MAĞAZALARINDA BULUNAN ÖRNEKLER	86
2.3.AVANOS HİTAŞ TOKMAK HALI A.Ş.'DE BULUNAN ÖRNEKLER	129
2.4. AVANOS HALISI TASARIMLARI	148
SONUÇ	152
KAYNAKLAR	155
ÖZGEÇMİŞ	

KISALTMALAR

a.g.e	: Adı geçen eser
a.g.m	: Adı geçen makale
A.Ş.	: Anonim Şirketi
b.k.z.	: Bakınız
cm	: Santimetre
dm ²	: Desimetre Kare
Doç.	: Doçent
Foto	: Fotoğraf
No	: Numara
Prof.	: Profesör
s.	: Sayfa
T.C	:Türkiye Cumhuriyeti
y.a.g.e	: Yukarıda adı geçen eser
y.a.g.m	: Yukarıda adı geçen makale
vb.	: ve benzeri

FOTOĞRAFLARIN LİSTESİ

Foto 1: Gösteri amaçlı dokumanın yapıldığı metal germe tip halı tezgahı ve Kırşehir seccade halısı.

Foto 2: Foto 1’de ki Kırşehir Seccade halısının deseni.

Foto 3: Çile halindeki yünleri yumak haline getirmekte kullanılan gülcenler.

Foto 4: Cehri ile kazanda yünlerin boyanması.

Foto 5: Cehri ile boyanmış yünlerin durulanması.

Foto 6: Doğal boya bitkileri ve boyanmış yün ipliği örnekleri.

Foto 7: Ayarlı kırkım makinesi ile kırkım işlemi yapılırken.

Foto 8: Top Göbek - Aynalı Modelli Minder. Kezban Sayın

Foto 9: Top Göbek - Aynalı Modelli Yastık. Kezban Sayın

Foto 10: Sarmaşıklı Halı. Kezban Sayın

Foto 11: Yılanlı Bahçe Modelli Avanos Halısı. Kezban Sayın

Foto 12: Foto 11’de ki Halının Bordür ve Zemin Detayı

Foto 13: Çiçekli Modelli Halı. Kezban Sayın

Foto 14: Avanos'ta Dokunan Isparta Modeli Halı. Kezban Sayın

Foto 15: Gerdanlı Modeli Halı. Kezban Sayın

Foto 16: Goncalı Halı. Ayşe Körlü

Foto 17: Göbekli Halı. Fatma Aka

Foto 18: Göbekli - Kilim Modelli Halı. Fatma Aka

Foto 19: Gerdanlı Halı. Nazlı Aksungur

Foto 20: Üç Top - Aynalı Modelli Halı. Nazlı Aksungur

Foto 21: Goncalı Halı. Zeliha Gülle

Foto 22: Leblebili Avanos Halısı. Zeliha Gülle

Foto 23: Yılanlı Bahçe Modeli. Şerife Öcal

Foto 24: Avanos'ta Dokunmuş Yahyalı Modeli Halı. Mehmet Eren

Foto 25: Leblebili Avanos Halısı. Mehmet Eren

Foto 26: Fistollu Halı. Necla Biçer

Foto 27: Kollu Göbek Halısı. Necla Biçer

Foto 28: Karpuzlu Modeli Halı. Hatice Demirtaş
Foto 29: Kollu Göbek Modelli Seccade. Hatice Demirtaş
Foto 30: Arap Eli, Elmalı Modelli Seccade. Hatice Demirtaş
Foto 31: Foto 30'da ki Halının Bordür Detayı
Foto 32: Kollu Göbek Modelli Halı. Emine Uslu
Foto 33: Avanos Kollu Göbek Halısından Uyarlanan Aslanlı Halı. Ahmet Lale
Foto 34: Foto 33'de ki Halının Zemin Detayı
Foto 35: Sümbüllü Halı. Arife Seğmen
Foto 36: Kollu Göbek Halısı. Nurhan Cemiloğlu
Foto 37: Mihraplı Avanos Halısı. Arap Eli, Çubuk Suyu Motifli. Kirkit Halı
Foto 38: Mihraplı Avanos Halısı. Arap Eli, Çubuk Suyu Motifli. Kirkit Halı
Foto 39: Mihraplı Avanos Halısı. Kirkit Halı
Foto 40: Mihraplı Avanos Halısı. Arap Eli, Çubuk Suyu Motifli. Kirkit Halı
Foto 41: Avanos'ta Dokunan İran Modelli Halı. Kirkit Halı
Foto 42: Leblebili Avanos Halısı. Kirkit Halı
Foto 43: Ermeni Yıldızı Motifli Sedir Halısı. Kirkit Halı
Foto 44: Göbekli Halı. Kirkit Halı
Foto 45: Ermeni Yıldızı Motifli Sedir Halısı. Kirkit Halı
Foto 46: Avanos'ta Dokunan Milas Desenli Sedir Halısı. Kirkit Halı
Foto 47: Foto 46 Detay
Foto 48: Sümbül ve Şal Motifli Halı. Kirkit Halı
Foto 49: Arap Eli, Ermeni Yıldızı Motifli Sedir Halısı. Kirkit Halı
Foto 50: Arap Eli Motifli Mihraplı Avanos Halısı. Kirkit Halı
Foto 51: Arap Eli Motifli Mihraplı Avanos Halısı. Kirkit Halı
Foto 52: Avanos'ta Dokunmuş İran Halısı. Kirkit Halı
Foto 53: Avanos Yastık Halısı. Yörük Halı
Foto 54: Mihraplı, Arapeli, Çubuk Suyu Modelli Seccade. Cehri Halı
Foto 55: Mihraplı, Arapeli, Çubuk Suyu Modelli Seccade. Cehri Halı
Foto 56: Foto 55 Detay
Foto 57: Mihraplı, Arapeli Modelli Seccade. Cehri Halı
Foto 58: Foto 57 Detay
Foto 59: Avanos'ta Dokunan İran Modelli Halı. Cehri Halı

Foto 60: Mihraplı, Arapeli Modelli Seccade. Cehri Halı

Foto 61: Özgün Tasarım Halı. Hitaş Tokmak Halı

Foto 62: Foto 61 Detay

Foto 63: Özgün Tasarım Halı. Hitaş Tokmak Halı

Foto 64: Özgün Tasarım Halı. Hitaş Tokmak Halı

Foto 65: Özgün Tasarım Halı. Hitaş Tokmak Halı

Foto 66: Özgün Tasarım Halı. Hitaş Tokmak Halı

Foto 67: Arap Eli, Çubuk Suyu Motifli Halı. Hitaş Tokmak Halı

Foto 68: Mihraplı Seccade. Hitaş Tokmak Halı

Foto 69: Avanos'ta Dokunmuş İran Modelli Halı. Hitaş Tokmak Halı

Foto 70: Mihraplı Seccade. Hitaş Tokmak Halı

Foto 71: Foto 68 de ki Hitaş Tokmak Halıya ait seccadenin restitüsyon çalışması.

Foto 72: Foto 30 – 31 de ki Hatice DEMİRTAŞ' a ait seccadenin restitüsyon çalışması.

GİRİŞ

Asur Ticaret Yolu ve İpek Yolu üzerinde bulunan Avanos, yerleşim yeri olarak önemini hep korumuştur. Birçok insan burada yaşamış veya gelip geçerken, sosyal, kültürel vb. pek çok alanda kendinden izler bırakmıştır. Ticaret ilçenin önemli geçim kaynağı olmuştur. Değişen zamanla birlikte ilçede önemli olan ticaret yerini turizme bırakmıştır. Bu değişime bazı ticaret veya günlük kullanım eşyaları ayak uydururken, bazılarının kullanım amaçları değişmiştir. Bunlardan birisi de halıdır. Halı ilk önceleri evde kullanım ve çeyiz için dokunurken, sonraki dönemde bunlara ek olarak ticari boyutta kazanmıştır. Bütün bunlara ek olarak, bölgede Turizmin gelişmesiyle halı turistik eşya niteliği de kazanmıştır. Son on yılda halıya verilen önem giderek azalmıştır. Buna neden olan pek çok etken olmasına karşılık en önemlisi bölgenin diğer geçim kaynağı olan çanakçılıktır. Halıcılıkta olduğu gibi çanakçılıkta da önceleri evlerde kullanım amacıyla üretim yapılmış, ticari özellik kazanmış ve turizmle birlikte turistik eşya niteliğine bürünmüştür. Bir de Kütahya çiniciliğinin bölgeye getirilmesiyle büyük çini ve çanak atölyeleri kurulmuş, buralarda hem üretim hem de satış yapılmış ve hala da yapılmaktadır.

Çanak atölyeleri gibi, dokuma ve satış yapan halı mağazaları açılmış olsa bile, halıcılık çanakçılığın gölgesinde kalmıştır. İlçede dokuma yapan üç tane halı mağazası bulunmaktadır. Bu mağaza bünyesindeki atölyelerde Avanos halısı değil daha çok turistlerin rağbet ettiği Hereke, Kayseri, Milas vb. halılar dokutturulmaktadır.

İlçede bulunan halı mağazaları yetkilileri ile görüşmeler sonucunda, Avanos halısı üretiminin yirmi yıldır yapılmadığı öğrenilmiştir. Bu nedenle, yok olmaya yüz tutmuş Avanos halılarını ulaşılabilen kaynak kişiler aracılığı ile bulmak, bunların geçmişten günümüze nasıl bir değişim gösterdiğini tespit etmek, teknik ve sanatsal özelliklerini incelemek ve bunları bir katalog halinde bir araya getirmek amacıyla tez konusu; “ **Günümüzde Avanos’ta (Nevşehir) El Halısı Üretimi ve Avanos Halılarının Özellikleri**” olarak seçilmiştir. Bu konunun seçilmesinde, Nevşehir / Ürgüplü olmak, bölgenin genel yapısı ve kültürünü tanımak, ikamet yeri olarak araştırma yapılacak yere yakın olmak, bazı kaynak kişileri şahsen tanımak etkili olmuştur.

Ön araştırma sonucunda tez başlığına uygun geçici bir plan hazırlanmıştır. Bu plan doğrultusunda 02 Kasım 2005 tarihinde bölgeye gidilmiştir. Araştırma sırasında her eve girilememesi ve bazı mağaza yetkililerinin koleksiyonlarının tamamını açmama isteği ile tezin kapsamına bir sınırlama getirilmiştir.

Araştırmaya ilk olarak Avanos merkezde bulunan halı mağazalarından başlanmıştır. Sırasıyla Kirkit Halı, Tokmak Halı, Yörük Halı ve Cehri Halı Mağazaları gezilerek Avanos halıları tespit edilmiştir. Mağaza sahipleri ile birebir görüşülerek kendileri, mağazaları ve Avanos halıları hakkında bilgiler alınmıştır. Ayrıca elinde Avanos halısı bulunan diğer kişilere nasıl ulaşılabileceği hakkında bilgiler alınmıştır. Daha sonra araştırma kapsamındaki halıların boyutları, kaliteleri düğüm türleri, kullanılan malzemeleri, renk ve desen özellikleri üzerine birebir inceleme yapılarak fotoğraf çekimleri yapılmıştır. Bu sırada edinilen kaynaklar da tezin gelişmesine yardımcı olmuştur.

Mağaza yetkililerinin verdiği bilgiler doğrultusunda Bozca Köyünde üç, Sarıhıdır Köyünde bir, Özkonak kasabasında bir, Göynük Kasabasında bir, Aktepe Köyünde iki, Çavuşin Köyünde bir ve Ürgüp'te dört olmak üzere toplam onüç aile ile görüşülmüştür. Bu görüşmelerde hem kendileri hakkında, hem de halıyı dokuyan kişiler hakkında bilgiler alınmıştır. Aralarından Kezban SAYIN ve Arife SEĞMEN'in önceden ticari dokuma yaptığı öğrenilmiş, bu konu hakkında bilgiler alınmıştır. Dokuma yapan kişilerin verdiği bilgiler doğrusunda yünü dokumaya hazırlama, doğal boyar madde temini, bunlarla yün boyama hakkında bilgiler alınmıştır. Ayrıca, anlatılanlar doğrultusunda, halı dokuma ile ilgili çeşitli adetler olduğu tespit edilmiştir. Daha sonra araştırma kapsamındaki halıların boyutları, kaliteleri düğüm türleri, kullanılan malzemeleri, renk ve desen özellikleri üzerine birebir inceleme yapılarak fotoğraf çekimleri yapılmıştır.

Avanos'ta yapılan araştırma sırasında bir takım güçlüklerle karşılaşmıştır. Gidilen mağazalardaki bütün koleksiyonun açılmaması, uzun vakit ayırmak istememeleri, köylerdeki insanların evlerini yabancılara açmaktan korkmaları, serili olan halıların üzerinde eşyaların olması gibi nedenler örnek olarak verilebilir.

Avanos'un tarihi, coğrafi konumu ve Avanos halıcılığı hakkında, Avanos Belediyesine, Nevşehir Kütüphanesine ve Ürgüp Kütüphanesine gidilere kaynak araştırması yapılmıştır. Kaynak araştırmasında ayrıca, Tokmak Halı sahibi Ömer

TOKMAK kitaplığından ve Ürgüp Aksa Halıcılık sahibi Muammer SAK kitaplığından yararlanılmıştır. Tarihi gelişimi ve diğer konularda Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Kütüphanesi, Doç. Elvan ANMAÇ kitaplığı, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Fakültesi Kütüphanesi ve Denizli Berke Halı Kitaplığından yararlanılmıştır.

Alan araştırması ve kaynak araştırması bölümü bittikten sonra eldeki fotoğraflardan iki halı seçilerek birebir halı kağıdına aktarılmıştır.

Bütün bu bilgiler doğrultusunda tez iki bölüme ayrılmıştır. Birinci bölümde; “Avanos ve Halıcılığı, Araştırma Yapılan Aileler, Halı Satış Mağazaları, Hitaş Tokmak Halı Aş. Hakkında Bilgi” ana başlıkları altında konular toplanmıştır. Coğrafi Konumu ve Tarihçesinde; Avanos’un coğrafi konumu, yerleşik hayatın başlamasından günümüze gelişim süreci hakkında bilgiler verilmiştir. Avanos Halıcılığının Gelişiminde; Avanos’ta bilinen ilk halıcılığın başlamasından günümüze ulaşılan kaynaklar doğrultusunda bilgiler verilmiştir. Araştırma Yapılan Aileler Hakkında Bilgi bölümünde; ulaşılabilen ve ellerinde Avanos halısı bulunan onüç aile hakkında bilgiler verilmiştir. Bu kişilerden yün ve doğal boyar madde temini ve bunların dokumaya hazırlanması, dokuma yapılması ve varsa ticaretinin nasıl yapıldığı hakkında bilgiler alınarak aynen aktarılmıştır. Avanos’taki Halı Satış Mağazaları bölümünde; ellerinde Avanos halısı bulunan ve incelenmesine izin verilen halılar hakkında, mağaza sahipleri ve mağazaları hakkında tanıtıcı bilgiler verilmiştir. Toplam dört mağazaya gidilmiş, bunlardan sadece Tokmak Halı’da üretim yapılmasından dolayı Avanos Hitaş Tokmak Halı Aş. başlığı altında ayrıca verilmiştir. Bu bölümde Tokmak halının hammadde temini ve hazırlığı, halı üretimi aşamaları ve üretilen halıların pazarlanması gibi konular hakkında detaylı bilgiler verilmiştir. Ayrıca mağaza sahibi Ömer TOKMAK yün boyarken, kızı kırkım yaparken fotoğraflanarak bu bölüme eklenmiştir.

Tezin ikinci bölümü “Avanos Halılarının İncelenmesi” ana başlığı altında sadece katalog çalışmasına ayrılmıştır. Birinci bölüme uygun olarak “Ailelerin Elleri Bulunan, Halı Satış Mağazalarında Bulunan ve Hitaş Tokmak Aş.’de Bulunan Örnekler” başlıkları altında sırasıyla verilmiştir. Halı fotoğrafları tek tek verilerek bunların boyutları, kaliteleri, düğüm türleri, kullanılan malzemeleri, renk ve desen özellikleri hakkında tanıtıcı bilgiler verilmiştir. Son olarak “Avanos Halısı

Tasarımları” başlığı altında halı kağıdına yapılmış olan iki adet halının bir kopyası da bilgisayar ortamında çizilmiş ve çizim hakkında bilgiler verilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

AVANOS VE HALICILIĞI, ARAŞTIRMA YAPILAN AİLELER, HALI SATIŞ MAĞAZALARI, HİTAŞ TOKMAK HALI A.Ş. HAKKINDA BİLGİ

1.1. AVANOS'UN COĞRAFİ KONUMU VE TARİHÇESİ

1.1.1. Avanos'un Coğrafi Konumu

Avanos Nevşehir iline bağlı ilçe olup, İç Anadolu bölgesinde yer almaktadır. İlçe, Nevşehir il merkezine 20 km. mesafededir. Başta ilçe merkezi, diğer 8 kasaba ile 9 belediye ve 11 köy olmak üzere toplam 20 yerleşim ünitesi mevcuttur. Ayrıca ilçe merkezinde 8 mahalle bulunmaktadır. Avanos'a bağlı belediyeler; Özkonak, Kalaba, Akarca, Topaklı, Sarılar, Çalış ve Mahmat'tır. Avanos'un köyleri; Aktepe, Çavuşin, Altıpınar, Büyük Ayhan, Küçük Ayhan, İğdeli Kışla, Karacauşağı, Kuyulukışla, Paşalı ve Üçkuyu'dur. Avanos merkez mahalleleri ise; Alaattin Mahallesi, Orta Mahalle, Bayır Mahallesi, Cami Kebir Mahallesi, Yukarı Mahalle, Bahçelievler Mahallesi, Yeni Mahalle ve Cumhuriyet Mahallesi'dir.

Avanos 1.045 km²'lik yüzölçümüyle, Nevşehir'in %19,1'ini kaplayan en geniş ilçesidir. İlin doğu kesiminde yer alan ilçe topraklarının büyük bölümü platolarla kaplıdır. Kızılırmak Vadisi'nde yer alan küçük adalar görülür.¹

Avanos'ta dağlar, tepeler, vadiler ve düzlükler yan yana yer alır. İsmail Sivrisi 1756 m. yüksekliğiyle ilçenin Kuzeybatısında yükselir. İğdiş (Ziyaret) Dağı 1564 m. yüksekliğinde olup ilçenin Kuzeyinde yer alır ve eteklerinde, taş değirmenleri döndüren, bağ ve meyve bahçelerinin sulanmasında kullanılan Köybağı Suyu denilen kaynak bulunmaktadır. Özkonak–Kalaba arasında düz alanlar uzanır ve genellikle ekin tarlaları ile kaplıdır. Vadilerde kuru dere yatakları bulunur ve ancak sağanak yağmurların ardından ya da karların erimesinden sonra buralardan su akar.²

Kızılırmak Vadisi'ne Kuzey ve Güneyden birçok vadi açılır. Bunların çoğu yılın büyük bir zamanı kurudur, ancak, içlerinden sadece Damsa Çayı Vadisi yıl boyunca yatağında su bulundurur.

¹ Anonim Yurt Ansiklopedisi. S.6102

² Avanos Belediyesi Bilgisayar Kayıtları

Kızılırmak Avanos'un ortasından geçer, yılın büyük bir bölümünde çamurlu akar ve suyun rengi de kızıldır. Kızılırmak suyu bölgede bağ ve bahçe sulamasında kullanılır.

Kızılırmak'ın Güneyinde Zelve Ovası düzlüğü yer almaktadır. Bu ovanın Güneyinde Aktepe yükseltisi bulunmaktadır. İlçenin Güney sınırını Zelve Ören yeri çevrelemektedir. Batı'da Karadağ ile Balkayası yükseltisi Kızılırmak tarafından Doğu – Batı doğrultusunda ikiye bölünmüş ve Gülşehir sınırına kadar devam edip Kızıloz Düzlüğü denilen yerde son bulmuştur. İlçenin Güneydoğusunda yer alan Karaseki Platosu ilçe yerleşim yerinin yakınında bir yükseklik oluşturmaktadır.

İlçenin denizden ortalama yüksekliği 920 m. dir. Çevresine göre daha çukurda olup ısısı 3 – 4 derece farklıdır. Yazları sıcak ve kurak, kışları sert, soğuk ve kar yağışlı geçer. Üzerlik, Sığırkuyruğu, Papatya, Çiğdem, Navruz ve Devedikeni bölge ikliminde yetişen doğal boyarmadde bitkilerindedir.³

İlçeye çeşitli yönlerden karayolu ile ulaşmak mümkündür. İlçe merkezine 30 km. uzaklıkta Kalaba ve Topaklı Kasabaları içerisinde geçen Kayseri – Ankara karayolu; ilçenin içerisinde geçen Kayseri – Nevşehir karayolu mevcuttur. Avanos ilçe merkezine 20 km. uzaklıkta DHMİ 'ne (Devlet Hava Meydanları İşletmesi) ait Tuzköy Havalimanı vardır.

2000 yılı nüfus sayımı kesin sonuçlarına göre, ilçedeki nüfus dağılımı, ilçe merkezinde 11.921, kasabalarda 25.791, köylerde 5425 olmak üzere toplam 43.131' dir.⁴

1.1.2. Avanos'un Tarihi

Hitit ve Frig Mitolojisi'nde de bahsedildiği gibi, volkan tanrılarının oluşturduğu, yağmur ve rüzgar tanrılarının yumuşak ve sihirli ellerinde biçimlendirdiği Kapadokya içerisinde Avanos, doğa ve tarihin en güzel bir şekilde bütünleştiği yerdir.⁵

Yüzyıllardan beri insan toplulukları meyve toplamacılığı ve avcılık yaparak hayatlarını sürdürmüşler. Suya olan hayati bağımlılıklarından dolayı nehir kenarlarına yerleşme eğilimi göstermişlerdir. Bu bağlamda Kızılırmak çevresi İç

³ Avanos Belediyesi Bilgisayar Kayıtları

⁴ Avanos Kaymakamlığı 2002 yılı Brifingi, s.1.2

⁵ Yaşar Büken, Avanos Kitabı, s.15

Anadolu bölgesinde yerleşim yeri olarak hep rağbet görmüştür. Avanos Kapadokya'nın en eski yerleşim merkezlerinden birisidir.

Avanos'un bilinen tarihi, ilk Bronz Çağı'ndan itibaren başlar. Bu bilgiler Topaklı Höyük kazılarında ortaya çıkarılmıştır. İtalyan Arkeologların 1967 yılında başlattığı kazılarda bölgenin ilk Bronz Çağı'ndan Bizans Dönemine kadar yerleşim yeri olarak kullanıldığını gösteren 24 kat ortaya çıkartılmıştır. J.C Gadrin ve P. Garelli isimli arkeologlar 19. yy başları Asur Ticaret Yollarını inceleme çalışmalarında Avanos'un bu ticaret yolu üzerinde olduğunu tespit etmişlerdir. Kazılarda ortaya çıkan kil tabletlerden ilçenin o dönemdeki adının Venessa ve Waşhania olduğu saptanmıştır.

N. Thierry çalışmalarına göre, Venessa Selçuklular döneminde Evranos olarak isimlendirilmiş, zamanla da Avanos'a dönüşmüştür. Osmanlı belgelerinde; Avanos "Enes", "Üvenez", "Evenez" olarak geçmektedir.⁶

Avanos'un çevresinde yer alan birçok tarihi kalıntı, buranın çok büyük bir dini merkez olduğunu göstermektedir. Anadolu Selçukluları zamanında da önemini korumuş ve İstanbul – Bağdat yolu üzerinde önemli bir yerleşim merkezi olarak kalmıştır.

Bölgede Hitit ve Frig hakimiyeti sürmüştür, bunlardan sonra Kimmerlerin istilasına uğramıştır. MÖ. 700 yılı sonrasında da Lidya, Med, Pers İmparatorlukları egemenliği altına girmiştir.

Elde edilmiş ilk tarihi bilgilere göre, ' Venessa ' MÖ. 332 yılında Büyük İskender'in teğmeni Eumenes tarafından kurulmuştur.

MS. 17'lerde Kapadokya, Romalıların Asya'da ki vilayeti olarak kullanılmış ve Bizans Dönemi'nden itibaren de bölgeye ilk oyma freskli kiliseler inşa edilmeye başlanmıştır.

1202 yılında Selçuklu Hükümdarı Alaaddin Keykubat, İpek Yolu üzerinde ki güvenliği sağlamak ve ticaret kaynaklarını canlandırmak amacıyla çeşitli boylardan Türkmenleri ilçede iskan ederek yöreyi Türkleştirmiştir. Selçuklular tarafından yapılan Alaaddin Cami, çeşme, medrese, Alaaddin Mahallesi, Çavuşoğlu Sokağı o dönemden günümüze kalmıştır.

⁶ **Avanos Belediyesi Bilgisayar Kayıtları**, (Mehmet Ateş, Günizi Reklamcılık Tarafından Hazırlanan Kitapçık)

Beylikler Dönemi'nde Avanos ilk olarak Eretna Beyliği, daha sonra Karaman Beyliği Hükümrânlığına geçmiş, 1391 tarihinde Yıldırım Beyazid tarafından Osmanlı topraklarına katılmıştır.⁷ 1838'de Nevşehir'e, 1853'de de Ürgüp'e bağlı bir köy olan Avanos, 1867 yılında ilçe olmuştur.⁸

II. Abdülhamit zamanında sarayda Abdülhamit'in Başyaverliğini yapan Avanos'lu Kurena Arif Bey, 1900 yılında Taş Köprü'nün yapılmasına yardımcı olmuş, sayesinde Avanos gelişmesini sürdürmüştür.⁹ Cumhuriyetten sonra Kırşehir'e bağlanmış, 1954 yılına kadar bu ile bağlı ilçe olarak kalmıştır. 1954 yılında Nevşehir'in il olmasıyla Nevşehir'e bağlanmıştır.

Avanos büyüyüp gelişerek bugünkü halini almıştır. İlçede halıcılık, çanak çömlekçilik, bağcılık, şarapçılık, mermer ocakları ve mermer imalatı ile tuğla ve kiremit üreten toprak sanayi mevcuttur. Son yıllarda turizm ilçenin en önemli geçim kaynağı haline gelmiştir.

1.2. AVANOS HALICILIĞININ GELİŞİMİ

Daima Türklerin yaşadığı ülkelerde ortaya çıkan halının tarihi, sıkı sıkıya Türklere bağlı olduğu gibi, Büyük Selçuklu Sultanlığı devrinde kurulan devletlerle, bunun tekniğini önce İslam alemine, sonra bütün dünyaya tanıtan da Türkler olmuştur. Bununla beraber Büyük Selçuklulardan halı kalmamış, Anadolu Selçuklularından gelen Konya halıları yirminci yüzyıla kadar gelişen halı sanatının temeli olmuş, yedi asır boyunca Türk Halı sanatı aralıksız, daima yeni tiplerin yaratıldığı parlak bir gelişme göstermiştir.¹⁰

1202 yılında Selçuklu Hükümdarı Alaaddin Keykubat , İpek Yolu üzerinde ki güvenliği sağlamak ve ticaret kaynaklarını canlandırmak amacıyla çeşitli boylardan Türkmenleri Orta Anadolu'nun çeşitli bölgelerinde iskan ederek o bölgeleri Türkleştirmiştir.¹¹ Yerleşik hayata geçirilmeden önce de karakteristik halı özellikleri olan Türkmenler, yerleşik hayata geçmeleriyle birlikte bu faaliyetlerini sürdürmeye devam etmişlerdir.

⁷ Prof. Dr. Mustafa Akdağ, **Türkiye'nin İktisadi ve İctimai Tarihi**, cilt 1, s. 198.247

⁸ Emrullah Güney, H. Güney, S. Güney, **Nevşehir İli Kapadokya**, 1988, s.102

⁹ M.H. Oğuz, **Tarihte Avanos Notları**, s.2

¹⁰ Oktay ASLANAPA, **Türk Halı Sanatının Bin Yılı**, İnkilap Kitabevi, 2005, s. 13

¹¹ Detaylı Bilgi İçin, . Mustafa AKDAĞ, **Türkiye'nin İktisadi ve İctimai Tarihi**, cilt 1, s. 198.247

Anadolu halıları, zengin kompozisyonları ve bölgelere ait özellikleri göz önüne alınarak, Batı, Orta ve Doğu Anadolu halıları olarak üç geniş gruba ayrılabilir. Nevşehir, Niğde ve Konya yöresi halılarının adı, tanınmış halı merkezleri arasında geçmemektedir. Buna rağmen Orta Anadolu'nun Nevşehir, Niğde ve Konya'ya kadar inen alan içinde, yörenin özgün, tabii ve arkeolojik yapısına paralel olarak, diğer halı bölgelerinden farklı renk, boyut, kompozisyon ve desen özellikleri ile geometrik üslubun en güzel çeşitlemelerinin dokunduğu halılar olarak karşımıza çıkmaktadır.¹²

Konya halıları yapıları itibarı ile Kapadokya bölgesindeki bir grup halı ile büyük benzerlikler göstermektedir. Buna rağmen Konya halıları kadar tanınmamıştır. Bu nedenle iki bölgenin halılarını bir arada ele almak ve yapısal özelliklerini birlikte incelemek daha doğru bir yaklaşım olacaktır.

Konya Kapadokya grubu diye adlandırılan halılar yapıları, tasarımları, şekil, motif ve renkleri incelendiğinde çok belirgin ortak özellikleri ortaya çıkmaktadır. Çoğunun, "yol halısı" denilen şekilde, boylarının uzun, enlerinin dar olması, sedir üstü kullanım amacıyla dokundukları fikrini vermektedir. Fakat göçer tezgahlarının dar olması, kolay sökülüp taşınması gibi özelliklerini de hesaba katmak gerekmektedir.¹³

Nevşehir, Niğde, Konya yöresi halılarına kompozisyon ve desen özellikleri açısından bakıldığında, geometrik bir üslup görülmektedir. Bu üslup günümüzün bile çağdaş estetik anlayışına oldukça uymaktadır. Genelde halılarda orta zemin kare veya dikdörtgenlere bölünerek içlerine ana motif, zeminde kalan boşluklara da yine geometrik motif ya da motifler birbiri ardı sıra gelecek şekilde yerleştirilmiştir. Genelde halıların yüzeyine bakıldığında, orta zemini çevreleyen kalın tek bir bordürde bile sonsuzluk prensibi göze çarpar. Bu özellik, Selçuklulardan gelen bir geleneğin yaşatılması niteliğindedir. Bordürlerin içlerinde yine geometrik motifler yer almaktadır. Nevşehir, Niğde ve Konya yöresi halılarında genelde rastlanmakta olan en karakteristik özellik, halıların başlangıç ve bitiş kısımlarında, orta zemini

¹² Hakan ÇİLOĞLU, **Nevşehir, Niğde, Konya Yöresi Halılarının Kompozisyon Özelliklerinin İncelenmesi**, Erdem, Halı Özel Sayısı 1, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Yayınları, Ankara, Ekim 1999, Cilt 10, Sayı 28, s. 95

¹³ Ayan GÜLGÖNEN, **17 – 19. Yüzyıl Konya Kapadokya Halıları**, Eren Yayıncılık, Ekim 1997, s. 4 - 5

çevreleyen ana bordürün haricinde bir bordürün daha yer almasıdır. Bu bordürlerinde içlerinde yine geometrik motifler bulunmaktadır.¹⁴

İlçede Konya ve Niğde halılarına benzeyen grup haricinde bir de Kırşehir - Mucur seccadelerine benzeyen, bir grup seccade halıları göze çarpmaktadır. Bunlar ticari kaygı güdülmeksizin sadece çeyiz amaçlı dokunmuş halılardandır. Yapısal özellikleri incelendiğinde Avanos seccadeleri ile ufak detaylar hariç büyük benzerlik göstermektedir. Mucur'da kullanılan desen adlarının aynısına Türkmen soyundan gelmeleri sebebiyle, Avanos seccadelerinde de rastlanılmaktadır. Bölgede “dar kenar” denilen halı sedeflerinde; “çatık kaş”, “zigzaglı su”, “üçgen” ve “gelin ağlatan” desenleri, yine bölgede “enli kenar” denilen bordürde; “arap eli”, “lale”, “çiçek” ve “deve tabanı” adıyla isimlendirilen motifler yer almaktadır.¹⁵

Mucur halılarında ortada genellikle boş zeminli içi içe bir veya iki mihrap nişi girintisi bulunan, bu mihrabın alt ve üst kısmında, ayetlik ve tabanlık kısmının yer aldığı iç zeminli çok sıralı sedef ve bordürlerin çevrelediği desen karakterindedir.¹⁶Avanos seccadelerinin yapısal özelliği incelendiğinde benzer bir desen şeması mevcuttur.

Diğer bir grup halı ise İran halılarına benzeyen sine düğümlü halılardır. Bu grup halı karakteri, Batı Anadolu'da 1908 yılında kurulan ve faaliyet gösteren Şark Halı Kumpanyası'nın bölgede yaptığı faaliyetler sonucunda ortaya çıkmıştır. Desenleri ya İran'dan getirilerek bazı değişiklikler yapılmış ya da Londra'da Şark Halı Organizasyonu'nda çizdirilerek Anadolu Türkmen dokuyucusuna takdim edilmiştir. Pamuk çözümlü ve atkılı İran, sine veya açık düğümlü halılar; desen, renk ve dokuma tarzı ile geleneksel Anadolu halı kültürüne aykırı olmasına rağmen dokumalar içerisinde kendisine yer edinmiştir.¹⁷

Son grup halı ise, içerisinde güller, çiçekler, yapraklar ve dalların natüralist formda uygulandığı daha çok Barok karakter taşıyan halılardır. Bu tipte halılar 1970'li yıllardan başlayıp, dokuma faaliyetlerini sonlandığı 1980'li yılların ortalarına kadar dokunmuşlardır.

¹⁴ ÇİLOĞLU, a.g.m, s.96

¹⁵ Naciye KAYIPMAZ, **Tarihten Günümüze Kırşehir ve Mucur Halıları**, Halı Dergisi, Marka Yayınları, Yıl 2, Sayı 8, Eylül 2005, s. 84

¹⁶ Detaylı Bilgi İçin, KAYIPMAZ, a.g.m, s. 83 - 84

¹⁷ Detaylı Bilgi İçin, KAYIPMAZ, a.g.m, s. 86

Bu desenlerin temeli yine Şark Halı Kumpanyası tarafından atılmıştır. Avrupa’da daha çok rağbet görme isteği ile İzmir’de açtıkları desen bürosunda, Barok, İran, Kafkas, Afgan, Hint ve Çin desenleri hazırlatmışlardır. Bu desenler bekledikleri ilgiyi görmeyince tekrar Anadolu desenlerine dönmüşlerdir. Yine bu dönemde maliyeti düşürmek ve daha hızlı üretim yapmak amacıyla anilin boya ları ülkemize sokmuşlardır. Halılarda pamuk ipliğinin kullanımı yine o dönemde ülkemize girmiştir. Pamuk ipliğinin halıya belli bir serlik kazandırmasından dolayı halının daha sağlam olduğu imajını yaratmaya çalışarak maliyeti düşürmüşlerdir.¹⁸

Şark Halı Kumpanyası’nın Anadolu desenlerine geri dönmüş fakat yaratmış oldukları desenler uzunca bir süre kullanılmıştır.

Avanos’un erkekleri çanak ve çömlekçilikle uğraşırken, kadın ve kızları halı ve kilim dokumuşlardır. Avanos’un bütün kızları istisnasız bu el sanatını bilirler. Her evde bulunan “istar” adı verilen tezgahlarda, el emeği göz nuruyla, halılar, kilimler, seccadeler, yastıklar, minderler, heybeler çuvallar ve yolluklar dokumuşlardır. Dokunan halıların bütünü; cehri, ceviz kabuğu, serkile, gümüş süpürge, ayva yaprağı, zerdali kökü, narpuz, güvelek, üzüm çekirdeği gibi tabi kök boya larla boyanmış iplerden dokunur. Halı desenleri olarak, Havva başlı, arabelli, çubuk suyu, mihraplı, dersin göbeği, yılanlı bahçe, zambaklı gibi Avanos’ a özgü desende halılar üretilir.

Evin ihtiyaçları yanında genç kızların çeyizlikleri özenle dokunmuş, ayrıca 1945 – 1975 yılları arasında ticari amaçlı olarak leblebili, kollu adı verilen piyasa halıları geceli gündüzlü çalışmayla üretilerek, ev ekonomisine çok önemli katkılar sağlanmıştır.¹⁹

Önceden sadece çeyizlik, ev için dokunan halılar yapılırken, başka bölgelerde olduğu gibi halının Avanos’ta da ticari değer kazanmasıyla perakende²⁰ dokumacılık yapılmaya başlanmıştır. Perakende halı dokumacılığının gelişmesinde en önemli etken 1960’lı yıllarda başlayan ve sonraları giderek gelişen turizm hareketlenmesidir. Halı üretilen her bölgede olduğu gibi Avanos’ta da halının ticari değer kazanması yapısında bozulmalara yol açmıştır. Hızlı üretilip satma kaygısı desende, kullanılan

¹⁸ Detaylı Bilgi İçin, Elvan ANMAÇ, **İngiliz Sermayesinin Batı Anadolu Halıcılığına Etkisi ve Şark Halı Kumpanyası**, Kamu ve Özel Kuruluşlarla Orta Öğretimde, Üniversitelerde El Sanatlarına Yaklaşım ve Sorunları Sempozyumu Bildirileri, 18 – 20 Kasım 1992 İzmir, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1994, s. 8 – 9

¹⁹ Avanos Belediyesi Bilgisayar Kayıtları.

²⁰ Perakende halıcılık, yardımcı ev işi halinde halıcılık, doğrudan doğruya halı işleyenlerin şahsi sermayeleri ile yapılır. Desen, renk ve kalite seçiminde asıl olan işleyicinin zevkidir.

ipliklerde ve ipliklerin boyanmasında kolay, hızlı ve ucuz olanı tercih etme amacını getirmiştir. Desenler en çok rağbet edilenlerden seçilmiş, çözümlü ve atkılarda ucuz olmasından dolayı pamuk ipliği tercih edilmiş, ipliklerin boyanmasında ise, pratik olması nedeniyle anilin boyalar kullanılmıştır. Haftada bir halı kesilmesi nedeniyle dokuyucular beğenilerini, beceri ve yeteneklerini halılarda yeteri kadar göstermemişlerdir. Ancak çeyiz için dokunan, satışa çıkarılmayan halılar ince bir beğenin ürünüdür.²¹

Teknolojideki gelişmeler, makine halılarının ortaya çıkması, halının eskisi kadar kar getirmemesi gibi pek çok nedenle halı eski önemini yavaş yavaş yitirmeye başlamıştır. Bölgede halıcılığın yok olmasında ki bir başka neden de çömlekçiliğin daha fazla ün yapmasıdır. Halı daima çömlekçiliğin gölgesinde kalmıştır. 1980'li yılların ortalarına kadar gittikçe azalan halıcılık faaliyetleri tamamen bitmiştir. Günümüzde Avanos'ta Avanos halısı dokuyan ne atölye ne de ev kalmıştır. Sadece birkaç büyük halı mağazası, gösteri amaçlı farklı bölgelere ait, yabancılar tarafından en çok beğenilen halıları dokutturmaktadır. Üretim açısından Hitaş Tokmak Halı A.Ş. faaliyette bulunmaktadır. Ürettikleri halılar geleneksellikten uzak tamamen müşterilerin isteğine uygun kaba kalitedeki halılardan oluşmaktadır.

1.3. ARAŞTIRMA YAPILAN AİLELER HAKKINDA BİLGİ

Kezban SAYIN: 1939 doğumlu Kezban Sayın, 13 yaşındayken annesinden halı dokumayı öğrenmiştir. Avanos ve köylerinde ki diğer dokuma yapan kadınlar gibi Kezban Sayın'ın annesi de evde kullanım ve çeyiz amaçlı halı dokumuştur. 1960'lı yıllara kadar ilçede dokunan halılar ticari amaç güdülmeksizin sadece kişisel kullanıma yönelik ihtiyacı karşılamak amacıyla dokunmuştur. Geleneklere göre, gelinlik her genç kız, evlendiği zaman ilk gecesinde üzerinde namaz kılmak için, en az bir adet namazlık halı götürmesi gerekli görülmüştür. Daha fazlasını yapmaya imkanı olan, ihtiyacı kadar halıyı dokuyarak çeyizinde götürmüştür.

Kezban Sayın halı dokumayı ilk öğrendiği dönemlerde annesine yardım amaçlı dokuma yapmaktayken; 1960'lı yıllardan itibaren bölgede turizmin başlaması ve diğer günlük kullanım eşyaları ile birlikte halının da turistik ve ticari değer kazanması sonucunda ticari halı dokumaya yönelmiştir. 1955 yılında evlenmiş,

²¹ Detaylı Bilgi İçin, Emrullah GÜNEY, **Nevşehir ve Ürgüp Yöresinde Turizm Sunusu Olarak El Sanatları**, Türkiyemiz Dergisi, Yıl 16, Sayı 48, Şubat 1986, s. 24 – 26

çocuk sahibi olana kadar tamamen ticari halılar dokumuştur. 2 çocuk sahibi olan Kezban Sayın, çocukları için çeyizlik halılar dokurken, ticari halı dokumaya da devam etmiştir.

Halı dokumaya ilk başladığı dönemlerde, dokumada kullandıkları yünü kendi koyunlarından ilkbahar ve sonbahar döneminde kırkmak suretiyle elde etmişlerdir. Kırkılan yünleri yıkayıp kuruttuktan sonra, kirman (kermen) veya iğ ile eğirip, çözümlük ve atkılık yünlere çıkırık yardımıyla büküm verdikten sonra dokumada kullanmışlardır. Yine çıkırıkla bütün eğrilen yünleri çile haline getirmişlerdir. Çile halindeki yünleri, bölgede yetişen süpürge otu, soğan kabuğu, tuz veya şap ile mordanlama²² (gerleme) yaptıktan sonra, yine bölgede yetişen doğal boya bitkileri ile kazanda boyamasını yapmışlardır. Avanos ve çevresinde; soğan kabuğu, sütleğen, meşe palamudu (pelit), ceviz kabuğu ve yaprakları, yabani nane (yarpuz, narpuz), serkile, cehri, asma yaprağı, kök boya gibi bitkiler yün boyamada kullanılmakta ve bunlardan; kırmızı, sarı, kahverengi ve yeşil tonları, gri, turuncu gibi renkler elde edilmiştir. Boyanmış yünler durulanırken, durulama suyuna sirke dökülerek yünlerin parlak olması sağlanmıştır. Boyama için genelde açık renkli yünler tercih edilmiş, bazen de yünler hiç boyanmadan doğal halleriyle dokuma içinde kullanılmıştır. Çile halinde ve boyanmış yün iplikleri tetçe²³ (gülcen) yardımıyla yumak haline getirilerek, dokumada kullanılmıştır. Halı dokurken atkılarının çözümler arasından kolay geçmesini sağlamak amacıyla, atkı iplerini melik²⁴ (meleğir) haline getirerek kullanmıştır.

Kezban Sayın ilk halı dokumaya başladığı dönemde, çeyizlik dokuduğu birkaç halıda çözü (eriş, arış) ve atkıyı (argaç) yün kullanmış, daha sonraki dokumalarında ve ticari dokumalarda atkı ve çözü ipliklerinde pamuk kullanmıştır. Başlarda halı için kullandığı yünü kendisi hazırlarken, daha sonra ki dönemlerde halı dokumak için gerekli bütün malzemeleri Avanos'ta açılan, sadece halı malzemeleri

²² **Mordan:** Yün, ipek ve bitkisel liflerin boyanmasında hem rengin haslığını sağlamak, hem de boyar maddeden değişik renk tonları elde etmek için kullanılan maddelere denir.

²³ **Tetçe (Gülcen):** Çile halindeki ilmelik ipliklerin yumak haline getirilmesinde kullanılır. Bir tablaya dikey olarak bağlı bir mil ve bunun üstüne takılan dört kanat ahşap çitalardan oluşan, kendi ekseni etrafında dönen avadanlıktır.

²⁴ **Melik:** Atkı ipliklerinin çözü iplikleri arasından rahat geçirilmesini sağlayan ve mekik şekli verilmiş uç kısmı sıkı sarılarak kullanımı kolaylaştırılmış yumak.

satan ve dokumacıdan tüccara aracılık vazifesi gören dükkandan²⁵ temin etmiştir. Bu dükkanda, yün, pamuk, anilin boya²⁶, desen kağıdı, kirkit (tarak), halı makası, mordan maddeleri vb. gibi halı dokumada kullanılacak bütün malzemeler bulunmaktadır. Bu dükkan, Kayserili tüccarlardan halı malzemesi alarak ve perakende dokunan halıları da bu tüccarlara satarak faaliyetini sürdürmüştür. İlçe ve çevresinde ticari dokuma yapan diğer kadınlar gibi Kezban Sayın'da, yün kırkmak ve eğirmek gibi işlemleri bir kenara bırakarak 1960'lı yıllardan itibaren bu dükkandan hazır malzeme temin edip zamandan kazanmaya çalışmıştır. Pamuk ipliğinin, yüne göre mukavemetinin biraz daha yüksek olması ve pamuğun daha ucuz olması gibi nedenlerden dolayı o dönemlerde dokuma yapanlar, atkı ve çözüde pamuk ipliğini kullanmaya başlamışlardır. Eski dokumalara göre, yeni dokumalarda seri üretimden kaynaklanan yozlaşmanın temelleri de yine bu dönemde atılmıştır.

Avanos'ta ki dükkandan yünleri, pamuk ipliklerini ve anilin boyları (toz boya) satın alan Kezban Sayın, bu yünlerin bir kısmını bölgede yetişen doğal boya bitkileri ile (örn: ceviz, serkile, narpuz, cehri, sütleğen) diğerlerini ise anilin boylarla kendisi boyamıştır. Ticari ve ev için dokunan halılara, bu anilin boylar sayesinde, pembe, mor, turuncu, mavi, lacivert ve parlak yeşil gibi renkler yavaş yavaş girmiş ve bir süre sonra sürekli kullanılmaya başlanmıştır.

Halı dokumak için gerekli olan desenleri, daha önce dokunmuş olan örneklerden yararlanarak, bordürünü farklı halıdan zeminini farklı halıdan olmak üzere karma bir desen oluşturarak ya da ilçede yaygınlaşmış olan işleme modellerinden yararlanarak dokumasını yapmıştır. Bu desenleri genellikle evi için ya da kızına çeyiz amaçlı dokuduğu halılarda kullanmıştır. Ticari dokumalarında ise, tüccarların isteğine uygun desenler kullanarak halılar dokumuştur.

Dokumalarını, bölgede ıstar denilen ahşap germe tezgahıta yapmış, bu tezgahı da Avanos'ta bulunan bir marangozda yaptırmıştır. Dokuma ön işlemlerini, çözgü çekmeyi, tezgah ayarlarını ve dokumayı sadece kendisi yapmıştır. Tek başına halı dokuması sebebiyle, bir halıyı bir ay gibi bir sürede tamamlamıştır. Yaptığı

²⁵ Dokuyucular dükkanın adı hakkında bilgi verememişlerdir.

²⁶ **Anilin:** Kullanımları kolay, boyama işlemi çabuk, renk çeşidi çok, olan sunni boylara denir.

dokumalarda genellikle çift atkı atmış, bazı halılarda beyaz bazılarında ise kırmızı ve siyah renkli atkı kullanmıştır.

Dokumasını tamamladığı halıyı, dokuma malzemelerini temin ettiği dükkana götürüp bırakmış ve ayda bir bu dükkana uğrayan Kayserili tüccarlar o ve onun gibi halı dokuyan kadınların halılarını satın almışlardır. Bu alım satım işlemi gerçekleşikten sonra dokumacı kadınlar paralarını alabilmişlerdir.

Kezban Sayın 1980 yılına kadar ticari dokuma yapmış, 1980-1998 yılları arasında çocukları ve kendisi için halılar dokumuş, 1998 yılından itibaren halı dokumayı tamamen bırakmıştır.

Avanos'ta evi bulunmasına rağmen, Ürgüp'te diş hekimi olan kızının yanında ikamet etmektedir. Kızı Pembe Sayın evinde fotoğraflanan bütün halılar Kezban Sayın'ın kendisi tarafından dokunmuştur.²⁷ (bkz. Foto 1 – 8)

Ayşe KÖRLÜ: 1978 doğumlu Ayşe Körlü Avanos'a bağlı Bozca Köyü'nde ikamet etmekte ve çiftçilikle uğraşmaktadır. Evinde fotoğraflanan bir adet halı annesi Aliye Genç tarafından 1974 yılında çeyiz amaçlı dokunmuştur (bkz. Foto 9). Aliye Genç ticari dokuma yapmamış sadece evi ve çeyiz için dokuma yapmıştır. Ayşe Körlü 1997 yılında aynı köyden evlenmiş ve halıyı yanında çeyiz olarak götürmüştür.

Aliye Genç halı dokumada kullandığı yünleri, çözümlük, atkılık pamuk ipliklerini ve anilin boyları, Kezban Sayın'da bahsi geçen dükkandan satın almıştır. Çile halindeki yünleri bu anilin boylarla, sadece çok az bir kısmını ceviz ile kendisi boyamıştır. Çile halindeki boyanmış yünleri gülçen (tetçe) yardımıyla yumak haline getirmiş, çözümlerini tezgaha (ıstar) kendisi çektikten sonra, halıyı imece usulü dokumuşlardır. Halının modelini, komşusunun daha önceden dokunmuş olduğu halıyı örnek alarak oluşturmuştur. Halı imece usulü dokunmasından dolayı iki hafta gibi kısa bir sürede tamamlanmıştır.

İmece usulü dokunan, evde kullanım amaçlı veya çeyizlik halılarda, halı bittikten sonra halının tezgahtan çıkarılması (kesimi) işlemi eğlence havasında geçmektedir. Keskenlik adı verilen bu eğlencede, dokumaya yardım eden etmeyen komşular çağırılıp yemek ya da bölgeye has dolaz adı verilen pekmezle yapılan bir çeşit tatlı hazırlanıp davetlilere ikram edilmektedir.²⁸

²⁷ 12.11.2005 tarihinde Kezban SAYIN ile yapılan sözlü görüşmeye göre.

²⁸ 14.11.2005 tarihinde Ayşe KÖRLÜ ile yapılan sözlü görüşmeye göre.

Fatma AKA: 1963 doğumlu Fatma Aka Avanos'a bağlı Bozca köyü'nde ikamet etmekte çiftçilikle uğraşmaktadır. Evinde fotoğraflanan iki adet halı kendisi tarafından 1980 yılında çeyiz amaçlı dokunmuştur. 1981 yılında aynı köyden evlenmiş ve halıları da yanında çeyiz olarak götürmüştür. Yünleri, çözümlük ve atkılık pamuk ipliklerini ve anilin boyaları Kayseri'den satın almış, yünlerin az bir kısmını ceviz kabuğu ile, diğer yünleri ise anilin boyalarla boyamıştır. Durulayıp kuruttuğu yünleri tetçe yardımıyla yumak haline getirmiş, çözümlerini tezgaha (ıstar) kendisi çekmiştir. Halı modellerini, komşularında bulunan ve daha önce dokunmuş modellerden yararlanarak kendisi oluşturmuş ve evinde bulunan ahşap germe tezgahta annesi ve kız kardeşinin yardımıyla dokumuşlardır. Halıyı dokurken yardım aldığı için bir halıyı ortalama 20–25 günde tamamlamıştır. Evlendikten sonra kızı ve oğlu için çeyizlik halı dokumuş, 1997 yılında ise halı dokumayı tamamen bırakmıştır.²⁹

Nazlı AKSUNGUR: Fotoğraflanan iki adet halı Nazlı Aksungur tarafından 1976 yılında dokunmuştur. Yünleri, çözümlük ve atkılık pamuk ipliklerini ve anilin boyaları eşi Nuri Aksungur Kezban Sayın'da bahsi geçen dükkandan satın almıştır. Yünlerin az bir bölümü serkile adı verilen doğal boya bitkisi ile (gri renk), diğer yünler ise anilin boyalarla renklendirilmiştir. Halı modellerini komşularının daha önce dokuduğu halılardan birebir kopya etmiş ve evinde bulunan ahşap germe tezgahta tek başına dokumuştur. Nazlı Aksungur 2001 yılında vefat etmiştir.³⁰

Zeliha GÜLLE: 1962 Ortahisar / Ürgüp doğumlu olan Zeliha Gülle, 1980 yılında evlenmiş, Ürgüp'e bağlı Sarıhıdır Köyü'ne yerleşmiştir.

Sarıhıdır Köyü coğrafi konum olarak Ürgüp'ten çok Avanos'a yakındır. Bu sebepten Sarıhıdır Köyü'nde ikamet edenler alış verişlerini Ürgüp'ten çok Avanos'ta yapmaktadırlar.

Fotoğraflanan işleme modelli halı Zeliha Gülle tarafından 1989 yılında Sarıhıdır Köyü'nde dokunmuştur. Halı dokumada kullandığı yünleri, çözümlük ve atkılık pamuk ipliklerini ve anilin boyaları Kezban Sayın'da bahsi geçen dükkandan satın almıştır. Yünlerin az bir kısmı ceviz kabuğu ile, diğer bölümü ise tamamen anilin boyalarla kendisi tarafından boyanmıştır. Halı modelini komşularında bulunan ve daha önceden dokunmuş örnekten birebir yararlanarak oluşturmuştur.

²⁹ 14.11.2005 tarihinde Fatma AKA ile yapılan sözlü görüşmeye göre.

³⁰ 14.11.2005 tarihinde Nuri AKSUNGUR ile yapılan sözlü görüşmeye göre.

Leblebili Avanos halısı ise annesi Güldane Durmuş tarafından 1978 yılında Ürgüp'ün Ortahisar Kasabası'nda dokunmuştur. Yünleri, çözümlük ve atkılık pamuk ipliklerini (eriş, arış) Ürgüp'te Mustafa Halıcı'dan satın almıştır.³¹

Güldane Durmuş Mustafa Halıcıya boyattığı yünleri gülcen yardımıyla yumak haline getirmiş, evinde bulunan ahşap germe tezgahı tek başına dokumuştur. Kızı Zeliha Gülle evlenince Leblebili halıyı yanında çeyiz olarak Sarıhıdır Köyü'ne götürmüştür. Ev hanımı olan Zeliha Gülle halen Sarıhıdır Köyünde ikamet etmekte ve çiftçilikle uğraşmaktadır.³²

Şerife ÖCAL: 1953 doğumlu Şerife Öcal, Avanos'a bağlı Göynük Kasabası'nda ikamet etmektedir. Ev hanımı olup zaman zaman çiftçilikle uğraşmaktadır. Evinde fotoğraflanan bir adet halı kendisi tarafından 1970 yılında çeyiz amaçlı dokunmuştur. Yünleri, atkılık ve çözümlük pamuk ipliklerini, anilin boyaları Avanos'ta ki dükkandan (bkz. Kezban Sayın) satın almıştır. Yünlerin tamamını anilin boyalarla kendisi kazanda boyamış, gülcen yardımıyla yumak haline getirmiştir. Halı dokumak için evindeki ahşap germe tezgahı kullanmış ve tek başına dokuma yapması nedeniyle, halıyı ortalama iki ay gibi bir sürede tamamlamıştır. Halının zemin bölümünde Ürgüp'e has model olan yılanlı bahçe modelini kullanmış, bordüründe ise işleme modelinden yararlanmıştır.³³

Mehmet EREN: 1935 doğumlu Mehmet Eren Özkonak Kasabası'nda ikamet etmekte ve esnafılık yapmaktadır. Evinde fotoğraflanan iki adet halı, kendisi tarafından 1958 yılında Avanos pazarından satın alınmıştır.³⁴

Necla BİÇER: 1952 Ortahisar/Ürgüp doğumlu Necla Biçer 12 yaşında evlenerek Aktepe Köyü/Zelve'ye yerleşmiştir. Evinde fotoğraflanan bir adet halı, kendisi tarafından 1966 yılında evde kullanım amaçlı dokunmuştur. Yünleri kendi

³¹ **Mustafa HALICI**; 1930'lu yıllarda Ürgüp'te halı modeli çizme ve yün boyama konusunda usta olan Halil Efendi'den bu işi öğrenen Ali Efendi'nin oğludur. Babası Ali Efendi'den bu işi öğrenen Mustafa HALICI hem yün boyamacılığına devam etmiş, hem de bölgede turizmin başlamasıyla halı mağazası açarak halı satışına başlamıştır. Ürgüp'te halı dükkanı işletmekte, halı dokumada gerekli olan pamuk ipliklerini de temin etmekte, ayrıca siparişe göre anilin boyalarla veya doğal boya bitkileri ile yün boyamaktaymış. 1985 yılında yün boyamacılığını bırakmış, halı mağazasını ise oğlu Kadir HALICI'ya devretmiştir. Kadir HALICI halen Ürgüp'te bu mağazayı işletmektedir. Ayrıca mağaza bünyesinde iyi bir halı koleksiyonu bulunmaktadır.

³² 14.11.2005 tarihinde Zeliha GÜLLE ile yapılan sözlü görüşmeye göre.

³³ 15.11.2005 tarihinde Şerife ÖCAL ile yapılan sözlü görüşmeye göre.

³⁴ 15.11.2005 tarihinde Mehmet EREN ile yapılan sözlü görüşmeye göre.

koyunlarından kırmak suretiyle elde etmiştir. Yıkayıp kuruttuğu yünleri kirman veya iğ ile eğirdikten sonra çırkık yardımıyla çile haline getirmiştir. Atkılık ve çözgünlük pamuk ipliklerini, anilin boyaları Avanos'ta ki dükkandan (bkz. Kezban Sayın) satın almıştır. Yünlerin az bir bölümü Serkile adı verilen doğal boya bitkisi ile geri kalan bölümü ise tamamen anilin boyalarla kendisi ve kayınvalidesi tarafından kazanda boyanmıştır. Halı modelini komşularının daha önceden dokuduğu modellerden yararlanarak kendisi oluşturmuş, evinde bulunan ahşap germe tezgahta tek başına dokumuştur. Tek başına dokuma yapması nedeniyle halıyı ortalama bir ay gibi bir sürede tamamlamıştır. Ev hanımı olan Necla Biçer halen Aktepe Köyü'nde ikamet etmektedir.³⁵

Hatice DEMİRTAŞ: 1933 Aktepe Köyü/Zelve doğumlu Hatice Demirtaş, annesinin yanında halı dokumayı öğrenerek, 7 yaşında halı dokumaya başlamıştır. Babası o dönemde Zelve'de esnaflık yapmakta ve mal alımını Kayseri'den yapmaktadır. Bu nedenle, yünleri, atkılık ve çözgünlük pamuk ipliklerini, anilin boyaları toptan Kayseri'den satın almıştır. Yünleri kendileri kirman ile eğirmiş, çırkık yardımıyla çile haline getirmişlerdir. Yünlerin bir kısmını bölgede yetişen doğal boya bitkileri ile (bkz. Kezban Sayın'da anlatıldığı gibi), diğer bir kısmını ise anilin boyalarla boyamışlardır. Hatice Demirtaş ve ailesi ticari dokuma yapmış, genellikle de Avanos halısı dokumuşlardır. Bir tezgahta iki kişi oturarak bir halıyı ortalama bir hafta gibi kısa bir sürede tamamlamışlardır. Dokumasını tamamladıkları halıları bazen Avanos'ta ki dükkana (bkz. Kezban Sayın'da bahsi geçen dükkân) götürerek, bazen de Avanos pazarına götürerek satmışlardır.

Hatice Demirtaş 14 yaşında aynı köyden evlenmiş ve halı dokumaya yeni evinde de devam etmiştir. Ticari dokuma yapmayı bırakmış sadece evi için kullanım amaçlı halılar dokumuştur. Evi için dokuduğu örnekler, oğlu Selahattin Demirtaş'a ait Zelve Çömlekçilik Aktepe Köyü/Zelve adresindeki dükkanda tespit edilmiş ve fotoğraflanmıştır. Ev hanımı olan Hatice Demirtaş halen Aktepe Köyünde, oğlu Selahattin Demirtaş'ın evinde ikamet etmektedir.³⁶

Emine USLU: 1932 Çavuşin / Zelve doğumlu Emine Uslu ev hanımı olup zaman zaman çiftçilikle uğraşmaktadır. Evinde fotoğraflanan bir adet halı kendisi ve iki kızı

³⁵ 15.11 2005 tarihinde Necla BİÇER ile yapılan sözlü görüşmeye göre.

³⁶ 15.11.2005 tarihinde Hatice DEMİRTAŞ ile yapılan sözlü görüşmeye göre.

tarafından 1966 yılında dokunmuştur. Emine Uslu ve kızları, hem evde kullanım veya çeyiz amaçlı, hem de ticari amaçlı halı dokuması yapmışlardır.

Halı dokumasında kullandığı yünleri, çözgünlük ve atkılık pamuk ipliklerini, anilin boyaları Avanos'ta ki dükkandan (bkz. Kezban Sayın) satın almıştır. Çile halindeki yünlerin az bir bölümünü ceviz kabuğu ile, geri kalan yünleri ise anilin boylarla boyamıştır. Genellikle Avanos halısı dokumakla birlikte tüccarların isteğine uygun halılar da dokumuşlardır. Halı dokumada kullandıkları modelleri, daha önceden dokunmuş ve çevrelerinde bulunan örneklerden, tüccarların getirmiş oldukları örneklerden birebir kopyalayarak veya bütün örnekleri karıştırarak oluşturmuşlardır. Bir tezgahda üç kişi oturarak dokuma yaptıkları için, bir halıyı iki hafta gibi bir sürede tamamlamışlardır. Dokumasını tamamladıkları halıları Avanos'ta ki dükkana götürüp bırakmışlar, Kayserili tüccarlar gelip bu halıları aldıktan sonra dükkana sahibi ücretlerini ödemiştir. Emine Uslu 1983 yılında halı dokuma işini tamamen bırakmıştır. Kızları evlenmiş ve halı dokumaya devam etmemişlerdir.³⁷

Ahmet LALE: 1953 Ürgüp doğumlu Ahmet Lale, aynı ilçede ikamet etmekte ve turistik pansiyon işletmektedir. Dedeli Konağı isimli pansiyonunun bir odasında fotoğraflanan halı, annesi Servet Lale tarafından 1956 yılında, oğlunun sünnet düğünü için, Avanos pazarından satın alınmıştır. 1915 doğumlu Servet Lale, 1995 yılında vefat etmiş, halı da oğlu Ahmet Lale'ye kalmıştır.³⁸

Arife SEĞMEN: 1943 Avanos doğumlu Arife Seğmen, ev hanımı olup, Ürgüp'te kızı Fatma Şahiner'in evinde ikamet etmektedir. Sekiz yaşında annesinin yanında halı dokumayı öğrenmiş, 1935'den 1991'e kadar toplam 56 yıl halı dokumacılığı yapmıştır. Ticari halı dokuması yapmış, evde kullanım amaçlı ve kızlarına çeyiz amaçlı halılar da dokumuştur. 1956 yılında Avanos'tan evlenerek yine yaşadığı yerde kalmış, eşi vefat ettiğinde kızının yanına taşınmıştır.

Halı dokumada kullandıkları yünleri Kayseri'den toptan satın almışlardır. Kirman (kermen) ya da iğ ile yünleri eğirdikten sonra çözgünlük ve atkılık yünlere çıkırcık yardımıyla büküm vermişler ve çile haline getirmişlerdir. İlmelik iplikler ise ekstra büküm verilmeden kullanılmıştır. Ticari dokumaya başladıkları dönemlerde

³⁷ 15.11.2005 tarihinde Emine USLU ile yapılan sözlü görüşmeye göre.

³⁸ 17.11.2005 tarihinde Ahmet LALE ile yapılan sözlü görüşmeye göre.

çözgüde ve atkıda kullandıkları yünün yerini pamuk ipliği almıştır. Atkıları çözgü arasından kolay geçirmek için melik (meleşir) yapmışlardır.

Dokumaya ilk başladığı yıllarda yünlerin tamamını doğal boya bitkileri ile boyarlarken, ticari dokumaya başladıkları dönemde yünlerin büyük bir bölümünü anilin boyalarla çok az bir kısmını doğal boya bitkileri ile boyamışlardır. Boyanan çile halindeki yünler yıkanıp kurutulduktan sonra gülçen yardımıyla yumak haline getirilerek halı dokumada kullanılmıştır.

Halı dokumak için gerekli olan halı modellerini ise, çevrelerinde bulunan daha önceden dokunmuş örneklerden birebir veya birkaç örneği birleştirerek oluşturmuşlardır. Halı dokumasında ahşap germe tezgah kullanmışlardır.

Arife Seğmen Kayserili bir tüccarla anlaşmakta ve tüccarın isteği doğrultusunda sipariş halılar dokumuştur. 1980 yılından sonra ticari halı dokuma işini bırakmış, iki kızına çeyizlik halılar dokumuştur. Kızı Fatma Şahiner'in evinde fotoğraflanan halı kızı ve kendi tarafından 1987 yılında çeyiz amaçlı dokunmuştur.³⁹ Nurhan CEMİLOĞLU: 1956 doğumlu Nurhan Cemiloğlu, 1975 yılında Fethi Cemiloğlu ile evlenerek Ürgüp'e yerleşmiştir. Evinde fotoğraflanan bir adet halı kayınpederi Mehmet Cemiloğlu tarafından 1975 yılında oğluna düğün hediyesi olarak Avanos pazarından satın alınmıştır.⁴⁰

1.4. AVANOS'TA Kİ HALI SATIŞ MAĞAZALARI

1.4.1. Avanos Kirkit Halı

Avanos ilçe merkezi'nde bulunan Kirkit halı mağazası, Ahmet, Yasin, Haşim DİLER ve kuzenleri Osman DİLER tarafından 1981 yılında açılmıştır. İki kat ve bir çekme kattan ibaret olan dükkan binası, eski Avanos evi restore edilerek kullanıma açılmıştır. Giriş katında yaşları ortalama 0 – 50 arasında değişen halı ve düz dokuma yaygıların sergilendiği, satışının yapıldığı salon, mutfak ve tuvaletler bulunmaktadır. İkinci katta sergi ve satış yapılan bir oda, 70 yıl ve üzeri halı ve düz dokuma yaygıların bulunduğu bir koleksiyon salonu bulunmaktadır. Çekme kat ahşaptan yapılmış olup, gelen konukların dinlenebileceği, ikramların yapılabileceği şekilde şark köşesi havası verilerek düzenlenmiştir. Mağazanın genelinde halı ve düz

³⁹ 17.11.2005 tarihinde Arife SEĞMEN ile yapılan sözlü görüşmeye göre.

⁴⁰ 17.11.2005 tarihinde Nurhan CEMİLOĞLU ile yapılan sözlü görüşmeye göre.

dokuma yaygılar haricinde, dekorasyon amaçlı antik değer taşıyan günlük kullanım eşyaları ve bir adet ahşap germe tip halı tezgahı göze çarpmaktadır.

Mağaza kış aylarında, Uşak ve Denizli'nin köylerinde Yörük kilimi imalatı yaptırmaktadır. Yaz aylarında ise, mağaza bünyesinde bulunan halı dokuma tezgahında, gösteri amaçlı halı dokutulmaktadır. Gelen konuklara bu tezgah üzerinde düğüm atma teknikleri, atkı atma, kirkit ile düğümleri sıkıştırma ve makas ile kesim gösterilmektedir. Bunlar haricinde mağaza da satmak için, İran ve Afganistan'dan her iki ayda bir halı ve düz dokuma yaygılar getirilmektedir.

Mağaza sahiplerinden Ahmet DİLER, Fransız Dili ve Edebiyatı mezunu, 54 yaşında, evli ve iki çocuk babasıdır. Yasin DİLER, Fransız Dili ve Edebiyatı mezunu, 49 yaşında, evli ve iki çocuk babasıdır. Haşim DİLER, Ortaokul mezunu, 47 yaşında, evli ve üç çocuk babasıdır. Osman Diler, Alman Dili ve Edebiyatı mezunu, 52 yaşında, evli ve iki çocuk babasıdır.

Avanos ilçe merkezinde halı mağazası haricinde, mağaza ile aynı ismi taşıyan Turizm ve Seyahat Acentesi ile pansiyon işletmektedirler. Antalya'da ise, Seyahat Acentesinin şubesi ve oteli bulunmaktadır.⁴¹

1.4.2. Cehri Halı

Avanos ilçe merkezinde bulunan Cehri Halı mağazası 1985 yılında Galip Körükçü tarafından açılmış. İki kattan oluşan mağaza eski bir Avanos evi restore edilerek kullanıma açılmıştır. Giriş katında yeni üretim halı ve düz dokuma yaygılar bulunmakta, bunların sergilenmesi ve satışı yapılmaktadır. İkinci katta, çevre ilçe ve köylerden toplanan eski dokumalar sergilenmekte ve satılmaktadır. İkinci kat daha çok koleksiyon salonu havasındadır. Halı üretimi yapılmamaktadır. Bölgeye gelen tüccarlardan halı ve düz dokuma yaygılar temin ederek satışını yapmaktadır. Avanoslu olan Galip Körükçü, Ankara Meslek Yüksek Okulu Toplum Sağlığı Bölümü mezunu olup asıl mesleği çömlekçiliklidir. Dedesi Hakkı ve babası Yusuf Körükçünün mesleği çömlekçiliklidir. Galip Körükçü 7 yaşında onların yanında mesleği öğrenmiş ve 1962 yılından beri bu mesleği devam ettirmektedir. Hollanda uyruklu eşi Lilian, Güzel Sanatlar eğitimi almış eşi ve üç kızı ile birlikte çalışmaktadır.

⁴¹ 09.11.2005 tarihinde Ahmet DİLER ile yapılan sözlü görüşmeye göre.

Halı mağazası haricinde iki tane seramik satış mağazası bulunmaktadır. Seramik mağazaları içinde gösteri ve üretim amaçlı çanak yapım atölyeleri bulunmaktadır. Seramik mağazaları ve halı mağazasında toplam 20 kişi çalışmaktadır. Bu seramik mağazalarından birinde saç müzesi vardır. Her gelen konuktan bir tutam saç alınmakta ve üzerinde isim ve adresinin bulunduğu not ile birlikte sergi salonuna asılmaktadır. 1979 yılında başladığı saç koleksiyonculuğuna halen devam etmektedir. Yüz binlerce saç örneğinin bulunduğu müze, 1999 yılında Guinness Rekorlar kitabına girmeyi başarmıştır.⁴²

1.4.3. Yörük Halı

Yörük Halı mağazası Avanos ilçe merkezinde olup, 1985 yılında Ali Fuat – Ertan İLLEEZ kardeşler tarafından açılmış. Tek kattan oluşan mağaza içerisinde mutfak, tuvalet ve 60 m2 büyüklüğünde sergi ve satış salonu bulunmaktadır. Bu salon içerisinde eski ve yeni dokumalar bir arada bulunmaktadır. Mağazadaki dokumalar gelen toptan satıcılardan alınmakta, ayrıca halı veya düz dokuma yaygı imalatı yapılmamaktadır. Mağazadaki dokumaların büyük çoğunluğu çevre il ve ilçelere ait dokumalardır. Diğer bölümü ise Türkiye'nin değişik bölgelerine, İran ve Afganistan'a ait dokumalar bulunmaktadır. Ali Fuat ve Ertan İLLEEZ kardeşlerin her ikisi de Avanoslu olup, lise mezunu, evli ve iki çocuk babasıdır.⁴³

1.5. AVANOS HİTAŞ TOKMAK HALI A.Ş.

Avanos ilçe merkezinde bulunan Hitaş Tokmak Halı mağazası, Ömer TOKMAK tarafından 1983 yılında açılmış. 1952 doğumlu olan Ömer TOKMAK, Nevşehir Meslek Lisesine giderken 1969 yılında Almanya'ya göç etmiş. Yazları Avanos'ta, kışları ise Almanya'da yaşarken 1992 yılında kesin dönüş yapmış. Evli ve dört çocuk babası olan Ömer TOKMAK, eşi ve çocukları ile birlikte halıcılık mesleğini sürdürmektedir.

İlk olarak 1975 yılında, hediyelik eşya satan iki dükkan açarak turizme başlamış. 1983 yılında bu dükkanlardan birini halı mağazasına çevirmiş. Halı mağazasında satmak için aldığı ilk dokumalar, çevre il, ilçe ve köylerden toplanan halı ve düz dokuma yaygılardan oluşmuş. Kayseri'de, ahşap malzemedan oluşan birkaç tezgah yaptırarak, mağazasında satmak için bölge halılarında dokutmaya

⁴² 14.11.2005 tarihinde Galip KÖRÜKÇÜ ile yapılan sözlü görüşmeye göre.

⁴³ 09.11.2005 tarihinde Ertan İLLEEZ ile yapılan sözlü görüşmeye göre.

başlamış. 1983 yılında İsviçre'den bir firmanın isteğiyle birkaç adet halı dokutmuş. Hayvan motifleri ağırlıklı, tamamı yün olan ve kaba kalitedeki bu halılar firma tarafından beğenilince bir süre bu firma için sipariş usulü halı dokutmaya başlamış. Almanya'ya gidiş dönüşler devam ederken kardeşi İbrahim TOKMAK ile Avanos'ta Büyük Avanos otelini açmış. 1991 yılında imal ettiği halılar ile birlikte Hannover Fuarı'na katılmış. Fuarda yeni müşterilerden yeni siparişler almış. Ayrıca Türkiye ve özellikle Kapadokya yöresine ait fotoğrafları yanında götürüp, gelen konuklara göstermek suretiyle Avrupa'da Türkiye'nin tanıtımını birebir yapmış.

1992 yılında, Türkiye'ye kesin dönüş yaptıktan sonra bir süre eski halı dükkanında faaliyet göstermiş. Daha sonra üç adet eski Avanos evi alarak bunları restore etmiş. Bir tanesini pansiyon, diğerlerini halı mağazasına çevirmiş.⁴⁴ Halen bu mağazada faaliyet göstermektedir.

Mağaza binalarından girişte olanı tek katlı olup, ofis bölümü, içerisinde gösteri amaçlı bir adet halı dokuma tezgahı ve gelen konukların oturabileceği sedirler bulunan bölüm, tesviye işlemlerinin yapıldığı bölüm ve yünlerin iplik haline getirildiği ve saklandığı bölüm olmak üzere toplam 4 odadan oluşmaktadır. Bu binanın arkasındaki bina iki kattan oluşmaktadır. Alt katında mutfak ve dinlenme odası, halıların istiflendiği iki adet oda bulunmaktadır. Bu odalarda gerektiğinde halı satışı da yapılmaktadır. Üst katta ev olarak kullanılan bir bölüm ve eski ve yeni halıların sergilendiği, satışının yapıldığı büyük bir salon bulunmaktadır. Pansiyon binasını alt katında bir bölüm yünlerin boyanması ve yıkanıp, kurutulması için ayrılmıştır. Bu bölümde yaklaşık 1 metre çapında Avanos toprağından yapılmış havuz şeklinde boyama kazanı bulunmaktadır. Kazanın arkasındaki bölmede ateş yakmak için kullanılan odunlar, yan tarafında kaplar içerisinde gösteri ve kullanım amaçlı doğal boya bitkileri ve boyanmış yün örnekleri sergilenmektedir. Bunların karşısındaki duvara boydan boya sıralı çengeller takılmış. Burada boyanan ya da boyaması bitmiş ve durulamadan geçmiş yünler kurutulmaktadır.

⁴⁴ 09.11.2005 tarihinde Ömer TOKMAK ile yapılan sözlü görüşmeye göre.

Foto 8: Gösteri amaçlı dokumanın yapıldığı metal germe tip halı tezgahı ve Kırşehir seccade halısı.

Foto 9: Fofu 1'de ki Kırşehir Seccade halısının deseni.

Foto 10: Çile halindeki yünleri yumak haline getirmekte kullanılan gülçenler.

1.5.1. Hammadde Hazırlığı

Dokumalarında kullandığı yünler en kaliteli yünlerden oluşmakta ve mevsimine göre çeşitli bölgelerden temin etmektedir. Bunlar; Ereğli, Karaman (Toros Dağları), Afyon, Aksaray (Hasan Dağı) yünleridir. Üretimini yaptığı halıların hepsinin çözgüsü, atkısı ve ilmesi yünden oluşmaktadır.

Çuvallar ile gelen yünler ilk önce yıkanarak varsa kirinden ve fazla yağdan temizlenmektedir. Gölge bir yere serilerek kurutulduktan sonra, kirman, iğ yada pedallı çıkırık yardımıyla yünler eğirilmektedir. Sadece yazları mağaza için çalışan kadınlar tarafından eğirme işlemi yapılmaktadır. Eğirilerek yün ipliği haline gelen yünler kolay boyanmaları için çile haline getirilmektedir. Çözgülük, atkılık ve ilmelik iplere farklı bükümler verilerek yün iplikleri sınıflandırılmaktadır. Çözgülük ve atkılık yün iplikleri doğal halleri ile dokumada kullanılmaktadır.

Yün boyanmadan önce veya boyama esnasında mordanlanmaktadır. Bölgede mordanlama işlemine “gerleme” adı verilmektedir. Bitkisel ve kimyasal olmak üzere iki çeşit mordanlama yöntemi kullanılmaktadır. Bitkisel mordanlama da Serkile otu,

Narpuz, Gümüş süpürge, Ceviz kabuğu, Cehri; Kimyasal mordanlama da ise, Şap, Saçı Kıbrıs (Demir Sülfat), Göz taşı (Bakır Sülfat), Krem Tartar kullanılmaktadır.

İlmelik yün ipliklerinin renklendirilmesinde, indigo (mavi renk) hariç doğal bitkilerle boyama yapılmaktadır. Boyamada kullandığı doğal boya bitkilerinden Kök Boya (Alizarin) Manisa'dan, diğerlerini bölgeden temin etmektedir. Ayrıca Meksika'dan kırmızı boya almış. Mavi rengi vermede Anilin (toz boya) kullanılmaktadır.

Kullandıkları bazı doğal boya bitkileri şunlardır; cehri, ceviz kabuğu ve yaprakları, meşe palamudu (pelit), gövelek⁴⁵, sütleğen, muhabbet çiçeği (kürtüm otu), havaciva, narpuz (yabani nane), serkile, soğan kabuğu, kök boya ve nar kabuğu.

Boyama reçeteleri kuşaktan kuşağa geçmekte, sır gibi saklanmakta ve fazla bilgi verilmemektedir. Elde edilen iki reçeteye göre ilmelik yünlerin mordanlanma ve boyanması aşağıdaki şekilde yapılmaktadır.

Kahverengi elde etmek için 15 kilo yüne 6000 gr. ennig, 3000 gr. ceviz, 3000 gr. pelit, 1500 gr. yapışkan ot (kök boya), 1950 gr. Şap, 750 gr. Krem tartar kullanılmaktadır. 1950 gr. Şap ve 750 gr. Krem tartar ile 15 kilo yün 50 litre suya bastırılır, kaynama noktasına gelince atından ateş alınarak soğumaya bırakılır. Bir gün bu su içerisinde kalan yünler çıkarılarak durulanır. Bir gün önceden kazana ıslatılmış 6000 gr. ennig, 3000 gr. ceviz, 3000 gr. pelit ve 1500 gr. yapışkan ot içerisinde mordanlanmış yünler atılarak 1 veya 1.5 saat kaynama noktasında tutulur. Bu karışım içerisinde 30 dk. tutulan yün açık kahverengi, 1 saat tutulan kahverengi, 1.5 saat tutulan tutulan yün ise koyu kahverengini almaktadır. 1.5 saat kaynatılan ve kahverengine dönen yünler bir gün bekletildikten sonra içerisinde 375 gr. indigo, 375 gr. hidro ve 190 gr. kostik katılarak 40 – 60 derece su içerisinde 1 saat bekletilir. Bu işlem sonucunda siyah renk elde edilir. Bir saatten az süre bekletilirse koyu yeşil renk elde edilmektedir. Boyanan yünler kazandan çıkarılarak çengellere asılır ve üzerine su tutarak durulama işlemi yapılır.

Kırmızı renk elde etmek için 1 kg. yüne 500 gr. kök boya, 200 gr. şap, 40 gr. krem tartar kullanılmaktadır. 200 gr. şap ile 40 gr. krem tartar bir kaptan eritilerek

⁴⁵ **Gövelek:** Ağaçların gövdesinde asalak olarak yetişen etli yaprakları olan, kışın yapraklarını dökmeyen bir çeşit bitki.

sıcak kazana boşaltılır. Kaynama noktasına gelince yünler kazana basılır, karışım kaynama noktasında bir saat tutulur. Kazandan çıkarılarak durulanır. 500 gr. kök boya bir gün önceden ıslatılarak içindeki boyar maddenin suya çıkması sağlanır. Bunun üzerine mordanlanmış yünler ilave edilerek 1 saat kaynama noktasında tutulur. 10 dakika aralarla karıştırılarak yünde abraj olmaması sağlanır. Yünler kazandan çıkarılarak durulanır. Daha koyu renk elde etmek için boyanmış 1 kg. yüne 300 gr. kök boya ilave edilerek bir saat kaynama noktasında tutulur. Kazandan çıkarılıp durulanmış yünler kurumaya bırakılır. Boyanmış ve kurumuş yün çileleri gülçen yardımıyla yumak haline getirilir.⁴⁶

⁴⁶ 09.11.2005 tarihinde Ömer Tokmak ile yapılan sözlü görüşmeye göre.

Foto 11: Cehri ile kazanda yünlerin boyanması.

Foto 12: Cehri ile boyanmış yünlerin durulanması.

Foto 13: Doğal boya bitkileri ve boyanmış yün ipliği örnekleri.

1.5.2. Üretim Aşamaları

Hammadde hazırlığı tamamlandıktan sonra dokunacak halının desen çizimi yapılmaktadır. Halı desenlerini kendisi, eşi ve kızları çizmektedir. Ömer TOKMAK'ın kendi ifadesine göre, “geleneksel halı motiflerini bugünkü yaşam anlayışına uygun şekilde güncel hale getirilmiş şekillerini halılara uygulamaktayız” demektedir. Bunlar haricinde müşterilerin verdiği kendi çalışmalarını da halı üzerine uygulamaktadırlar.

Genellikle Avanos halılarının motifleri başta olmak üzere, Anadolu halılarından motifler, sumak dokumalarında kullanılan motifler ve Azeri dokumalarındaki motifler kullanılarak desenler hazırlanmaktadır.

2001 yılına kadar elinde değişik ebatlarda 200 tezgah bulunurken şu an elinde sadece 15 tezgah kalmıştır. Bu 15 tezgahın 5 tanesi germe tip, 9 tanesi sarma tip halı

tezgahıdır. Mağaza bünyesinde gösteri amaçlı 2 adet halı tezgahı bulunmaktadır. Diğer tezgahlar çevre köylerde özellikle Avanos'a bağlı Bozca köyünde bulunmaktadır. Köylerde anlaştığı kadınlara tezgah, yün ve diğer malzemeleri verip sadece işçilik ücreti ödeyerek halı üretimini yapmaktadır. Yaz aylarında köylerdeki insanlar tarımla uğraştığı için daha az dokuma olmakta, genelde kış aylarında istenilen siparişler yapılmaktadır.⁴⁷

Dokuma, sarma ve dikey tezgahlarda çift düğüm usulu ile dokunmaktadır. 40x40 cm - 300x500 cm arası boyutta olan halılar sürekli dokunanlardandır. Bunların harici ölçüler özel sipariş halinde yapılmaktadır.

Mağaza bünyesindeki halı tezgahlarından birisi boş sergilenirken, diğeri üzerinde yarım Kırşehir seccade halısı ile sergilenmektedir. Gelen konuklara bu halı üzerinde düğüm atma usulleri, atkı atma, kirkit vurma ve desen okuma gibi halı dokunurken yapılan işlemler gösterilmektedir.

Dokuması tamamlanan halıları köylerden topladıktan sonra bunların yıkamasını Uçhisar Yörük Halı'da yaptırmaktadır. Yıkamadan gelen halıların havlarının aynı seviyede olması için ayarlı kırkım makinesi ile kırkımı yapılmaktadır. Saçakları düzeltilip halının arkası kontrol edildikten sonra ölçüm ve düğüm sayısı hesaplanmaktadır. Son olarak etiketi takılıp satışa sunulur.

Halılarda onarım gerektiğinde dışardan onarım işini yapan ustalara yaptırmaktadır. Beş yıl öncesine kadar mağaza bünyesinde halı tamir ustası çalışırken turizmin kötüye gitmesi ile mağaza tezgah ve eleman sayısında azaltmaya gitmiştir.⁴⁸

⁴⁷ 10.11.2005 tarihinde Bozca Köyüne yapılan araştırma gezisinde, tezgahta dokunan halı bulunamaması nedeniyle fotoğraflama ve detaylı bilgi elde edilememiştir.

⁴⁸ 09.11.2005 tarihinde Ömer TOKMAK ile yapılan sözlü görüşmeye göre.

Foto 14: Ayarlı krkm makinesi ile krkm ilemi yaplarken.

1.5.3. Pazarlama

Mağaza yapısından dolayı çok sayıda konuğu ağırlama kapasitesine sahiptir. Bu nedenle acentelerden anlamalı gruplar mağazaya halı üretimi ile ilgili bilgi almak, alışveriş yapmak için gelmektedir.

Ömer TOKMAK yurt dışındaki fuarları bizzat takip etmekte, dokuttuğu halılar ile birlikte bölge fotoğrafları da götürüp, hem ülke tanıtımı yapmakta hem de yeni müşterilerden siparişler almaktadır.

Bütün bunlar haricinde internet üzerinden işlettiği pansiyonun, mağazanın ve ürettiği halıların tanıtımını yapmaktadır.⁴⁹ Mevcut halılardan pazarlamakta, özel siparişleri de yerine getirmektedir.⁵⁰

⁴⁹ 20.07.2007 son erişim tarihli, <http://www.tokmakhali.com/tresas.html> internet sitesi kayıtları.

⁵⁰ 09.11.2005 tarihinde Ömer TOKMAK ile yapılan sözlü görüşmeye göre.

İKİNCİ BÖLÜM
AVANOS HALILARININ İNCELENMESİ
2.1. AİLELERİN ELİNDE BULUNAN ÖRNEKLER

Foto 15: Top Göbek - Aynalı Modelli Minder. Kezban Sayın

Foto No: 8

Fotoğrafın Çekildiği Tarih: 12.11.2005

Halı Sahibinin

Adı - Soyadı: Kezban SAYIN

Adresi: Peri Bacaları Sitesi 3/8 Ürgüp / NEVŞEHİR

Halının

Yöresi: Avanos / Göbekli, Çiçekli, Top Aynalı Minder Halısı

Dokunma Yılı: 1986

Boyutları: 75 cm X 75 cm

Kalitesi: Minder içinde olması nedeniyle ölçülememiştir.

Düğüm Tekniği: Türk Düğümü

Zemin Boyutu: 55 cm X 55 cm

Bordür Boyutu: 10 cm X 10 cm

Kilim Örgüsü Genişliği: Ölçülememiştir.

Saçak Boyu Uzunluğu: Ölçülememiştir.

Hav Yüksekliği: 5 mm

Kullanılan Hammadde: Çözü Atkı İlme
Pamuk Pamuk Yün

Kullanılan Renkler: Koyu Kırmızı, Krem, Pembe, Mavi, Lacivert, Yeşil Tonları, Mor, Siyah, Sarı, Kahverengi

Kompozisyon ve Desen Özellikleri: Batı Anadolu'da faaliyet gösteren yabancı sermayeli şirketlerin İngilizlerin zevkine göre hazırladıkları, Barok karakterli bitkiler ve lahanaya benzer, kocaman çiçekler moda haline gelmiştir. Avanos'ta dokunan bu minder halısı da ortasındaki Barok üslupta güller ile o dönemde üretilen halılar ile benzer özellik göstermektedir.

Zemin bölümünde ayna adı verilen motif içinde natüralist stilde dallı, yapraklı güller ve goncalar kullanılmıştır. Bordür bölümünde ise yine aynı stilde güller, goncalar, menekşeler, yapraklar ve dallar birbirini takip eden sıra içinde verilmiştir. Bölgede bu kompozisyona, göbekli, çiçekli veya top aynalı adı verilmektedir.

Ayna içinde gül motifi; genç kızların tazeliği ve güzelliğinin aynada yansıması olarak tasvir edilmiştir. Genç kızlar, evlendiklerinde aynalı halıyı yanlarında götürerek, her zaman taze ve güzel kalma isteğini belirtirler. Genellikle bu tür kompozisyona sahip halılar, Avanos ve çevresinde, 1970’li yıllar ile birlikte çeyizlik halılar içinde yer almaya başlamıştır.⁵¹

⁵¹ 12.11.2005 tarihli Kezban Sayın ile yapılan sözlü görüşmeye göre.

Foto 16: Top Göbek - Aynalı Modelli Yastık. Kezban Sayın

Foto No: 9

Fotoğrafın Çekildiği Tarih: 12.11.2005

Halı Sahibinin

Adı – Soyadı: Kezban SAYIN

Adresi: Peri Bacaları Sitesi 3/8 Ürgüp / NEVŞEHİR

Halının

Yöresi: Avanos / Göbekli, Çiçekli, Top Aynalı

Dokunma Yılı: 1986

Boyutları: 55 cm X 100 cm

Kalitesi: Yastık içinde olması nedeniyle tespit edilememiştir.

Düğüm Tekniği: Türk Düğümü

Zemin Boyutu: 41 cm X 70 cm

Bordür Boyutu: 7 cm X 15 cm

Kilim Örgüsü Genişliği: Ölçülememiştir.

Saçak Boyu Uzunluğu: Ölçülememiştir.

Hav Yüksekliği: 5 mm

Kullanılan Hammadde: Çözü Atkı İlme

Pamuk Pamuk Yün

Kullanılan Renkler: Koyu Kırmızı, Kırmızı, Yeşil Tonları, Krem, Mavi, Lacivert, Siyah, Kahverengi

Kompozisyon ve Desen Özellikleri: Zemin bölümünde, ortada ayna içinde Barok karakterli laleler ve dallar madalyon görünümü vermektedir. Zemin köşelerinde karanfiller, laleler ve kıvrık dallar simetrik bir şekilde kullanılmıştır. Bordürde güller, goncalar, menekşeler, yapraklar ve dallar birbirini takip eden sıra ile verilmiştir. Bordür ve saçak arasında kalan bölümde bulunan çiçekler yan yana sıralanmıştır.

Avanos ve çevresinde yastık halılar genelde 6 adet dokunur. Evlerde sedir kullanılması dolay bu yastık halılar takım halinde dokunmaktadır.

Foto 17 : Sarmaşıklı Halı. Kezban Sayın

Foto No: 10

Fotoğrafın Çekildiği Tarih: 12.11.2005

Halı Sahibinin

Adı – Soyadı: Kezban SAYIN

Adresi: Peri Bacaları Sitesi 3/8 Ürgüp / NEVŞEHİR

Halının

Yöresi: Avanos / Sarmaşıklı Halı

Dokunma Yılı: 1981

Boyutları: 131 cm X 250 cm

Kalitesi: 26 X 32 düğüm/dm²

Düğüm Tekniği: Türk Düğümü

Zemin Boyutu: 121 cm X 240 cm

Bordür Boyutu: 5 cm X 5 cm

Kilim Örgüsü Genişliği: 1 cm

Saçak Boyu Uzunluğu: 2 cm

Hav Yüksekliği: 6 mm

Kullanılan Hammadde: Çözü Atkı İlme

Pamuk Pamuk Yün

Kullanılan Renkler: Koyu Kırmızı, Kırmızı, Krem, Siyah, Yeşil, Turuncu, Sarı

Kompozisyon ve Desen Özellikleri: Zemin bölümünde Barok karakterli güller, goncalar, yapraklar ve kıvrık dallar raport oluşturmuş ve birbirini takip eder şekilde tekrarlanarak sonsuzluk görünümü verilmiştir. Bordür kısmında desen kullanılmamış, sadece koyu kırmızı renkte zemin yapılmıştır.

Bölgede bu kompozisyona sarmaşıklı halı modeli veya işleme modelli halı adı verilmektedir.

Foto 18 : Yılanlı Bahçe Modelli Avanos Halısı. Kezban Sayın

Foto 19 : Foto 11'de ki Halının Bordür ve Zemin Detayı

Foto No: 11 - 12

Fotoğrafın Çekildiği Tarih: 12.11.2005

Halı Sahibinin

Adı – Soyadı: Kezban SAYIN

Adresi: Peri Bacaları Sitesi 3/8 Ürgüp / NEVŞEHİR

Halının

Yöresi: Ürgüp / Yılanlı Bahçe (Avanos'ta dokunmuş)

Dokunma Yılı: 1964

Boyutları: 148 cm X 240 cm

Kalitesi: 27 X 32 düğüm/dm²

Düğüm Tekniği: Türk Düğümü

Zemin Boyutu: 112 cm X 206 cm

Bordür Boyutu: 18 cm X 17 cm

Kilim Örgüsü Genişliği: 2 cm

Saçak Boyu Uzunluğu: 3 cm

Hav Yüksekliği: 6 mm

Kullanılan Hammadde: Çözü Atkı İlme

Pamuk Pamuk Yün

Kullanılan Renkler: Koyu Kırmızı, Kırmızı, Yeşil Tonları, Turuncu, Pembe, Lacivert, Sarı, Gri, Mavi, Siyah, Krem

Kompozisyon ve Desen Özellikleri: Genellikle kompozisyon bakımından Ürgüp modeli olarak bilinir, fakat çevre ilçe ve köylerde de bu model kullanılmaktadır.

Zemin bölümünde tam ortada bir göbek, zeminin dört köşesinde ise orta göbeğin ¼'ü alınarak köşe göbekler oluşturulmuştur. Göbeği oluşturan desen içinde bulunan kıvrık dallar yılanı, içindeki natüralist tarzda çiçeklerde bahçeye benzetildiği için yılanlı bahçe adını almıştır. Bordür bölümünde ise; tek geniş bir bordür içinde yine Barok karakterli natüralist güller, goncalar, menekşeler, yapraklar ve dallar bordür çevresince birbirini takip eder şekilde verilmiştir. Halının başlangıç yerinde, sol tarafta bordür içinde halının dokunma tarihi bulunmaktadır.

Foto 20 : Çiçekli Modelli Halı. Kezban Sayın

Foto No: 13

Fotoğrafın Çekildiği Tarih: 12.11.2005

Halı Sahibinin

Adı – Soyadı: Kezban SAYIN

Adresi: Peri Bacaları Sitesi 3/8 Ürgüp / NEVŞEHİR

Halının

Yöresi: Avanos / Çiçekli Halı

Dokunma Yılı: 1981

Boyutları: 132 cm X 213 cm

Kalitesi: 25 X 25 düğüm/dm²

Düğüm Tekniği: Türk Düğümü

Zemin Boyutu: 132 cm X 213 cm

Bordür Boyutu: Bordür yok

Kilim Örgüsü Genişliği: 1 cm

Saçak Boyu Uzunluğu: 2 cm

Hav Yüksekliği: 5 mm

Kullanılan Hammadde: Çözü Atkı İlme

Pamuk Pamuk Yün

Kullanılan Renkler: Koyu Kırmızı, Kırmızı, Pembe, Yeşil, Krem, Siyah, Sarı

Kompozisyon ve Desen Özellikleri: Bordürü olmayan bu kompozisyonda zemin raportlara bölünmüş ve her raport içinde goncalar, yapraklar ve dallardan oluşan natüralist form bulunmaktadır.

Foto 21 : Avanos'ta Dokunan Isparta Modeli Halı. Kezban Sayın

Foto No: 14

Fotoğrafın Çekildiği Tarih: 12.11.2005

Halı Sahibinin

Adı – Soyadı: Kezban SAYIN

Adresi: Peri Bacaları Sitesi 3/8 Ürgüp / NEVŞEHİR

Halının

Yöresi: Isparta Modelli Halı (Avanos'ta dokunmuştur)

Dokunma Yılı: 1983

Boyutları: 112 cm X 220 cm

Kalitesi: 25 X 30 düğüm/dm²

Düğüm Tekniği: Türk Düğümü

Zemin Boyutu: 94 cm X 202 cm

Bordür Boyutu: 9 cm X 9 cm

Kilim Örgüsü Genişliği: 1 cm

Saçak Boyu Uzunluğu: 2 cm

Hav Yüksekliği: 6 mm

Kullanılan Hammadde: Çözü Atkı İlme

Pamuk Pamuk Yün

Kullanılan Renkler: Kahverengi Tonları, Kırmızı, Krem, Siyah

Kompozisyon ve Desen Özellikleri: Isparta Halısı kompozisyon özellikleri kullanılarak oluşturulmuş bir halıdır. Zemin bölümünde karelere bölünerek oluşturulmuş raport ve her raportun ortasında stilize çiçekler, köşelerinde ise yuvarlak formlar içinde yine stilize çiçekler verilmiştir. Bordür bölümü bir geniş ve iki dar bordürden oluşmaktadır. Geniş bordür içinde, muska ve küpe benzeri motifler bulunmaktadır. Dar bordürlerde ise bölgede kertik adı verilmekte olup esas olarak kahverengi ve krem renkte üçgenlerden oluşmaktadır.

Foto 22 : Gerdanlı Modeli Halı. Kezban Sayın

Foto No: 15

Fotoğrafın Çekildiği Tarih: 12.11.2005

Halı Sahibinin

Adı – Soyadı: Kezban SAYIN

Adresi: Peri Bacaları Sitesi 3/8 Ürgüp / NEVŞEHİR

Halının

Yöresi: Avanos / Gerdanlı Halı

Dokunma Yılı: 1984

Boyutları: 75 cm X 127 cm

Kalitesi: 29 X 29 düğüm/dm²

Düğüm Tekniği: Türk Düğümü

Zemin Boyutu: 65 cm X 117 cm

Bordür Boyutu: 5 cm X 5 cm

Kilim Örgüsü Genişliği: 1 cm

Saçak Boyu Uzunluğu: 4 cm

Hav Yüksekliği: 6 mm

Kullanılan Hammadde: Çözü Atkı İlme

Pamuk Pamuk Yün

Kullanılan Renkler: Kırmızı, Mavi, Lacivert, Koyu Kahverengi, Sarı, Turuncu

Kompozisyon ve Desen Özellikleri: Zemin bölümünde, halının boyu doğrultusunda iki sıra halinde güller, menekşeler, yapraklar ve dallar sarmaşık görünümü vermektedir. Avanos ve çevresinde bu tür kompozisyona gerdanlı ismi verilmektedir. Zemin bölümündeki sarmaşık görünümündeki Barok karakterli natüralist bezeme gerdanlığa benzediği için bu ismi almıştır. Bordür bölümüne motif kullanılmadan sadece koyu kırmızı renkte zemin yapılmıştır.

Foto 23 : Goncalı Halı. Ayşe Körlü

Foto No: 16

Fotoğrafın Çekildiği Tarih: 14.11.2005

Halı Sahibinin

Adı – Soyadı: Aliye GENÇ

Adresi: Bozca Köyü / Avanos / Nevşehir

Halının

Yöresi: Avanos / Goncalı

Dokunma Yılı: 1974

Boyutları: 130 cm X 238 cm

Kalitesi: 25 X 25 düğüm/dm²

Düğüm Tekniği: Türk Düğümü

Zemin Boyutu: 110 cm X 218 cm

Bordür Boyutu: 10 cm X 10 cm

Kilim Örgüsü Genişliği: 2 cm

Saçak Boyu Uzunluğu: 5 cm

Hav Yüksekliği: 1 cm

Kullanılan Hammadde: Çözü Atkı İlme

Pamuk Pamuk Yün

Kullanılan Renkler: Kırmızı, Pembe, Krem, Koyu Yeşil, Açık Yeşil, Mavi, Mor, Siyah, Sarı, Kahverengi

Kompozisyon ve Desen Özellikleri: Zemin bölümünde Barok karakterli natüralist tarzla güller, goncalar, yapraklar ve dallardan raport oluşturulmuş ve halının zemini içinde sonsuzluk görünümü verilmiştir. Bordür bölümünde yine natüralist formda çiçekler birbirini takip eder şekilde bordür boyunca ilerlemektedir.

Foto 24 : Göbekli Halı. Fatma Aka

Foto No: 17

Fotoğrafın Çekildiği Tarih: 14.11.2005

Halı Sahibinin

Adı – Soyadı: Fatma AKA (Şuayip kızı)

Adresi: Bozca Köyü / Avanos / Nevşehir

Halının

Yöresi: Avanos / Göbekli Halı

Dokunma Yılı: 1981

Boyutları: 150 cm X 310 cm

Kalitesi: 25 X 25 düğüm/dm²

Düğüm Tekniği: Türk Düğümü

Zemin Boyutu: 112 cm X 272 cm

Bordür Boyutu: 19 cm X 19 cm

Kilim Örgüsü Genişliği: 2 cm

Saçak Boyu Uzunluğu: 8 cm

Hav Yüksekliği: 1 cm

Kullanılan Hammadde: Çözü Atkı İlme

Pamuk Pamuk Yün

Kullanılan Renkler: Kırmızı, Krem, Mor, Yeşil, Mavi, Pembe, Sarı, Kahverengi, Siyah

Kompozisyon ve Desen Özellikleri: Zemin bölümünde iki adet, içinde yapraklar ve güllerin bulunduğu madalyon kullanılmış bu yüzden de göbekli halı adını almıştır. Göbeklerin çevresinde, yapraklar ile çiçekler bir arada kullanılmıştır. Yarım dairelerin yan yana gelmesiyle oluşmuş hat ile zemin ve bordür birbirinden ayrılmaktadır. Bordür içinde, zemine yakın kenarda natüralist tarzda çiçekler ve yapraklar sıra oluşturarak bütün kenarları dolaşmaktadır.

Foto 25 : Göbekli - Kilim Modelli Halı. Fatma Aka

Foto No: 18

Fotoğrafın Çekildiği Tarih: 14.11.2005

Halı Sahibinin

Adı – Soyadı: Fatma AKA (Şuayip kızı)

Adresi: Bozca Köyü / Avanos / Nevşehir

Halının

Yöresi: Avanos / Üç Göbekli, Kilim Desenli

Dokunma Yılı: 1980

Boyutları: 110 cm X 265 cm

Kalitesi: 32 X 32 düğüm/dm²

Düğüm Tekniği: Türk Düğümü

Zemin Boyutu: 62 cm X Hasarlı olması nedeniyle ölçülememiştir.

Bordür Boyutu: 24 cm X Hasarlı olması nedeniyle ölçülememiştir.

Kilim Örgüsü Genişliği: Hasarlı olması nedeniyle ölçülememiştir.

Saçak Boyu Uzunluğu: Hasarlı olması nedeniyle ölçülememiştir.

Hav Yüksekliği: 8 mm

Kullanılan Hammadde: Çözü Atkı İlme

Pamuk Pamuk Yün

Kullanılan Renkler: Kırmızı, Kahverengi, Siyah, Lacivert, Mavi, Sarı, Krem

Kompozisyon ve Desen Özellikleri: Zemin ortasında üç adet geometrik karakterli göbek bulunmaktadır. Göbeklerin içinde bulunduğu kırmızı renkli zemin iki başından basamaklı şekilde kapatılmıştır. Zemin köşelerinde köşe göbekler kullanılmış, fakat bu bölümler her iki başta da hasarlı olduğu için desen net olarak gözlemlenememiştir. Bordür, bir geniş ve iki dar olmak üzere üçe ayrılmıştır. Geniş bordürde stilize bezeme hakimdir. İki dar bordür de ise sapsar, yapraklar ve çiçekler birbirini takip eder şekilde dokunmuştur. Halının sahibi bu halı modeline göbekli veya kilim desenli adını vermektedir.

Foto 26 : Gerdanlı Halı. Nazlı Aksungur

Foto No: 19

Fotoğrafın Çekildiği Tarih: 14.11.2004

Halı Sahibinin

Adı – Soyadı: Emine AKSUNGUR

Adresi: Bozca Köyü / Avanos / Nevşehir

Halının

Yöresi: Avanos / Gerdanlı

Dokunma Yılı: 1975

Boyutları: 130 cm X 223 cm

Kalitesi: 28 X 28 düğüm/dm²

Düğüm Tekniği: Türk Düğümü

Zemin Boyutu: 110 cm X 207 cm

Bordür Boyutu: 10 cm X 8 cm

Kilim Örgüsü Genişliği: 2 cm

Saçak Boyu Uzunluğu: 4 cm

Hav Yüksekliği: 5mm

Kullanılan Hammadde: Çözü Atkı İlme

Pamuk Pamuk Yün

Kullanılan Renkler: Pembe, Kırmızı, Gri, Sarı, Mavi, Krem, Siyah, Mor

Kompozisyon ve Desen Özellikleri: Zemin bölümünde, halının boyu doğrultusunda üç sıra halinde güller, menekşeler, yapraklar ve dallar sarmaşık görünümü vermektedir. Avanos ve çevresinde bu tür kompozisyona gerdanlı ismi verilmektedir. Zemin bölümündeki sarmaşık görünümündeki Barok karakterli natüralist bezeme gerdanlığa benzediği için bu ismi almıştır. İnce bir bordür içinde tek sıra halinde pençler birbirini takip eder formda kullanılmıştır.

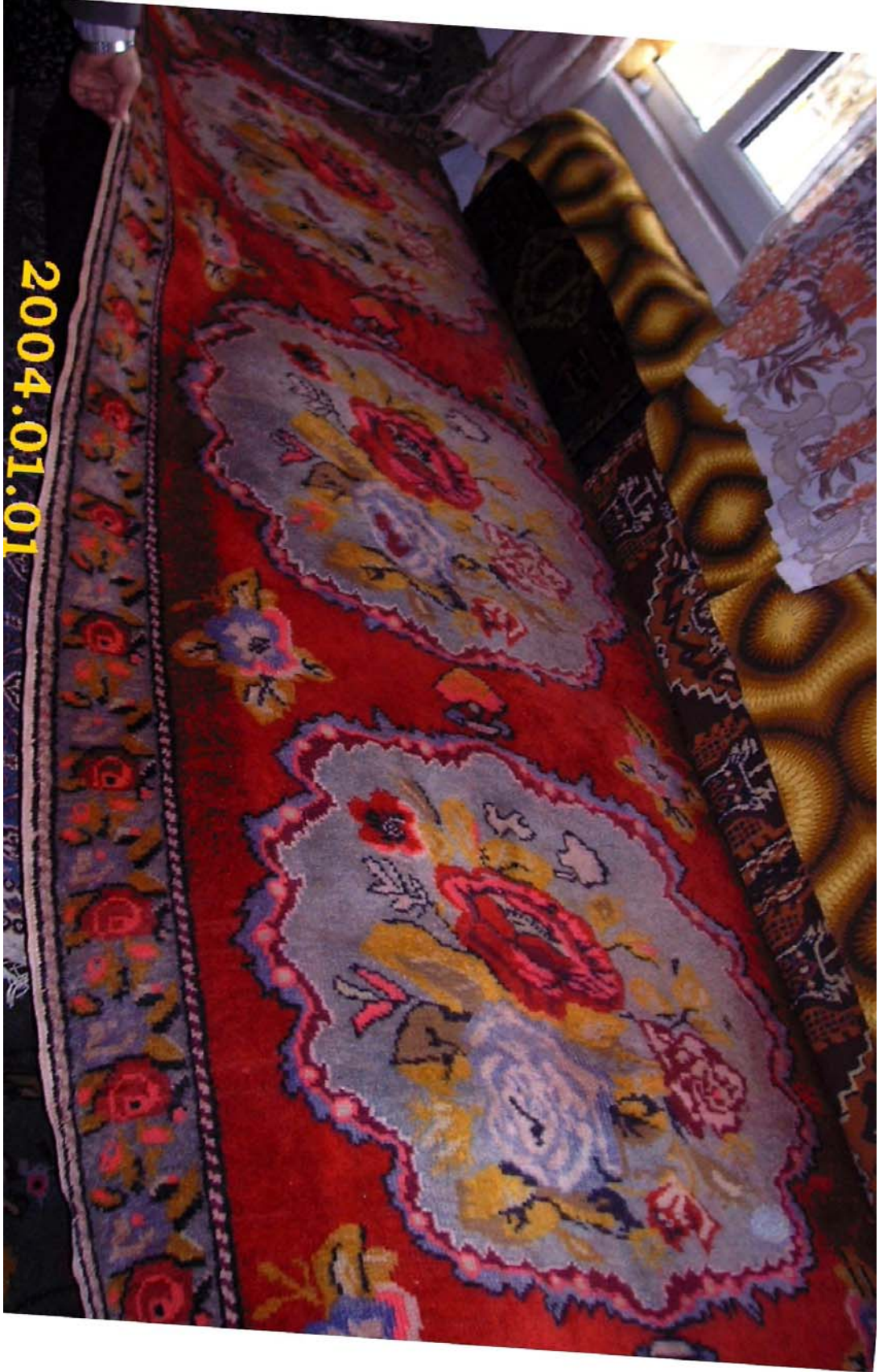

Foto 27 : Üç Top - Aynalı Modelli Halı. Nazlı Aksungur

Foto No: 20

Fotoğrafın Çekildiği Tarih: 14.11.2005

Halı Sahibinin

Adı – Soyadı: Emine AKSUNGUR

Adresi: Bozca Köyü / Avanos / Nevşehir

Halının

Yöresi: Avanos / Üç Top, Aynalı, Göbekli

Dokunma Yılı: 1972

Boyutları: 120 cm X 300 cm

Kalitesi: 26 X 30 düğüm/dm²

Düğüm Tekniği: Türk Düğümü

Zemin Boyutu: 90 cm X 274 cm

Bordür Boyutu: 15 cm X 13 cm

Kilim Örgüsü Genişliği: Hasarlı olması nedeniyle ölçülememiştir.

Saçak Boyu Uzunluğu: Hasarlı olması nedeniyle ölçülememiştir.

Hav Yüksekliği: 5 mm

Kullanılan Hammadde: Çözü Atkı İlme

Pamuk Pamuk Yün

Kullanılan Renkler: Kırmızı, Gri, Yeşil, Krem, Pembe, Siyah, Lacivert

Kompozisyon ve Desen Özellikleri: Zemin bölümüne, halının boyu doğrultusunda üç adet göbek yerleştirilmiştir. Bu göbeklere bölgede, ayna – göbek – top adı verilmektedir. Göbeklerin içinde Barok karakterli natüralist tarzda iri güller, goncalar, yapraklar ve dallar kullanılmıştır. Göbek içindeki güllerin benzerleri zeminin boş kalan kısımlarına ve bordüre yerleştirilmiştir.

Foto 28 : Goncalı Halı. Zeliha Gülle

Foto No: 21

Fotoğrafın Çekildiği Tarih: 14.11.2005

Halı Sahibinin

Adı – Soyadı: Zeliha GÜLLE

Adresi: Sarıhıdır Köyü / Ürgüp / NEVŞEHİR

Halının

Yöresi: Avanos / Goncalı Halı

Dokunma Yılı: 1989

Boyutları: 138 cm X 250 cm

Kalitesi: 23 X 23 düğüm/dm²

Düğüm Tekniği: Türk Düğümü

Zemin Boyutu: 128 cm X240 cm

Bordür Boyutu: 5 cm X 5 cm

Kilim Örgüsü Genişliği: 2 cm

Saçak Boyu Uzunluğu: 9 cm

Hav Yüksekliği: 1 cm

Kullanılan Hammadde: Çözgü Atkı İlme

Pamuk Pamuk Yün

Kullanılan Renkler: Kırmızı, Lacivert, Mavi, Siyah, Sarı, Krem, Kahverengi, Pembe
Kompozisyon ve Desen Özellikleri: Zemin bölümünde Barok karakterli iri güller, çiçekler, yapraklar ve dallar daire oluşturacak şekilde kıvrılmış ve zeminde bu desenden sekiz adet kullanılmıştır. Çiçekler ve yapraklar bir ters bir düz yerleştirilerek bütün zemin kenarını dolaşmaktadır. Bordürde desen kullanılmadan sadece lacivert renkte bordür zemini yapılmıştır. Bölgede bu kompozisyona goncalı adı verilmektedir.

Foto 29 : Lelebili Avanos Halısı. Zeliha Gülle

Foto No: 22

Fotoğrafın Çekildiği Tarih: 14.11.2005

Halı Sahibinin

Adı – Soyadı: Zeliha GÜLLE

Adresi: Sarıhıdır Köyü / Ürgüp / NEVŞEHİR

Halının

Yöresi: Avanos / Leblebili Halı

Dokunma Yılı: 1980

Boyutları: 125 cm X 210 cm

Kalitesi: 21 X 23 düğüm/dm²

Düğüm Tekniği: Türk Düğümü

Zemin Boyutu: 101 cm X 194 cm

Bordür Boyutu: 12 cmX 8 cm

Kilim Örgüsü Genişliği: 3 cm

Saçak Boyu Uzunluğu: 5 cm

Hav Yüksekliği: 1 cm

Kullanılan Hammadde: Çözü Atkı İlme

Pamuk Pamuk Yün

Kullanılan Renkler: Kırmızı, Pembe, Kahverengi, Krem, Mavi, Siyah, Gri, Sarı, Yeşil

Kompozisyon ve Desen Özellikleri: Kompozisyon olarak klasik Avanos halısıdır. Zemin bölümünde bir göbek ve köşe göbekler bulunmaktadır ve bunların kenarlarını yuvarlak formda küçük motifler dolaşmaktadır. Bu yuvarlak motifler leblebiye benzetildiği için bölgede bu halı kompozisyonuna ‘ Leblebili Halı’ adı verilmiştir.

Leblebi motifi, Avanos ve çevresinde bolluk, bereket motifi olarak bilinmekte ve sıkça kullanılmaktadır.⁵² Göbeğin tam ortasında yıldız motifi kullanılmıştır. Göbek içinde ve zemin içinde stilize çiçekler ve yapraklar kullanılmıştır. Bordür bölümünde pençer ve stilize yapraklar kullanılmıştır.

⁵² 14. 11. 2005 Tarihinde Zeliha GÜLLE ile yapılan sözlü görüşmeye göre.

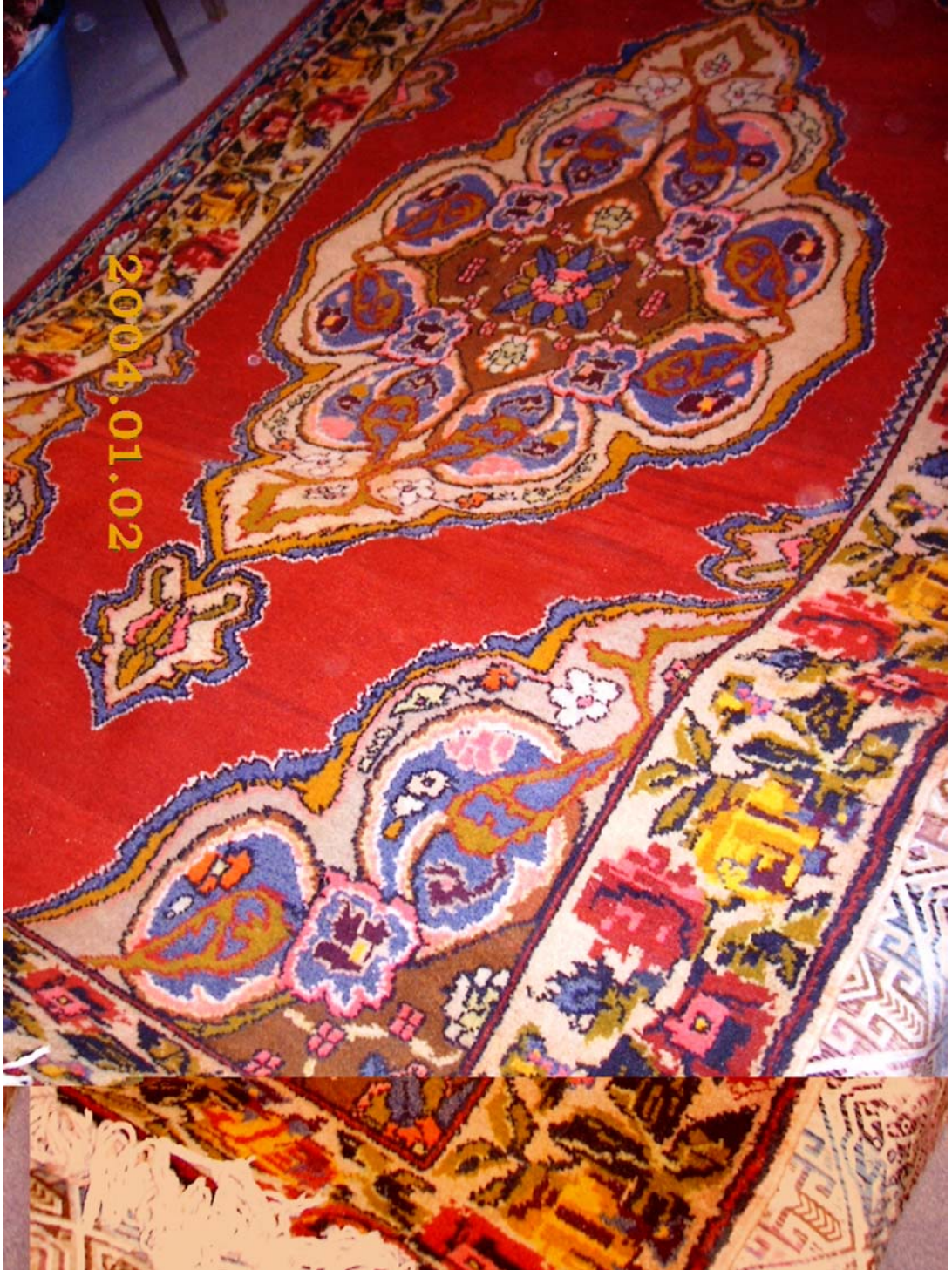

Foto 30 : Yılanlı Bahçe Modeli. Şerife Öcal

Foto No: 23

Fotoğrafın Çekildiği Tarih: 15.11.2005

Halı Sahibinin

Adı – Soyadı: Şerife ÖCAL

Adresi: Göynük Kasabası / Avanos / NEVŞEHİR

Halının

Yöresi: Ürgüp / Yılanlı Bahçe (Göynük'te dokunmuş)

Dokunma Yılı: 1971

Boyutları: 160 cm X 270 cm

Kalitesi: 27 X 30 düğüm/dm²

Düğüm Tekniği: Türk Düğümü

Zemin Boyutu: 112 cm X 234 cm

Bordür Boyutu: 24 cm X 18 cm

Kilim Örgüsü Genişliği: 3 cm

Saçak Boyu Uzunluğu: 3 cm

Hav Yüksekliği: 7 mm

Kullanılan Hammadde: Çözü Atkı İlme

Pamuk Pamuk Yün

Kullanılan Renkler: Pembe, Lacivert, Sarı, Kahverengi, Yeşil Tonları, Hardal Sarısı, Kırmızı, Siyah, Turuncu, Krem, Mavi

Kompozisyon ve Desen Özellikleri: Genellikle kompozisyon bakımından Ürgüp modeli olarak bilinir, fakat çevre ilçe ve köylerde de bu model kullanılmaktadır. Zemin bölümünde tam ortada bir göbek, zeminin dört köşesinde ise orta göbeğin ¼'ü alınarak köşe göbekler oluşturulmuştur. Göbeği oluşturan desen içinde bulunan kıvrık dallar yılanı, içindeki natüralist tarzda çiçeklerde bahçeye benzetildiği için yılanlı bahçe adını almıştır. Bordür bölümünde ise; tek geniş bir bordür içinde yine Barok karakterli natüralist güller, goncalar, menekşeler, yapraklar ve dallar bordür çevresince birbirini takip eder şekilde verilmiştir.

Foto 31 : Avanos'ta Dokunmuş Yahyalı Modeli Halı. Mehmet Eren

Foto No: 24

Fotoğrafın Çekildiği Tarih: 15.11.2005

Halı Sahibinin

Adı – Soyadı: Mehmet EREN

Adresi: Özkonak Kasabası / Avanos / NEVŞEHİR

Halının

Yöresi: Yahyalı / Kayseri (Avanos'ta dokunmuş)

Dokunma Yılı: 1949

Boyutları: 116 cm X 220 cm

Kalitesi: 21 X 24 düğüm/dm²

Düğüm Tekniği: Türk Düğümü

Zemin Boyutu: 86 cm X 194 cm

Bordür Boyutu: 15 cm X 13 cm

Kilim Örgüsü Genişliği: Bez dikilerek kapatıldığından ölçülememiştir.

Saçak Boyu Uzunluğu: Bez dikilerek kapatıldığından ölçülememiştir.

Hav Yüksekliği: 5 mm

Kullanılan Hammadde: Çözü Atkı İlme

Pamuk Pamuk Yün

Kullanılan Renkler: Kırmızı, Bordo, Lacivert, Sarı, Krem, Gri, Siyah, Turuncu

Kompozisyon ve Desen Özellikleri: Genel kompozisyon olarak Yahyalı halısı olmakla birlikte Avanos'ta dokunması sebebiyle Avanos karakteri taşımaktadır. Zemin bölümünde ortada bir göbek ve köşe göbekler bulunmakta, bunların içi ve çevresi pençler, hatailer ve çeşitli stilize süsleme elemanlarıyla doldurulmuştur. Bordür bölümünde ise Avanos halılarında kullanılan kompozisyon kullanılmıştır.

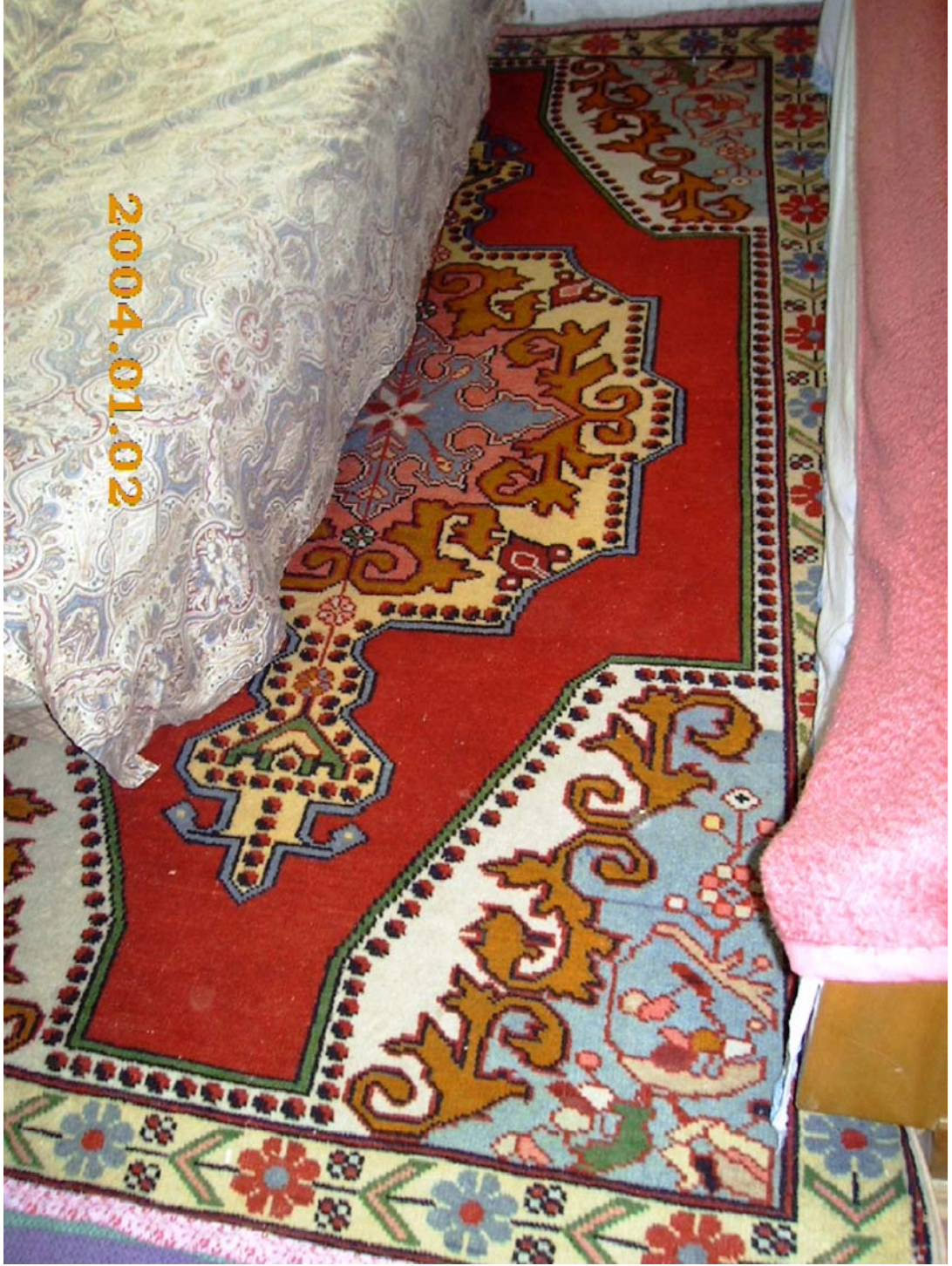

Foto 32 : Leblebili Avanos Halısı. Mehmet Eren

Foto No: 25

Fotoğrafın Çekildiği Tarih: 15.11.2005

Halı Sahibinin

Adı – Soyadı: Mehmet EREN

Adresi: Özkonak Kasabası / Avanos / NEVŞEHİR

Halının

Yöresi: Avanos / Leblebili Halı

Dokunma Yılı: 1956

Boyutları: 140 cm X 240 cm

Kalitesi: 20 X 25 düğüm/dm²

Düğüm Tekniği: Türk Düğümü

Zemin Boyutu: 116 cm X 220 cm

Bordür Boyutu: 12 cm X 10 cm

Kilim Örgüsü Genişliği: Bez dikilerek kapatıldığından ölçülememiştir.

Saçak Boyu Uzunluğu: Bez dikilerek kapatıldığından ölçülememiştir.

Hav Yüksekliği: 5 mm

Kullanılan Hammadde: Çözü Atkı İlme

Pamuk Pamuk Yün

Kullanılan Renkler: Kırmızı, Krem, Sarı, Hardal Sarısı, Pembe, Yeşil, Siyah, Mavi, Gri

Kompozisyon ve Desen Özellikleri: Kompozisyon olarak klasik Avanos halısıdır. Zemin bölümünde bir göbek ve köşe göbekler bulunmaktadır ve bunların kenarlarını yuvarlak formda küçük motifler dolaşmaktadır. Bu yuvarlak motifler leblebiye benzetildiği için bölgede bu halı kompozisyonuna ‘ Leblebili Halı’ adı verilmiştir.

Göbeğin tam ortasında yıldız motifi kullanılmıştır. Göbek içinde ve zemin içinde stilize çiçekler ve yapraklar kullanılmıştır. Bordür bölümünde pençer ve stilize yapraklar kullanılmıştır.

Foto 33 : Fistollu Halı. Necla Biçer

Foto No: 26

Fotoğrafın Çekildiği Tarih: 15.11.2005

Halı Sahibinin

Adı – Soyadı: Necla BİÇER

Adresi: Aktepe Köyü / Avanos / NEVŞEHİR

Halının

Yöresi: Avanos / Fistolu Halı

Dokunma Yılı: 1966

Boyutları: 150 cm X 245 cm

Kalitesi: 27 X 33 düğüm/dm²

Düğüm Tekniği: Türk Düğümü

Zemin Boyutu: 96 cm X 209 cm

Bordür Boyutu: 27 cm X 18 cm

Kilim Örgüsü Genişliği: Bez dikilerek kapatıldığından ölçülememiştir.

Saçak Boyu Uzunluğu: Bez dikilerek kapatıldığından ölçülememiştir.

Hav Yüksekliği: 5 mm

Kullanılan Hammadde: Çözü Atkı İlme

Pamuk Pamuk Yün

Kullanılan Renkler: Koyu Kırmızı, Pembe, Krem, Sarı, Kahverengi Tonları, Yeşil Tonları, Turuncu

Kompozisyon ve Desen Özellikleri: Kompozisyon olarak ‘Ürgüp Kollu Göbek’ halısından esinlenerek oluşturulmuştur (Bkz. Foto No: 26). Zemin bölümünde geometrik formlu bir göbek ve köşe göbekler bulunmakta, her ikisinin hatlarını belirleyen çizgi boyunca yaprak benzeri çıkıntılar görülmektedir. Bu çıkıntılar fistoya⁵³ benzetildiği için halının tüm kompozisyonuna yörede fistolu halı adı verilmiştir. Zemin içinde göbek içinde, kenarlarında ve köşe göbeklerde stilize çiçekler, yapraklar ve dallar kullanılmıştır. Geniş bir bordür içinde natüralist karakterli güller, çiçekler, yapraklar ve dallar kullanılmıştır.

⁵³ **Fisto:** muhtelif enlerde ve desende olup, dantel görünümlü tekstil dokumasıdır. Genellikle konfeksiyon ürünlerini süslemede kullanılır.

Foto 27 : Kollu Göbek Halısı. Necla Biçer

Foto No: 27

Fotoğrafın Çekildiği Tarih: 15.11.2005

Halı Sahibinin

Adı – Soyadı: Hatice DEMİRTAŞ

Adresi: Aktepe Köyü / Avanos / Nevşehir

Halının

Yöresi: Ürgüp / Kollu Göbek Halısı (Aktepe Köyünde Dokunmuş)

Dokunma Yılı: 1966

Boyutları: 142 cm X 234 cm

Kalitesi: 20 X 23 düğüm/dm²

Düğüm Tekniği: Türk Düğümü

Zemin Boyutu: 116 cm X 212 cm

Bordür Boyutu: 13 cm X 11 cm

Kilim Örgüsü Genişliği: 2 cm

Saçak Boyu Uzunluğu: 2 cm

Hav Yüksekliği: 6 mm

Kullanılan Hammadde: Çözü Atkı İlme

Pamuk Pamuk Yün

Kullanılan Renkler: Kırmızı, Bordo, Krem, Mavi, Pembe, Yeşil, Siyah

Kompozisyon ve Desen Özellikleri: Kompozisyon olarak Ürgüp halısı olarak bilinmektedir. Aktepe Köyü coğrafi konum olarak Avanos – Ürgüp karayolunun tam ortasında bulunmaktadır. Her iki tarafa yakınlığından dolayı, her iki ilçenin halı kompozisyonlarına burada rastlanılmaktadır. Halının zemin bölümünde geometrik formlu bir göbek, köşelere bu göbeğin ¼'ü alınarak köşe göbekler oluşturulmuştur. Göbekteki ve köşe göbeklerdeki kıvrımlı çıkıntılar kola benzetildiği için kompozisyon 'Kollu Göbek' adını almıştır. Göbek içinde ve köşe göbekler içinde stilize çiçekler, yapraklar ve dallar kullanılmıştır. Bordürde ise "S" form üzerine yerleştirilmiş çiçekler görülmektedir.

Foto 28 : Karpuzlu Modeli Halı. Hatice Demirtaş

Foto No: 28

Fotoğrafın Çekildiği Tarih: 15.11.2005

Halı Sahibinin

Adı – Soyadı: Hatice DEMİRTAŞ

Adresi: Aktepe Köyü / Avanos / Nevşehir

Halının

Yöresi: Avanos / Karpuzlu Halı

Dokunma Yılı: 1946

Boyutları: 124 cm X 210 cm

Kalitesi: 28 X 32 düğüm/dm²

Düğüm Tekniği: Türk Düğümü

Zemin Boyutu: 104 cm X 190 cm

Bordür Boyutu: 10 cm X 10 cm

Kilim Örgüsü Genişliği: 1 cm

Saçak Boyu Uzunluğu: 4 cm

Hav Yüksekliği: 4 mm

Kullanılan Hammadde: Çözü Atkı İlme

Pamuk Pamuk Yün

Kullanılan Renkler: Kırmızı, Krem, Yeşil, Lacivert, Gri, Sarı, Siyah

Kompozisyon ve Desen Özellikleri: Zemin bölümünde geometrik formlu bir göbek ve köşe göbekler bulunmaktadır. Bunların içlerinde stilize bitki desenleri kullanılmıştır. Orta göbeğin tam ortasında, bölgede haç motifi olarak isimlendirilen motif bulunmaktadır.

Göbek ve köşe göbekler arasında dört adet kuş motifi kullanılmıştır. Bordür bölümünde ise vazo içinde stilize lale benzeri motifleri yer almaktadır.

2004.01.03

Foto 29 : Kollu Göbek Modelli Seccade. Hatice Demirtaş

Foto No: 29

Fotoğrafın Çekildiği Tarih: 15.11.2005

Halı Sahibinin

Adı – Soyadı: Hatice DEMİRTAŞ

Adresi: Aktepe Köyü / Avanos / Nevşehir

Halının

Yöresi: Ürgüp / Kollu Göbekten Uyarlanmış Halı

Dokunma Yılı: 1956

Boyutları: 80 cm X 143 cm

Kalitesi: 21 X 25 düğüm/dm²

Düğüm Tekniği: Türk Düğümü

Zemin Boyutu: 64 cm X 127 cm

Bordür Boyutu: 8 cm X 8 cm

Kilim Örgüsü Genişliği: Hasarlı olması nedeniyle ölçülememiştir.

Saçak Boyu Uzunluğu: Hasarlı olması nedeniyle ölçülememiştir.

Hav Yüksekliği: 4mm

Kullanılan Hammadde: Çözü Atkı İlme

Pamuk Pamuk Yün

Kullanılan Renkler: Kırmızı, Krem, Hardal Sarısı, Yeşil, Turuncu; Mavi, Pembe, Siyah

Kompozisyon ve Desen Özellikleri: Ürgüp Kompozisyonu olarak bilinen Kollu Göbek halısından uyarlanmış halıdır. Seccade olarak kullanılan bu halıda, zeminde köşe göbekler kollu göbek adı verilen motifin ¼'ü alınarak oluşturulmuş, içi stilize bitki motifleriyle doldurulmuştur. Zemin orta kısmında ise, natüralist karakterli güller ile stilize bitki motifleri bir arada kullanılmıştır. Bordür bölümünde, altıgen şekil ile birlikte çiçek motifi kullanılmıştır.

Foto 34 : Arap Eli, Elmalı Modelli Seccade. Hatice Demirtaş

Foto 31 : Foto 30'da ki Halının Bordür Detayı

Foto No: 30 - 31

Fotoğrafın Çekildiği Tarih: 15.11.2005

Halı Sahibinin

Adı – Soyadı: Hatice DEMİRTAŞ

Adresi: Aktepe Köyü / Avanos / Nevşehir

Halının

Yöresi: Avanos / Arapeli, Çubuksuyu Kompozisyonlu Seccade

Dokunma Yılı: 1961

Boyutları: 106 cm X 158 cm

Kalitesi: 40 X 50 düğüm/dm²

Düğüm Tekniği: Türk Düğümü

Zemin Boyutu: 50 cm X 106 cm

Bordür Boyutu: 28 cm X 26 cm

Kilim Örgüsü Genişliği:3 cm

Saçak Boyu Uzunluğu: 3 cm

Hav Yüksekliği:5 mm

Kullanılan Hammadde: Çözü Atkı İlme

Pamuk Pamuk Yün

Kullanılan Renkler: Koyu Kırmızı, Hardal Sarısı, Siyah, Krem, Pembe, Yeşil, Mor, Lacivert, Yavruağzı

Kompozisyon ve Desen Özellikleri: Kompozisyon olarak Avanos Seccadesi olarak bilinmekle birlikte Mucur Seccadelerinden fazlasıyla etkilenmiştir. Zeminde mihrap bulunmakta ve mihrabın tepesinde koçboynuzuna benzer motif kullanılmaktadır.

Alınlık bölümünde, Üçgen formda bezemeler, vazolar ve çiçekler bir arada kullanılmıştır. Geniş bordür kendi içinde beş bölüme ayrılmıştır. Geniş bordür, iki dar bordür ve su adı verilen iki dar bordür bulunmaktadır. Geniş bordürde, bölgede arapeli adı verilen motif kullanılmış, yanındaki dar bordürlerde pençler ve zikzaklar kullanılmıştır. Bu pençlerin elma ağacının çiçeğine benzetilmesinden dolayı bu motife, 'Elmalı' adı verilmektedir. En dar bordürde ise zikzaklar kullanılmıştır. Avanos ve çevresinde dar bordürlerin çoğuna çubuk suyu adı verilmektedir.

Foto 32 : Kollu Göbek Modelli Halı. Emine Uslu

Foto No: 32

Fotoğrafın Çekildiği Tarih: 15.11.2005

Halı Sahibinin

Adı – Soyadı: Emine USLU

Adresi: Çavuşin Köyü / Avanos / NEVŞEHİR

Halının

Yöresi: Ürgüp / Kollu Göbek Halısından Uyarlanmış Halı (Çavuşin Köyünde
Dokunmuş)

Dokunma Yılı: 1966

Boyutları: 136 cm X 244 cm

Kalitesi: 23 X 25 düğüm/dm²

Düğüm Tekniği: Türk Düğümü

Zemin Boyutu: 110 cm X 220 cm

Bordür Boyutu: 13 cm X 12 cm

Kilim Örgüsü Genişliği: 1 cm

Saçak Boyu Uzunluğu: 1 cm

Hav Yüksekliği: 5 mm

Kullanılan Hammadde: Çözü Atkı İlme
Pamuk Pamuk Yün

Kullanılan Renkler: Koyu Kırmızı, Kırmızı, Pembe, Krem, Yeşil Tonları, Mavi, Turkuaz, Siyah, Hardal Sarısı

Kompozisyon ve Desen Özellikleri: Ürgüp Kollu Göbek halısından etkilenecek oluşturulmuştur. Zemin bölümünde kollu göbek halısında kullanılan göbek ve köşe göbekler kullanılmış olmasına rağmen kola benzetilen kıvrımlar çıkartılmıştır. Göbek ve köşe göbekler içinde stilize bitkisel motifler kullanılmıştır. Göbek ve köşe göbekler arasında kalan yerde halının başlangıç yönünde iki taraflı olarak halının dokunma tarihi verilmiştir. Bordürde Barok karakterli natüralist güller, goncalar, çiçekler, yapraklar ve dallar kullanılmıştır. Yörede bu halıya ‘Göbekli Halı’ adı da verilmektedir.

Foto 35 : Avanos Kollu Göbek Halısından Uyarlanan Aslanlı Halı. Ahmet Lale

Foto 34 : Foto 33'de ki Halının Zemin Detayı

Foto No: 33 - 34

Fotoğrafın Çekildiği Tarih: 17.11.2005

Halı Sahibinin

Adı – Soyadı: Ahmet LALE

Adresi: Dedeli Konağı / Ürgüp / NEVŞEHİR

Halının

Yöresi: Ürgüp / Kollu Göbekten Uyarlama (Avanos'ta Dokunmuş)

Dokunma Yılı: 1956

Boyutları: 134 cm X 224 cm

Kalitesi: 21 X 23 düğüm/dm²

Düğüm Tekniği: Türk Düğümü

Zemin Boyutu: 108 cm X 204 cm

Bordür Boyutu: 13 cm X 10 cm

Kilim Örgüsü Genişliği: 2 cm

Saçak Boyu Uzunluğu: 2 cm

Hav Yüksekliği: 7 mm

Kullanılan Hammadde: Çözü Atkı İlme

Pamuk Pamuk Yün

Kullanılan Renkler: Koyu Kırmızı, Kırmızı, Sarı, Kahverengi, Krem, Yeşil Tonları, Mavi, Lacivert, Pembe, Siyah

Kompozisyon ve Desen Özellikleri: Kompozisyon olarak Ürgüp kollu göbek halısından uyarlanmış bir duvar halısıdır. Zeminde tam ortada karşılıklı iki adet aslan figürü bulunmaktadır.

Bu tür kompozisyona sahip halılar yere serilmek için değil, genellikle duvar halısı olarak kullanılmakta, oturulan odanın en göze çarpan yerine asılmaktadırlar. Fotoğrafta görülen aslanlı halı ise, sünnet düğünü için alınmış ve sünnet düğünü süresince sünnet olan çocuğun karyolasının yan duvarını süslemiştir. Aslanlı halı sünnet olan çocuğun yanına asılarak, onunda aslanlar gibi güçlü ve kudretli olacağına inanılmaktadır. Bu halı daha sonra, aynı çocuk büyüyüp evlenirken de çeyiz olarak verilmektedir.⁵⁴

⁵⁴ 17. 11. 2005 Tarihinde Ahmet LALE ile yapılan sözlü görüşmeye göre.

Zemin köşelerinde ise kollu göbek modelinin $\frac{1}{4}$ 'ü alınmış, içleri stilize bitkilerle süslenmiştir. Bordürde ise bölgede 'elmali' adı verilen model kullanılmıştır.

Foto 35: Sümbüllü Halı. Arife Seğmen

Foto No: 35

Fotoğrafın Çekildiği Tarih: 17.11.2005

Halı Sahibinin

Adı – Soyadı: Arife SEĞMEN

Adresi: Kapadokya Evleri 6. Blok D:2 Ürgüp / NEVŞEHİR

Halının

Yöresi: Avanos / Sümbüllü Halı

Dokunma Yılı: 1987

Boyutları: 150 cm X 255 cm

Kalitesi: 29 X 27 düğüm/dm²

Düğüm Tekniği: Türk Düğümü

Zemin Boyutu: 118 cm X 219 cm

Bordür Boyutu: 16 cm X 18 cm

Kilim Örgüsü Genişliği: 2 cm

Saçak Boyu Uzunluğu: 5 cm

Hav Yüksekliği: 7 mm

Kullanılan Hammadde: Çözü Atkı İlme

Pamuk Pamuk Yün

Kullanılan Renkler: Kahverengi, Kırmızı, Koyu Kırmızı, Turuncu, Pembe, Lacivert, Mor, Yeşil Tonları, Krem, Siyah

Kompozisyon ve Desen Özellikleri: Avanos ve çevresinde bu kompozisyonda bir halıya fazla rastlanılmamaktadır. Genel görünüm olarak Ürgüp ‘yılanlı bahçe’ halısına benzemektedir. Zemin bölümünde ortada bir göbek ve zemin köşelerinde köşe göbekler bulunmaktadır. Göbekte ve köşe göbeklerde stilize bitkisel süslemelerin yanında bunların arasında zemine doğru kıvrılarak uzanan yörede sümbül adı verilen motifler bulunmaktadır. İşte bu sümbüllerden dolayı halı kompozisyon olarak ‘sümbüllü halı’ adını almıştır. Bir ince su ve bir kalın bordürden oluşmaktadır. İnce su içinde yörede ‘sıçandışi’ denilen motif bulunmakta, kalın bordürde ise s formulu kıvrık dallar, yapraklar, goncalar ve hatailer göze çarpmaktadır.

Foto 36: Kollu Göbek Halısı. Nurhan Cemiloğlu

Foto No: 36

Fotoğrafın Çekildiği Tarih: 17.11.2005

Halı Sahibinin

Adı – Soyadı: Nurhan CEMİLOĞLU

Adresi: Kapadokya Evleri No: 3/2 Ürgüp / NEVŞEHİR

Halının

Yöresi: Ürgüp / Kollu Göbek (Avanos'ta dokunmuş)

Dokunma Yılı: 1961

Boyutları: 142 cm X 233 cm

Kalitesi: 22 X 25 düğüm/dm²

Düğüm Tekniği: Türk Düğümü

Zemin Boyutu: 114 cm X 201 cm

Bordür Boyutu: 14 cm X 16 cm

Kilim Örgüsü Genişliği: Bez dikilerek kapatıldığından ölçülememiştir.

Saçak Boyu Uzunluğu: Bez dikilerek kapatıldığından ölçülememiştir.

Hav Yüksekliği: 4mm

Kullanılan Hammadde: Çözü Atkı İlme

Pamuk Pamuk Yün

Kullanılan Renkler: Kırmızı, Koyu Kırmızı, Krem, Turuncu, Pembe, Lacivert, Yeşil Tonları, Mavi, Hardal Sarısı, Mor, Beyaz, Siyah

Kompozisyon ve Desen Özellikleri: Kompozisyon olarak Ürgüp'e ait olmasına rağmen Avanos'ta da sıkça kullanılan modellerdendir. Tek kalın bordürü bulunmakta, bunun içi Antalya Döşemealtı halılarının karakteristik bordür motifi olan beş basamaklı kare formlu motif, burada yedi basamaklı olarak verilmiştir. Basamakların arası natüralist karakterli bitkisel motiflerle doldurulmuştur.

2.2. HALI SATIŞ MAĞAZALARINDA BULUNAN ÖRNEKLER

Foto 37: Mihraplı Avanos Halısı. Arap Eli, Çubuk Suyu Motifli. Kirkit Halı

Foto No: 37

Fotoğrafın Çekildiği Tarih: 09.11.2005

Halı Sahibinin

Adı – Soyadı: Ahmet DİLER, Yasin DİLER, Haşim DİLER, Osman DİLER

Adresi: Kirkit Halı Atatürk Cad. Avanos / NEVŞEHİR

Halının

Yöresi: Avanos / Arapeli, Çubuksuyu Modelli Seccade

Dokunma Yılı: 1957

Boyutları: 120 cm X 156 cm

Kalitesi: 20 X 26 düğüm/dm²

Düğüm Tekniği: Türk Düğümü

Zemin Boyutu: 46 cm X 90 cm

Bordür Boyutu: 37 cm X 33 cm

Kilim Örgüsü Genişliği: 2 cm

Saçak Boyu Uzunluğu: 3 cm

Hav Yüksekliği: 4 mm

Kullanılan Hammadde: Çözü Atkı İlme

Yün Yün Yün

Kullanılan Renkler: Kırmızı, Koyu Kırmızı, Yeşil Tonları, Mavi, Lacivert, Turuncu, Pembe, Mor, Sarı, Krem, Siyah

Kompozisyon ve Desen Özellikleri: Kompozisyon açısından ‘Avanos Seccadesi’ olarak bilinmekle beraber, Mucur seccadeleri ile birebir benzerlik göstermektedir. Zeminde mihrap bulunmaktadır. Mihrabın ortasında yıldız ve onu çevreleyen asma yapraklarına benzer motifler bulunmaktadır. Mihrap tepeliğinin her iki yanında ve alınlık bölümünde stilize bitkisel motifler yer almaktadır. Çok sıralı bordüre sahip bu kompozisyonda iki geniş bordür, altı dar kenar suyu bulunmaktadır. Kalın bordürlerin her ikisinde de arapeli motifi, yanında ki ince sularda ise, bölgede kertik adı verilen sıralı üçgen formlu motifler kullanılmıştır. Bütün bunların arasında kalan ince suların hepsine bölgede ‘çubuksuyu’ adı verilmektedir.

2005.11.09

Foto 38 : Mihraplı Avanos Halısı. Arap Eli, Çubuk Suyu Motifli. Kirkit Halı

Foto No: 38

Fotoğrafın Çekildiği Tarih: 09.11.2005

Halı Sahibinin

Adı – Soyadı: Ahmet DİLER, Yasin DİLER, Haşim DİLER, Osman DİLER

Adresi: Kirkit Halı Atatürk Cad. Avanos / NEVŞEHİR

Halının

Yöresi: Avanos / Arapeli Motifli Seccade

Dokunma Yılı: 20. yüzyıl ilk yarısı

Boyutları: 120 cm X 203 cm

Kalitesi: 26 X 30 düğüm/dm²

Düğüm Tekniği: Türk Düğümü

Zemin Boyutu: 54 cm X 131 cm

Bordür Boyutu: 33 cm X 36 cm

Kilim Örgüsü Genişliği: 4 cm

Saçak Boyu Uzunluğu: 2 cm

Hav Yüksekliği: 2 mm

Kullanılan Hammadde: Çözü Atkı İlme

Yün Yün Yün

Kullanılan Renkler: Kırmızı, Krem, Hardal Sarısı, Lacivert, Kahverengi, Açık Mavi, Mor, Pembe, Yeşil, Siyah

Kompozisyon ve Desen Özellikleri: Kompozisyon olarak Avanos seccade olarak bilinmekle beraber bu halıda da çevre il ve ilçelerden etkilenme söz konusudur. Zemin bölümünde mihrap bulunmaktadır. Mihrabın tepeliği stilize bitki motifinden oluşmaktadır. Zeminde mihrap bölümünün içinde ve dışında kalan yerlere stilize bezeme hakimdir. Alınlık ve ayaklık bölümünde yapraklar ve hatailer görülmektedir. Sıralı iki geniş, iki dar ve beş adet de ince sudan oluşan geniş bir bordüre sahiptir. Geniş kısımlarda arapeli motifi, dar olanlarda ise zemine yakın olanda akrep benzeri motifler, iki geniş bordürün arasında kalan dar bordürde ise stilize motifler bulunmaktadır. İnce sular ise zikzaklar ile doldurulmuştur.

Foto 39 : Mihraplı Avanos Halısı. Kirkit Halı

Foto No: 39

Fotoğrafın Çekildiği Tarih: 09.11.2005

Halı Sahibinin

Adı – Soyadı: Ahmet DİLER, Yasin DİLER, Haşim DİLER, Osman DİLER

Adresi: Kirkit Halı Atatürk Cad. Avanos / NEVŞEHİR

Halının

Yöresi: Avanos / Milas Modelli Seccade

Dokunma Yılı: 20. yüzyıl ilk yarısı

Boyutları: 122 cm X 185 cm

Kalitesi: 38 X 42 düğüm/dm²

Düğüm Tekniği: Türk Düğümü

Zemin Boyutu: 66 cm X 121 cm

Bordür Boyutu: 28 cm X 32 cm

Kilim Örgüsü Genişliği: 2 cm

Saçak Boyu Uzunluğu: 3 cm

Hav Yüksekliği: 4 mm

Kullanılan Hammadde: Çözü Atkı İlme

Yün Yün Yün

Kullanılan Renkler: Koyu Kırmızı, Yeşil, Turuncu, Krem, Lacivert, Kahverengi, Sarı, Siyah

Kompozisyon ve Desen Özellikleri: Batı Anadolu, özellikle Milas Seccadelerinden etkilenilerek oluşturulmuş bu kompozisyona sahip seccade Avanos'ta dokunmuştur. Zemin bölümünde mihrap bulunmaktadır. Mihrabın dışında kalan kısımda natüralist karakterli motifler görülmektedir. Alınlık ve ayaklık içinde stilize süslemeler görülmektedir. İki geniş, bir dar ve beş adet ince sudan oluşan geniş bir bordüre sahiptir. İki geniş bordürde Milas halılarında görülen bordür deseni, dar bordürde ise stilize süsleme görülmektedir. İnce sular zikzaklarla doldurulmuştur.

Foto 40 : Mihraplı Avanos Halısı. Arap Eli, Çubuk Suyu Motifli. Kirkit Halı

Foto No: 40

Fotoğrafın Çekildiği Tarih: 09.11.2005

Halı Sahibinin

Adı – Soyadı: Ahmet DİLER, Yasin DİLER, Haşim DİLER, Osman DİLER

Adresi: Kirkit Halı Atatürk Cad. Avanos / NEVŞEHİR

Halının

Yöresi: Avanos / Arapeli, Elmalı Seccade

Dokunma Yılı: 20. yüzyıl ilk yarısı

Boyutları: 90 cm X 136 cm

Kalitesi: 25 X 33 düğüm/dm²

Düğüm Tekniği: Türk Düğümü

Zemin Boyutu: 38 cm X 92 cm

Bordür Boyutu: 26 cm X 22 cm

Kilim Örgüsü Genişliği: 1 cm

Saçak Boyu Uzunluğu: 5 cm

Hav Yüksekliği: 3 mm

Kullanılan Hammadde: Çözü Atkı İlme

Yün Yün Yün

Kullanılan Renkler: Kırmızı, Krem, Kahverengi, Koyu Kahverengi, Pembe, Mavi, Sarı, Yeşil, Siyah

Kompozisyon ve Desen Özellikleri: Kompozisyon olarak Avanos seccade olarak bilinmekle beraber bu halıda da çevre il ve ilçelerden etkilenme söz konusudur. Zemin bölümünde mihrap bulunmaktadır. Mihrabın içinde ve dışında motif kullanılmamıştır. Sıralı geniş bordüre sahip seccade de en geniş bordür içinde arapeli motifi kullanılmıştır. Dar bordürlerde Avanos ve çevresinde elmalı adı verilen motif kullanılmıştır. Burada kullanılan penç motifi elma ağacının çiçeklerine benzetildiği için bu adı almıştır. İnce sularda zikzaklar bulunmakta ve bu ince sulara çubuksuyu adı verilmektedir.

2005.11.09

Foto 41 : Avanos'ta Dokunan İran Modelli Halı. Kirkit Halı

Foto No: 41

Fotoğrafın Çekildiği Tarih: 09.11.2005

Halı Sahibinin

Adı – Soyadı: Ahmet DİLER, Yasin DİLER, Haşim DİLER, Osman DİLER

Adresi: Kirkit Halı Atatürk Cad. Avanos / NEVŞEHİR

Halının

Yöresi: İran / Acem Halısı, Havabaşı Modeli (Avanos'ta dokunmuş)

Dokunma Yılı: 1930

Boyutları: 127 cm X 212 cm

Kalitesi: 36 X 36 düğüm/dm²

Düğüm Tekniği: Tek Düğüm (Sine Düğüm)

Zemin Boyutu: 78 cm X 176 cm

Bordür Boyutu: 25 cm X 18 cm

Kilim Örgüsü Genişliği: 2 cm

Saçak Boyu Uzunluğu: 6 cm

Hav Yüksekliği: 5mm

Kullanılan Hammadde: Çözü Atkı İlme

Yün Yün Yün

Kullanılan Renkler: Kırmızı, Koyu Kırmızı, Yeşil Tonları, Krem, Sarı, Siyah, Mor, Pembe

Kompozisyon ve Desen Özellikleri: İran'a ait bir kompozisyona sahip bu halı Avanos'ta dokunmuştur. Zemin ortasında geometrik formlu iki adet göbek ve tepelikleri bulunmaktadır. Zemin köşelerinde ve kenarları boyunca üçgen görünümlü süsleme sıralanmaktadır. Zeminde göbekler, üçgenlerin içi ve ikisinin arasında kalan bölge stilize hayvan, bitki eşya vb. süslemelerle doldurulmuştur.

Halının bordür bölümü, iki geniş ve iki dar bölümden oluşmakta ve geometrik görünümlü süsleme hepsinde görülmektedir. Bölgede bu kompozisyonun geneline; Havva isimli bir gelinin baş bağından esinlenerek 'havvabaşı' modeli denilmektedir.

2005.11.09

Foto 42 : Leblebili Avanos Halısı. Kirkit Halı

Foto No: 42

Fotoğrafın Çekildiği Tarih: 09.11.2005

Halı Sahibinin

Adı – Soyadı: Ahmet DİLER, Yasin DİLER, Haşim DİLER, Osman DİLER

Adresi: Kirkit Halı Atatürk Cad. Avanos / NEVŞEHİR

Halının

Yöresi: Avanos / Leblebili Halı

Dokunma Yılı: 1953

Boyutları: 145 cm X 212 cm

Kalitesi: 30 X 33 düğüm/dm²

Düğüm Tekniği: Türk Düğümü

Zemin Boyutu: 117 cm X 188 cm

Bordür Boyutu: 14 cm X 12 cm

Kilim Örgüsü Genişliği: 2 cm

Saçak Boyu Uzunluğu: 3 cm

Hav Yüksekliği: 6mm

Kullanılan Hammadde: Çözü Atkı İlme

Yün Yün Yün

Kullanılan Renkler: Kırmızı, Krem, Yeşil, Mavi, Lacivert, Turuncu, Mor, Pembe, Siyah

Kompozisyon ve Desen Özellikleri: Avanos'a ait olan bu kompozisyonda, zeminde bir madalyon (göbek), köşe göbekler bulunmaktadır ve bunların çevresini leblebi adı verilen yuvarlak motifler çevrelemektedir. Zeminde bunların haricinde sıralı çiçek motifleri bulunmaktadır. Göbek ve köşe göbeklerin içi stilize çiçek motifleri ve yapraklar ile doldurulmuştur. Bordür bölümünde, bölgede gelin ağlatan motifi diye adlandırılan süsleme bulunmaktadır.

Foto 43 : Ermeni Yıldızı Motifli Sedir Halısı. Kırkit Halı

Foto No: 43

Fotoğrafın Çekildiği Tarih: 09.11.2005

Halı Sahibinin

Adı – Soyadı: Ahmet DİLER, Yasin DİLER, Haşim DİLER, Osman DİLER

Adresi: Kirkit Halı Atatürk Cad. Avanos / NEVŞEHİR

Halının

Yöresi: Avanos / Sedir Halısı

Dokunma Yılı: 19. yüzyıl son çeyreği

Boyutları: 103 cm X 545 cm

Kalitesi: 20 X 23 düğüm/dm²

Düğüm Tekniği: Türk Düğümü

Zemin Boyutu: 77 cm X 481 cm

Bordür Boyutu: 13 cm X 32 cm

Kilim Örgüsü Genişliği: 9 cm

Saçak Boyu Uzunluğu: 5 cm

Hav Yüksekliği: 8mm

Kullanılan Hammadde: Çözü Atkı İlme

Yün Yün Yün

Kullanılan Renkler: Kırmızı, Sarı, Mavi, Mor, Turuncu, Krem, Kahverengi, Siyah

Kompozisyon ve Desen Özellikleri: Kompozisyon olarak Konya halılarına benzemekle birlikte Avanos ve çevresinde de bu tür kompozisyonda halılar dokunmuştur. Zeminde sıralı beş adet yıldız motifi bulunmaktadır. Bölgede bu motife “Ermeni Yıldızı” adı verilmektedir. Zeminde göbeklerin çevresinde yirmi adet ejder motifi bulunmaktadır.

Bordürde yıldız motifleri kullanılmıştır. Halının başı ve sonunda bordür ve saçak arasında kalan bölüm içi stilize geometrik desenlerle doldurulmuştur.

Foto 44 : Göbekli Halı. Kirkit Halı

Foto No: 44

Fotoğrafın Çekildiği Tarih: 09.11.2005

Halı Sahibinin

Adı – Soyadı: Ahmet DİLER, Yasin DİLER, Haşim DİLER, Osman DİLER

Adresi: Kirkit Halı Atatürk Cad. Avanos / NEVŞEHİR

Halının

Yöresi: Avanos / Göbekli Halı

Dokunma Yılı: 19. yüzyıl son çeyreği

Boyutları: 120 cm X 170 cm

Kalitesi: 23 X 29 düğüm/dm²

Düğüm Tekniği: Türk Düğümü

Zemin Boyutu: 84 cm X 140 cm

Bordür Boyutu: 18 cm X 15 cm

Kilim Örgüsü Genişliği: 11 cm

Saçak Boyu Uzunluğu: Hasarlı olması nedeniyle ölçülememiştir.

Hav Yüksekliği: 3 mm

Kullanılan Hammadde: Çözü Atkı İlme
Yün Yün Yün

Kullanılan Renkler: Kırmızı, Sarı, Mavi, Mor, Yeşil, Krem, Kahverengi

Kompozisyon ve Desen Özellikleri: Kompozisyon özelliği olarak Konya halı kompozisyonlarına benzemekle birlikte Avanos'ta da bu kompozisyonda halılar sevilerek dokunmuştur. Zemin bölümünde pıtrak adı verilen iki adet büyük motif bulunmaktadır. Zeminde pıtrak⁵⁵ motiflerinin köşelerinde sekiz adet ejder motifi kullanılmıştır. Tek ve geniş bir bordürde stilize çiçek ve yaprak motifleri bulunmaktadır.

⁵⁵ **Pıtrak:** Anadolu'da yetişen bir çeşit dikenli bitki.

Foto 45 : Ermeni Yıldız Motifli Sedir Halısı. Kirkit Halı

Foto No: 45

Fotoğrafın Çekildiği Tarih: 09.11.2005

Halı Sahibinin

Adı – Soyadı: Ahmet DİLER, Yasin DİLER, Haşim DİLER, Osman DİLER

Adresi: Kirkit Halı Atatürk Cad. Avanos / NEVŞEHİR

Halının

Yöresi: Avanos / Sedir Halısı

Dokunma Yılı: 19. yüzyıl son çeyreği

Boyutları: 98 cm X 317 cm

Kalitesi: 24 X 29 düğüm/dm²

Düğüm Tekniği: Türk Düğümü

Zemin Boyutu: 74 cm X 255 cm

Bordür Boyutu: 12 cm X 31 cm

Kilim Örgüsü Genişliği: 6 cm

Saçak Boyu Uzunluğu: 6 cm

Hav Yüksekliği: 8 mm

Kullanılan Hammadde: Çözü Atkı İlme

Yün Yün Yün

Kullanılan Renkler: Kırmızı, Sarı, Mavi, Kahverengi, Krem, Turuncu, Yeşil

Kompozisyon ve Desen Özellikleri: Kompozisyon olarak Konya halılarına benzemekle birlikte Avanos ve çevresinde de bu tür kompozisyonda halılar dokunmuştur. Zeminde sıralı beş adet madalyon bulunmakta, bunların içini de yıldız motifi doldurmaktadır. Bölgede bu yıldızlara ‘Ermeni Yıldızı’ adı verilmektedir. Madalyonların çevresinde ise yirmi adet ejder motifi bulunmaktadır.

Bordüründe stilize çiçek ve yaprak motifleri tüm bordür boyunca ilerlemektedir. Halının başı ve sonunda bulunan bölümde geometrik formlu süsleme bulunmaktadır.

Foto 46 : Avanos'ta Dokunan Milas Desenli Sedir Halısı. Kirkit Halı

Foto 47 : Foto 46 Detay

Foto No: 46 - 47

Fotoğrafın Çekildiği Tarih: 09.11.2005

Halı Sahibinin

Adı – Soyadı: Ahmet DİLER, Yasin DİLER, Haşim DİLER, Osman DİLER

Adresi: Kirkit Halı Atatürk Cad. Avanos / NEVŞEHİR

Halının

Yöresi: Milas / Sedir Halısı (Avanos'ta Dokunmuş)

Dokunma Yılı: 20. yüzyıl ilk çeyreği

Boyutları: 112 cm X 316 cm

Kalitesi: 27 X 34 düğüm/dm²

Düğüm Tekniği: Türk Düğümü

Zemin Boyutu: 56 cm X 240 cm

Bordür Boyutu: 28 cm X 38 cm

Kilim Örgüsü Genişliği: 4 cm

Saçak Boyu Uzunluğu: Hasarlı olması nedeniyle ölçülememiştir.

Hav Yüksekliği: 6mm

Kullanılan Hammadde: Çözü Atkı İlme

Yün Yün Yün

Kullanılan Renkler: Kırmızı, Turuncu, Kahverengi, Mavi, Krem, Sarı, Pembe, Mor, Siyah

Kompozisyon ve Desen Özellikleri: Batı Anadolu, özellikle Milas halılarından etkilenilerek oluşturulmuş bu kompozisyondaki sedir halısı Avanos'ta dokunmuştur. Zemin içinde dört adet çiçek ve dallardan oluşan stilize motif bulunmakta, bunların arasında ise küçük pençlere rastlanılmaktadır. Geniş bordürde ve dar sularda stilize bitkisel süsleme bulunmaktadır. Halını başında ve sonundaki bölümlerde İç Anadolu, özellikle Konya halılarında görülen geometrik karakterli süsleme bulunmaktadır.

Foto 48 : Sümbül ve Şal Motifli Halı. Kirkit Halı

Foto No: 48

Fotoğrafın Çekildiği Tarih: 09.11.2005

Halı Sahibinin

Adı – Soyadı: Ahmet DİLER, Yasin DİLER, Haşim DİLER, Osman DİLER

Adresi: Kirkit Halı Atatürk Cad. Avanos / NEVŞEHİR

Halının

Yöresi: Kırşehir, Sivas, Avanos / Şal Modelli Seccade

Dokunma Yılı: 20. yüzyıl ikinci yarısı

Boyutları: 130 cm X 145 cm

Kalitesi: 33 X 30 düğüm/dm²

Düğüm Tekniği: Türk Düğümü

Zemin Boyutu: 58 cm X 77 cm

Bordür Boyutu: 36 cm X 34 cm

Kilim Örgüsü Genişliği: Hasarlı olması nedeniyle ölçülememiştir.

Saçak Boyu Uzunluğu: Hasarlı olması nedeniyle ölçülememiştir.

Hav Yüksekliği: 6 mm

Kullanılan Hammadde: Çözü Atkı İlme

Yün Yün Yün

Kullanılan Renkler: Kırmızı, Sarı, Mavi, Kahverengi, Mor, Lacivert

Kompozisyon ve Desen Özellikleri: Azerbaycan kökenli ve Avanos'ta yaşayan bir bayan tarafından dokunan bu halının kompozisyonu Kırşehir, Sivas ve Avanos halı kompozisyonlarından etkilenilerek oluşturulmuştur. Halının zemin bölümünde mihrap bulunmakta ve bu mihrabın içindeki bezeme hanımların omuzlarına aldıkları şala benzetildiği için kompozisyonun tamamı şal modeli adını almıştır. Mihrabın üstündeki bölümde ise, halının boyu doğrultusunda uzanan çubuklar ve içlerinde stilize bitkisel süslemeler bulunmaktadır. Alınlık ve ayaklık bölümlerinde sümbül benzeri çiçek motifleri kullanılmıştır. Bordüründe ise yine pıtrak ve sümbül benzeri motiflere rastlanmaktadır. İnce sularda ise stilize bitkisel süsleme göze çarpmaktadır.

Foto 49 : Arap Eli, Ermeni Yıldızı Motifli Sedir Halısı. Kirkit Halı

Foto No: 49

Fotoğrafın Çekildiği Tarih: 09.11.2005

Halı Sahibinin

Adı – Soyadı: Ahmet DİLER, Yasin DİLER, Haşim DİLER, Osman DİLER

Adresi: Kirkit Halı Atatürk Cad. Avanos / NEVŞEHİR

Halının

Yöresi: Avanos / Ermeni Yıldızı Modelli Sedir Halısı

Dokunma Yılı: 19. yüzyıl son çeyreği

Boyutları: 105 cm X Hasarlı olması nedeniyle ölçülememiştir.

Kalitesi: 24 X 30 düğüm/dm²

Düğüm Tekniği: Türk Düğümü

Zemin Boyutu: 71 cm X Hasarlı olması nedeniyle ölçülememiştir.

Bordür Boyutu: 17 cm X 30 cm

Kilim Örgüsü Genişliği: Hasarlı olması nedeniyle ölçülememiştir.

Saçak Boyu Uzunluğu: Hasarlı olması nedeniyle ölçülememiştir.

Hav Yüksekliği: 4 mm

Kullanılan Hammadde: Çözü Atkı İlme

Yün Yün Yün

Kullanılan Renkler: Kırmızı, Sarı, Mor, Lacivert, Turuncu, Kahverengi

Kompozisyon ve Desen Özellikleri: Kompozisyon olarak Konya halılarına benzemekle birlikte Avanos ve çevresinde de bu tür kompozisyonda halılar dokunmuştur. Halının bir parçası bulunduğu için kompozisyonun tamamı görülmemektedir. Elde olan bölümde görüldüğü üzere zeminde iki adet yıldız ve sekiz adet ejder motifi bulunmaktadır. Bordür bölümünde sıralı arapeli motifi bulunmaktadır. Halının baş kısmında ise geometrik karakterli süslemeler sıralanmaktadır.

Foto 50 : Arap Eli Motifli Mihraplı Avanos Halısı. Kirkit Halı

Foto No: 50

Fotoğrafın Çekildiği Tarih: 09.11.2005

Halı Sahibinin

Adı – Soyadı: Ahmet DİLER, Yasin DİLER, Haşim DİLER, Osman DİLER

Adresi: Kirkit Halı Atatürk Cad. Avanos / NEVŞEHİR

Halının

Yöresi: Avanos / Arapeli Modelli Seccade

Dokunma Yılı: 20. yüzyıl ilk yarısı

Boyutları: 100 cm X 122 cm

Kalitesi: 31 X 36 düğüm/dm²

Düğüm Tekniği: Türk Düğümü

Zemin Boyutu: 60 cm X 72 cm

Bordür Boyutu: 20 cm X 25 cm

Kilim Örgüsü Genişliği: 1 cm

Saçak Boyu Uzunluğu: 3 cm

Hav Yüksekliği: 4mm

Kullanılan Hammadde: Çözü Atkı İlme

Yün Yün Yün

Kullanılan Renkler: Kırmızı, Sarı, Kahverengi, Lacivert, Turuncu, Yeşil, Krem

Kompozisyon ve Desen Özellikleri: Kompozisyon özelliği olarak Avanos seccadesi olarak bilinmekle beraber Mucur seccadelerinden etkilenme söz konusudur. Zeminde basamaklı daralan mihrap bulunmaktadır. Mihrabın içinde ve dışında motif kullanılmayarak tamamen boş bırakılmıştır. Bordürde arapeli motifi, ince sularda ise, stilize çiçek ve yapraklardan oluşan süsleme bulunmaktadır.

Foto 51 : Arap Eli Motifli Mihraplı Avanos Halısı, Kirkit Halı

Foto No: 51

Fotoğrafın Çekildiği Tarih: 09.11.2005

Halı Sahibinin

Adı – Soyadı: Ahmet DİLER, Yasin DİLER, Haşim DİLER, Osman DİLER

Adresi: Kirkit Halı Atatürk Cad. Avanos / NEVŞEHİR

Halının

Yöresi: Avanos / Arapeli, Çubuksuyu Modelli Seccade

Dokunma Yılı: 20. yüzyıl ikinci yarısı

Boyutları: 125 cm X 190 cm

Kalitesi: 28 X 33 düğüm/dm²

Düğüm Tekniği: Türk Düğümü

Zemin Boyutu: 61 cm X 120 cm

Bordür Boyutu: 32 cm X 35 cm

Kilim Örgüsü Genişliği: 1 cm

Saçak Boyu Uzunluğu: 3 cm

Hav Yüksekliği: 2 mm

Kullanılan Hammadde: Çözü Atkı İlme

Yün Yün Yün

Kullanılan Renkler: Kırmızı, Mor, Eflatun, Yeşil Tonları, Hardal Sarısı, Krem, Mavi, Turuncu, Pembe, Lacivert, Siyah

Kompozisyon ve Desen Özellikleri: Genel görünüm olarak Mucur seccadelerine benzemekle beraber Avanos seccadesi olarak da bilinmektedir. Zeminde mihrap bulunmakta ve mihrabın tepeliği stilize çiçek motifinden oluşmaktadır. Mihrabın iç kısmında stilize kandil benzeri motif kullanılmıştır. Mihrabın dışında, alınlık ve ayaklık bölümlerinde ise, stilize bitkisel süsleme görülmektedir. Zeminin hemen yanındaki ince suda akrep benzeri motifler görülmektedir. İnce sudan sonraki bölümlerde sırasıyla arapeli motifi, çubuk suları ve tekrar arapeli motifi bulunmaktadır. İnce sular zikzaklarla doldurulmuştur.

2005.11.09

Foto 52 : Avanos'ta Dokunmuş İran Halısı. Kirkit Halı

Foto No: 52

Fotoğrafın Çekildiği Tarih: 09.11.2005

Halı Sahibinin

Adı – Soyadı: Ahmet DİLER, Yasin DİLER, Haşim DİLER, Osman DİLER

Adresi: Kirkit Halı Atatürk Cad. Avanos / NEVŞEHİR

Halının

Yöresi: İran / Acem Halısı, Havvabaşı Modeli (Avanos'ta dokunmuş)

Dokunma Yılı: 1933

Boyutları: 126 cm X 202 cm

Kalitesi: 33 X 35 düğüm/dm²

Düğüm Tekniği: Tek Düğüm (Sine Düğüm)

Zemin Boyutu: 72 cm X 160 cm

Bordür Boyutu: 27 cm X 21 cm

Kilim Örgüsü Genişliği: 1 cm

Saçak Boyu Uzunluğu: 3 cm

Hav Yüksekliği: 4 mm

Kullanılan Hammadde: Çözü Atkı İlme

Pamuk Pamuk Yün

Kullanılan Renkler: Kırmızı, Krem, Mor, Kahverengi, Sarı, Yeşil, Pembe, Siyah, Lacivert

Kompozisyon ve Desen Özellikleri: İran'a ait bir kompozisyona sahip bu halı Avanos'ta dokunmuştur. Zemin ortasında geometrik formlu iki adet göbek ve tepelikleri bulunmaktadır. Zemin köşelerinde ve kenarları boyunca üçgen görünümlü süsleme sıralanmaktadır. Zeminde göbekler, üçgenlerin içi ve ikisinin arasında kalan bölge stilize hayvan, bitki eşya vb. süslemelerle doldurulmuştur.

Bordüründe ise, iki geniş ve iki dar bölüm bulunmakta ve geometrik görünümlü süsleme hepsinde de görülmektedir. Bölgede bu kompozisyonun geneline; Havva isimli bir gelinin baş bağından esinlenerek 'havvabaşı' modeli denilmektedir.

Foto 53: Avanos Yastık Halısı. Yörük Halı

Foto No: 53

Fotoğrafın Çekildiği Tarih: 09.11.2005

Halı Sahibinin

Adı – Soyadı: Ali Fuat İLLEEZ, Ertan İLLEEZ

Adresi: Galeri Yörük Yukarı Mah. Dere Sok. No:31 Avanos / NEVŞEHİR

Halının

Yöresi: Avanos / Taraklı Modeli Yastık Halısı

Dokunma Yılı: 1916

Boyutları: 45 cm X 103 cm

Kalitesi: 26 X 33 düğüm/dm²

Düğüm Tekniği: Türk Düğümü

Zemin Boyutu: 29 cm X 73 cm

Bordür Boyutu: 8 cm X 15 cm

Kilim Örgüsü Genişliği: 2 cm

Saçak Boyu Uzunluğu: 2 cm

Hav Yüksekliği: 2 mm

Kullanılan Hammadde: Çözü Atkı İlme

Yün Yün Yün

Kullanılan Renkler: Kırmızı, Bordo, Krem, Mor, Sarı, Yeşil, Kahverengi, Siyah

Kompozisyon ve Desen Özellikleri: Avanos'a ait kompozisyona sahip bu yastık halısı, zemin bölümündeki zikzaklı motiften dolayı taraklı adını almıştır. Zeminde, içinde stilize bitkisel süsleme bulunan bir göbek bulunmaktadır. Göbeğin aşağı ve yukarı uçlarında eli belinde motifi, sağ ve sol kenarlarında koçboynuzu motifleri görülmektedir. Göbeğin her iki tarafında bölgede tarak adı verilen zikzaklı motif, bunların da üstünde arapeli adı verilen motiflerden iki tarafta, toplam altı adet bulunmaktadır. Bordür bölümünde, yıldızlar, yapraklar ve dallardan oluşan süsleme bulunmaktadır. Halının başında ve sonunda Konya halılarında görülen geometrik süsleme göze çarpmaktadır. İnce sularda ise bölgede sıçandışi denilen bezeme bulunmaktadır.

Foto 54: Mihraplı, Arapeli, Çubuk Suyu Modelli Seccade. Cehri Halı

Foto No: 54

Fotoğrafın Çekildiği Tarih: 14.11.2005

Halı Sahibinin

Adı – Soyadı: Galip KÖRÜKÇÜ

Adresi: Çeç Cehri Halı Fırın Çıkmaz Sok. PTT Karşısı No:27 Avanos / NEVŞEHİR

Halının

Yöresi: Avanos / Arapeli, Çubuksuyu Modelli Seccade

Dokunma Yılı: 1941

Boyutları: 125 cm X 178 cm

Kalitesi: 29 X 34 düğüm/dm²

Düğüm Tekniği: Türk Düğümü

Zemin Boyutu: 49 cm X 124 cm

Bordür Boyutu: 38 cm X 27 cm

Kilim Örgüsü Genişliği:2 cm

Saçak Boyu Uzunluğu: 3 cm

Hav Yüksekliği: 3mm

Kullanılan Hammadde: Çözü Atkı İlme

Yün Yün Yün

Kullanılan Renkler: Kırmızı, Sarı, Yeşil Tonları, Mavi, Turuncu, Krem, Kahve Tonları, Siyah

Kompozisyon ve Desen Özellikleri: Kompozisyon özelliği açısından Avanos seccadesi olarak bilinmekle beraber, bordür süslemesi ve genel görünümü Mucur seccadelerine benzemektedir. Zeminde mihrap bulunmaktadır. Mihrabın içi ve dışı motif kullanılmadan tamamen boş bırakılmıştır. Alınlık ve ayaklık bölümlerine ve onları çevreleyen ince sularda stilize bitkisel süsleme hakimdir. Çok sıralı geniş bordüre sahip bu seccade de geniş bölümler arapeli motifi ile dar olanlar ise çubuksuyu motifleriyle doldurulmuştur. Bunları çevreleyen ince sularda, bölgede sıçandışi denilen bezeme bulunmaktadır.

Foto 55: Mihraplı, Arapeli, Çubuk Suyu Modelli Seccade. Cehri Halı

Foto 56: Foto 55 Detay

Foto No: 55 - 56

Fotoğrafın Çekildiği Tarih: 14.11.2005

Halı Sahibinin

Adı – Soyadı: Galip KÖRÜKÇÜ

Adresi: Çeç Cehri Halı Fırın Çıkmaz Sok. PTT Karşısı No:27 Avanos / NEVŞEHİR

Halının

Yöresi: Avanos / Arapeli, Çubuksuyu Modelli Seccade

Dokunma Yılı: 1938

Boyutları: 129 cm X 200 cm

Kalitesi: 32 X 38 düğüm/dm²

Düğüm Tekniği: Türk Düğümü

Zemin Boyutu: 57 cm X 134 cm

Bordür Boyutu: 36 cm X 33 cm

Kilim Örgüsü Genişliği: 2 cm

Saçak Boyu Uzunluğu: 3 cm

Hav Yüksekliği: 5 mm

Kullanılan Hammadde: Çözü Atkı İlme
Yün Yün Yün

Kullanılan Renkler: Kırmızı, Sarı, Kahve Tonları, Yeşil, Mor, Krem, Lacivert, Siyah
Kompozisyon ve Desen Özellikleri: Kompozisyon özelliği açısından Avanos seccadesi olarak bilinmekle beraber, bordür süslemesi ve genel görünüm açısından Mucur seccadelerinden etkilenme söz konusudur. Zeminde basamaklarla daralan mihrap bulunmaktadır. Mihrabın tepeliğinde ise penç motifi kullanılmıştır. Mihrabın içinde kandil benzeri motif, dışında, alınlık ve ayaklık bölümlerinde ise, stilize bitkisel süsleme kullanılmıştır. Zemini çevreleyen dar bordürde akrep benzeri motifler görülmektedir. Dar bordürün yanındaki ve en dıştaki bordürde ise arapeli motifi sıralanmaktadır. Bunların arasındaki bölümde ise sıralı halde, çubuksuyu, ince sularda ise bölgede kertik adı verilen bezeme bulunmaktadır.

Foto 57: Mihraph, Arapeli Modelli Seccade. Cehri Hal

Foto 58: Foto 57 Detay

Foto No: 57 - 58

Fotoğrafın Çekildiği Tarih: 14.11.2005

Halı Sahibinin

Adı – Soyadı: Galip KÖRÜKÇÜ

Adresi: Çeç Cehri Halı Fırın Çıkmaz Sok. PTT Karşısı No:27 Avanos / NEVŞEHİR

Halının

Yöresi: Avanos / Arapeli Modelli Seccade

Dokunma Yılı: 20. yüzyıl ilk yarısı

Boyutları: 105 cm X 158 cm

Kalitesi: 24 X 27 düğüm/dm²

Düğüm Tekniği: Türk Düğümü

Zemin Boyutu: 49 cm X 108 cm

Bordür Boyutu: 28 cm X 25 cm

Kilim Örgüsü Genişliği: Hasarlı olması nedeniyle ölçülememiştir.

Saçak Boyu Uzunluğu: Hasarlı olması nedeniyle ölçülememiştir.

Hav Yüksekliği: 8mm

Kullanılan Hammadde: Çözü Atkı İlme

Yün Yün Yün

Kullanılan Renkler: Kırmızı, Turuncu, Krem, Yeşil Tonları, Sarı, Pembe, Mavi, Siyah, Lacivert

Kompozisyon ve Desen Özellikleri: Kompozisyon özelliği açısından Avanos seccadesi olarak bilinmekle beraber, bordür süslemesi ve genel görünümü ile Mucur ve Milas seccadelerinden etkilenme söz konusudur. Zeminde mihrap bulunmaktadır. Mihrabın içinde ve dışında Milas halılarında görülen stilize bitkisel süsleme kullanılmıştır. Bunlar haricinde karanfil benzeri motifler mihrabın iki yanını süslemektedir. Geniş sıralı bordürün zemin sınırındaki bölümünde lale motifleri, yanındaki bölümde arapeli motifleri, en dıştaki bölümde ise bölgede anahtar adı verilen motif bulunmaktadır.

Foto 59: Avanos'ta Dokunan İran Modelli Halı. Cehri Halı

Foto No: 59

Fotoğrafın Çekildiği Tarih: 14.11.2005

Halı Sahibinin

Adı – Soyadı: Galip KÖRÜKÇÜ

Adresi: Çeç Cehri Halı Fırın Çıkmaz Sok. PTT Karşısı No:27 Avanos / NEVŞEHİR

Halının

Yöresi: İran / Acem Halısı

Dokunma Yılı: 1948

Boyutları: 102 cm X 146 cm

Kalitesi: 30 X 38 düğüm/dm²

Düğüm Tekniği: Tek Düğüm (Sine Düğüm)

Zemin Boyutu: 60 cm X 108 cm

Bordür Boyutu: 21 cm X 19 cm

Kilim Örgüsü Genişliği: 1 cm

Saçak Boyu Uzunluğu: 2 cm

Hav Yüksekliği: 4 mm

Kullanılan Hammadde: Çözü Atkı İlme

Yün Yün Yün

Kullanılan Renkler: Kırmızı, Sarı, Yeşil, Koyu Yeşil, Kahve Tonları, Pembe, Krem, Mavi, Mor, Lacivert, Siyah

Kompozisyon ve Desen Özellikleri: İran'a ait bir kompozisyona sahip bu halı Avanos'ta dokunmuştur. Zemin ortasında geometrik formlu bir adet göbek ve tepelikleri bulunmaktadır. Zemin köşelerinde üçgen şeklinde süslemeler görülmektedir. Zeminde göbek, üçgenlerin içi ve bunların arasında kalan bölge stilize hayvan, bitki, günlük kullanım eşyalarının stilize formları ile doldurulmuştur.

Bordüründe ise, iki geniş ve iki dar bölüm bulunmakta ve geometrik görünümlü süsleme hepsinde de görülmektedir. Bölgede bu kompozisyonun geneline; Havva isimli bir gelinin baş bağından esinlenerek 'havvabaşı' modeli adı verilmektedir.

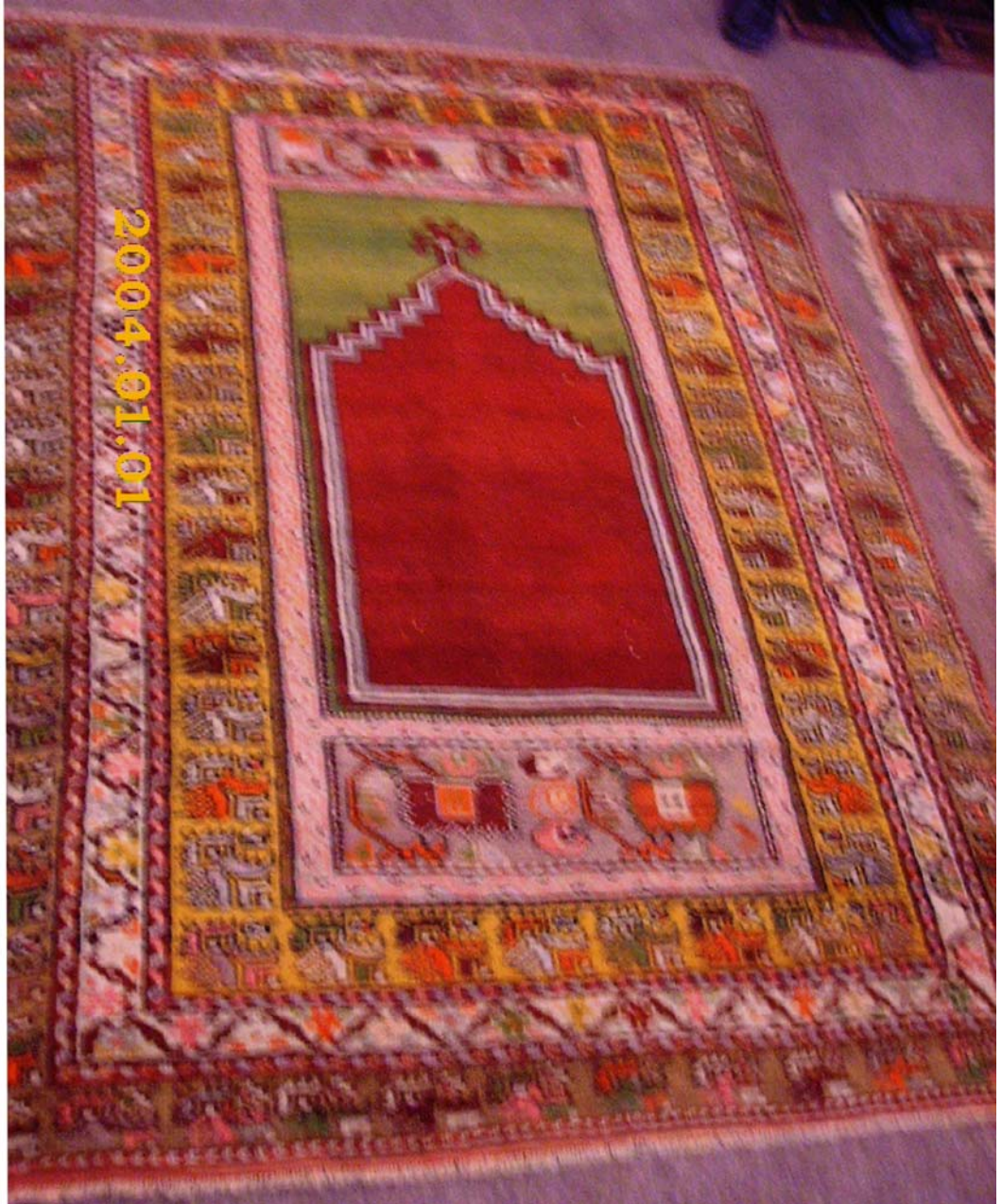

Foto 60: Mihraplı, Arapeli Modelli Seccade. Cehri Halı

Foto No: 60

Fotoğrafın Çekildiği Tarih: 14.11.2005

Halı Sahibinin

Adı – Soyadı: Galip KÖRÜKÇÜ

Adresi: Çeç Cehri Halı Fırın Çıkmaz Sok. PTT Karşısı No:27 Avanos / NEVŞEHİR

Halının

Yöresi: Avanos / Arapeli Modelli Seccade

Dokunma Yılı: 20 yüzyıl ilk yarısı

Boyutları: 122 cm X 172 cm

Kalitesi: 26 X 34 düğüm/dm²

Düğüm Tekniği: Türk Düğümü

Zemin Boyutu: 52 cm X 122 cm

Bordür Boyutu: 35 cm X 25 cm

Kilim Örgüsü Genişliği: Hasarlı olması nedeniyle ölçülememiştir.

Saçak Boyu Uzunluğu: Hasarlı olması nedeniyle ölçülememiştir.

Hav Yüksekliği: 4 mm

Kullanılan Hammadde: Çözü Atkı İlme

Yün Yün Yün

Kullanılan Renkler: Kırmızı, Koyu Kırmızı, Sarı, Yeşil, Pembe, Turuncu, Kahverengi, Krem, Siyah

Kompozisyon ve Desen Özellikleri: Kompozisyon özelliği açısından Avanos seccadesi olarak bilinmekle beraber, bordür süslemesi ve genel görünümü ile Mucur seccadelerinden etkilenme söz konusudur. Zeminde mihrap bulunmaktadır. Mihrabın içinde ve dışında hiçbir motif kullanılmamış tamamen boş bırakılmıştır. Alınlık, ayaklık ve bunları çevreleyen dar bordürde stilize bitkisel süsleme bulunmaktadır. Zemine yakın ve en dıştaki bordürde arapeli motifi kullanılmıştır. Bunların arasında kalan bölümde ise, bölgede karı boşatan adı verilen motif görülmektedir. İnce suların bir kısmında zikzaklar, diğerlerinde ise sıçandışi adı verilen bezeme bulunmaktadır.

2.3. AVANOS HİTAŞ TOKMAK HALI A.Ş.'DE BULUNAN ÖRNEKLER

Foto 61 : Özgün Tasarım Halı. Hitaş Tokmak Halı

Foto 62 : Foto 61 Detay

Foto No: 61 - 62

Fotoğrafın Çekildiği Tarih: 09.11.2005

Halı Sahibinin

Adı – Soyadı: Ömer TOKMAK

Adresi: Tokmak Halı Yukarı Mah. Cami Sok. No:11 Avanos / NEVŞEHİR

Halının

Yöresi: Özgün Tasarım

Dokunma Yılı: 1998

Boyutları: 234 cm X 326 cm

Kalitesi: 26 X 33 düğüm/dm²

Düğüm Tekniği: Türk Düğümü

Zemin Boyutu: 228 cm X 320 cm

Bordür Boyutu: 6 cm X 6 cm

Kilim Örgüsü Genişliği: 4 cm

Saçak Boyu Uzunluğu: 6 cm

Hav Yüksekliği: 1 cm

Kullanılan Hammadde: Çözü Atkı İlme

Yün Yün Yün

Kullanılan Renkler: Krem, Kahverengi, Kırmızı, Mavi, Lacivert, Yeşil, Sarı, Beyaz, Siyah

Kompozisyon ve Desen Özellikleri: Tokmak halıya ait bu kompozisyonda, geleneksel ve yeni tasarım motifler özgün bir form içinde kullanılmıştır. Zeminde halının boyu doğrultusunda zikzaklar yapan karışık motif demeti verilmiştir. Bordür bölümünde, halının içinde kullanılan renkler kareler halinde sıralanmaktadır.

Foto 63 : Özgün Tasarım Halı. Hitış Tokmak Halı

Foto No: 63

Fotoğrafın Çekildiği Tarih: 09.11.2005

Halı Sahibinin

Adı – Soyadı: Ömer TOKMAK

Adresi: Tokmak Halı Yukarı Mah. Cami Sok. No:11 Avanos / NEVŞEHİR

Halının

Yöresi: Özgün Tasarım

Dokunma Yılı: 1999

Boyutları: 99 cm X 170 cm

Kalitesi: 25 X 28 düğüm/dm²

Düğüm Tekniği: Türk Düğümü

Zemin Boyutu: 94 cm X 166 cm

Bordür Boyutu: 2 cm X 2 cm

Kilim Örgüsü Genişliği: 3 cm

Saçak Boyu Uzunluğu: 4 cm

Hav Yüksekliği: 1 cm

Kullanılan Hammadde: Çözü Atkı İlme

Yün Yün Yün

Kullanılan Renkler: Kırmızı, Koyu Kırmızı, Mavi, Sarı, Beyaz, Lacivert, Yeşil, Kahverengi, Siyah

Kompozisyon ve Desen Özellikleri: Tokmak halıya ait bu kompozisyonda, geleneksel ve yeni tasarım motifler özgün bir form içinde kullanılmıştır. Zemin kenarı boyunca geleneksel ve yeni tasarım motifler birbirini takip eder halde verilmişlerdir. Bordür bölümünde, halı içinde kullanılan renkler kareler halinde sıralanmaktadır.

Foto 64 : Özgün Tasarım Halı. Hitay Tokmak Halı

Foto No: 64

Fotoğrafın Çekildiği Tarih: 09.11.2005

Halı Sahibinin

Adı – Soyadı: Ömer TOKMAK

Adresi: Tokmak Halı Yukarı Mah. Cami Sok. No:11 Avanos / NEVŞEHİR

Halının

Yöresi: Özgün Tasarım

Dokunma Yılı: 1999

Boyutları: 65 cm X 88 cm

Kalitesi: 24 X 29 düğüm/dm²

Düğüm Tekniği: Türk Düğümü

Zemin Boyutu: 65 cm X 88 cm

Bordür Boyutu: Bordür bulunmamaktadır

Kilim Örgüsü Genişliği: 2 cm

Saçak Boyu Uzunluğu: 3 cm

Hav Yüksekliği: 1 cm

Kullanılan Hammadde: Çözü Atkı İlme

Yün Yün Yün

Kullanılan Renkler: Krem, Kırmızı, Hardal Sarısı, Lacivert, Mavi, Kahverengi, Pembe, Yeşil, Gri, Siyah

Kompozisyon ve Desen Özellikleri: Tokmak halıya ait bu kompozisyonda, geleneksel ve yeni tasarım motifler özgün bir form içinde kullanılmıştır. Halı boyuna üç bölüme ayrılarak içinde geleneksel ve yeni tasarım motifler sıralanmış, bordür bölümü kullanılmamıştır. Halının başlangıcında, ortada ilk motiften sonra Arap harfleri ile Tokmak yazısı yerleştirilmiştir.

Foto 65 : Özgün Tasarım Halı. Hitay Tokmak Halı

Foto No: 65

Fotoğrafın Çekildiği Tarih: 09.11.2005

Halı Sahibinin

Adı – Soyadı: Ömer TOKMAK

Adresi: Tokmak Halı Yukarı Mah. Cami Sok. No:11 Avanos / NEVŞEHİR

Halının

Yöresi: Özgün Tasarım

Dokunma Yılı: 1999

Boyutları: 70 cm X 148 cm

Kalitesi:25 X 33 düğüm/dm²

Düğüm Tekniği: Türk Düğümü

Zemin Boyutu: 70 cm X 148 cm

Bordür Boyutu: Bordür bulunmamaktadır

Kilim Örgüsü Genişliği: 2 cm

Saçak Boyu Uzunluğu: 2 cm

Hav Yüksekliği: 2 cm

Kullanılan Hammadde: Çözü Atkı İlme

Yün Yün Yün

Kullanılan Renkler: Krem, Kahve Tonları, Kırmızı, Sarı, Mavi, Lacivert, Yeşil, Siyah

Kompozisyon ve Desen Özellikleri: Tokmak halıya ait bu kompozisyonda, geleneksel ve yeni tasarım motifler özgün bir form içinde kullanılmıştır. Halının her tarafına geleneksel ve yeni tasarım motifler serpiştirilmiş, kenarları boyunca, bölgede kertik adı verilen bezeme yerleştirilmiştir.

Foto 66 : Özgün Tasarım Halı. Hitaş Tokmak Halı

Foto No: 66

Fotoğrafın Çekildiği Tarih: 09.11.2005

Halı Sahibinin

Adı – Soyadı: Ömer TOKMAK

Adresi: Tokmak Halı Yukarı Mah. Cami Sok. No:11 Avanos / NEVŞEHİR

Halının

Yöresi: Özgün Tasarım

Dokunma Yılı: 1998

Boyutları: 72 cm X 194 cm

Kalitesi: 25 X 33 düğüm/dm²

Düğüm Tekniği: Türk Düğümü

Zemin Boyutu: 65 cm X 190 cm

Bordür Boyutu: 3 cm X 2 cm

Kilim Örgüsü Genişliği: 2 cm

Saçak Boyu Uzunluğu: 4 cm

Hav Yüksekliği: 1 cm

Kullanılan Hammadde: Çözü Atkı İlme

Yün Yün Yün

Kullanılan Renkler: Krem, Kırmızı, Mavi, Yeşil, Kahverengi, Lacivert, Siyah

Kompozisyon ve Desen Özellikleri: Tokmak halıya ait bu kompozisyonda, geleneksel ve yeni tasarım motifler özgün bir form içinde kullanılmıştır. Zeminde, özellikle köşelerde geleneksel ve yeni tasarım motifler bir arada kullanılmıştır.

Bordür bölümünde, halı içinde kullanılan renkler kareler halinde sıralanmıştır.

Foto 67: Arap Eli, Çubuk Suyu Motifli Halı. Hitış Tokmak Halı

Foto No: 67

Fotoğrafın Çekildiği Tarih: 09.11.2005

Halı Sahibinin

Adı – Soyadı: Ömer TOKMAK

Adresi: Tokmak Halı Yukarı Mah. Cami Sok. No:11 Avanos / NEVŞEHİR

Halının

Yöresi: Avanos / Arapeli Modelli Göbekli Halı

Dokunma Yılı: 1946

Boyutları: 134 cm X 215 cm

Kalitesi: 28 X 36 düğüm/dm²

Düğüm Tekniği: Türk Düğümü

Zemin Boyutu: 63 cm X 164 cm

Bordür Boyutu: 35 cm X 25 cm

Kilim Örgüsü Genişliği: 2 cm

Saçak Boyu Uzunluğu: 3 cm

Hav Yüksekliği: 5 mm

Kullanılan Hammadde: Çözü Atkı İlme

Yün Yün Yün

Kullanılan Renkler: Kırmızı, Koyu Kırmızı, Krem, Kahve Tonları, Gri, Yeşil, Pembe, Mavi, Siyah

Kompozisyon ve Desen Özellikleri: Kompozisyon olarak Avanos halısı olarak bilinmekle beraber, Mucur ve Milas halılarından etkilenme söz konusudur. Zeminde basamaklarla daralan göbeğin her iki ucu koçboynuzu motifi ile kapatılmıştır. Göbeğin içi, kenarları, ayaklık ve alınlık bölümleri ile bunları çevreleyen dar bordür içinde Milas halılarındaki motiflere benzeyen stilize bitkisel motifler bulunmaktadır. İki geniş bordür içinde Arapeli motifi, ince sularda ise çubuksuyu motifi bulunmaktadır. Bunları ayıran ince sularda bölgede sıçandışi adı verilen bezeme kullanılmıştır.

Foto 68: Mihraplı Seccade. Hitay Tokmak Halı

Foto No: 68

Fotoğrafın Çekildiği Tarih: 09.11.2005

Halı Sahibinin

Adı – Soyadı: Ömer TOKMAK

Adresi: Tokmak Halı Yukarı Mah. Cami Sok. No:11 Avanos / NEVŞEHİR

Halının

Yöresi: Avanos / Seccade

Dokunma Yılı: 20. yüzyıl ilk yarısı

Boyutları: 103 cm X 125 cm

Kalitesi: 40 X 42 düğüm/dm²

Düğüm Tekniği: Türk Düğümü

Zemin Boyutu: 61 cm X 89 cm

Bordür Boyutu: 21 cm X 18 cm

Kilim Örgüsü Genişliği: Bez ile kapatıldığından ölçülememiştir.

Saçak Boyu Uzunluğu: Bez ile kapatıldığından ölçülememiştir.

Hav Yüksekliği: 3 mm

Kullanılan Hammadde: Çözü Atkı İlme

Yün Yün Yün

Kullanılan Renkler: Kırmızı, Sarı, Krem, Mor, Turuncu, Pembe, Kahverengi

Kompozisyon ve Desen Özellikleri: Kompozisyon özelliği açısından Avanos halısı olarak bilinmekle beraber, Milas halı kompozisyonlarından fazlasıyla etkilendiği açıkça görülmektedir. Zeminde mihrap bulunmaktadır. Mihrabın içinde yapraklı bir ağaca benzeyen motif ve küçük stilize çiçekler bulunmaktadır. Mihrabın dışında ise, Milas halılarında sıkça görülen stilize bitkisel süsleme bulunmakta, ayrıca, sandık, ibrik ve yıldız benzeri motifler görülmektedir. Çok sıralı bordürü bulunan halıda, bordürün tamamı stilize bitkisel süsleme ile doldurulmuştur. En geniş bölümde yıldız motiflerine rastlanılmaktadır.

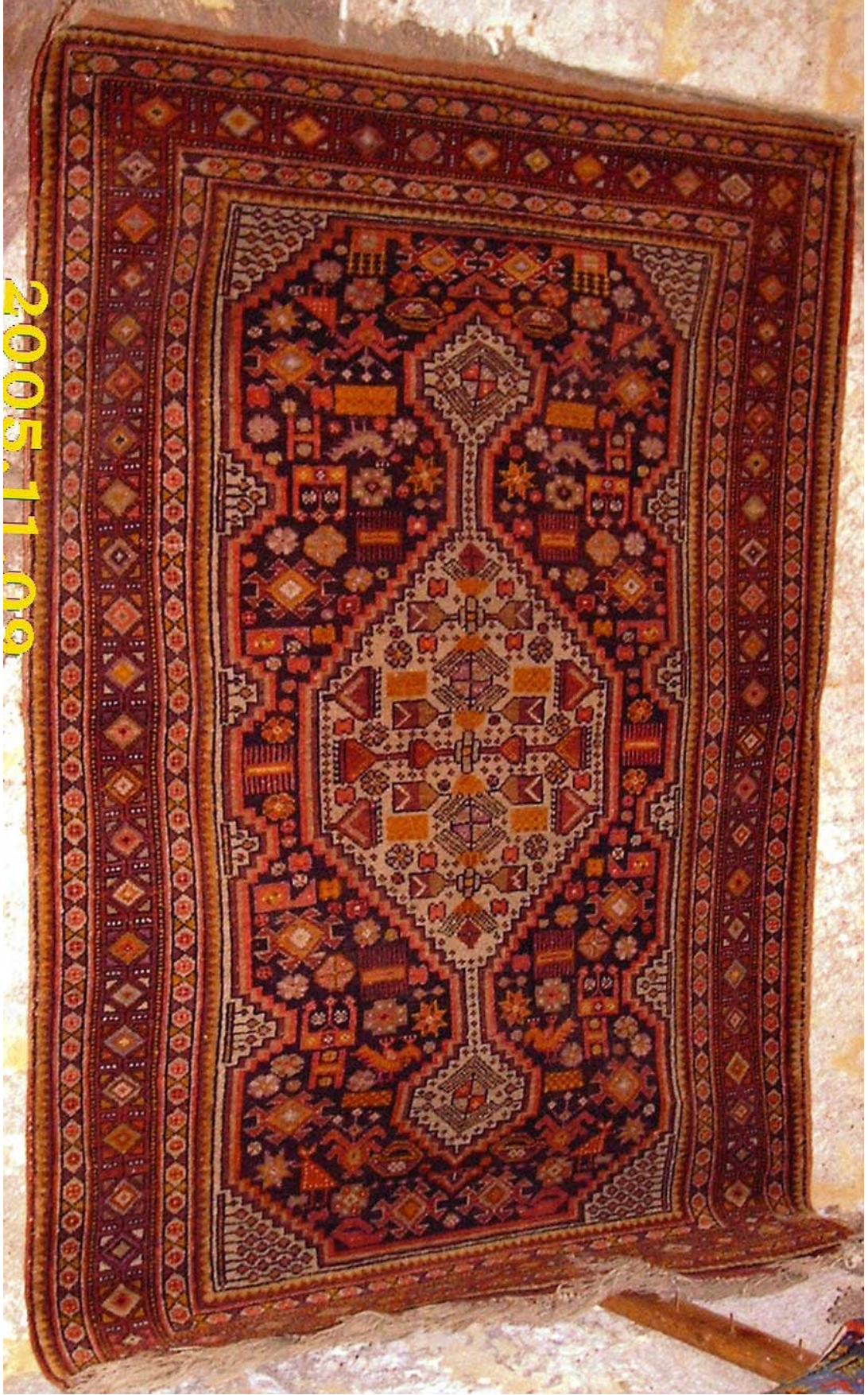

Foto 69: Avanos'ta Dokunmuş İnan Modelli Halı. Hitaş Tokmak Halı

Foto No: 69

Fotoğrafın Çekildiği Tarih: 09.11.2005

Halı Sahibinin

Adı – Soyadı: Ömer TOKMAK

Adresi: Tokmak Halı Yukarı Mah. Cami Sok. No:11 Avanos / NEVŞEHİR

Halının

Yöresi: İran / Acem Halısı

Dokunma Yılı: 1946

Boyutları: 115 cm X 164 cm

Kalitesi: 30 X 33 düğüm/dm²

Düğüm Tekniği: Tek Düğüm (Sine Düğüm)

Zemin Boyutu: 71 cm X 128 cm

Bordür Boyutu: 22 cm X 18 cm

Kilim Örgüsü Genişliği: 3 cm

Saçak Boyu Uzunluğu: 4 cm

Hav Yüksekliği:2 mm

Kullanılan Hammadde: Çözü Atkı İlme

Yün Yün Yün

Kullanılan Renkler: Kırmızı, Koyu Kırmızı, Kahve Tonları, Pembe, Yeşil, Mor, Siyah

Kompozisyon ve Desen Özellikleri: İran'a ait bir kompozisyona sahip bu halı Avanos'ta dokunmuştur. Zemin ortasında geometrik formlu bir adet göbek ve tepelikleri bulunmaktadır. Zemin köşelerinde ve halı boyu doğrultusunda üçgen görünümlü süsleme görülmektedir. Zeminde göbek, üçgenlerin içi ve bunların arasında kalan bölge stilize hayvan, bitki eşya vb. süslemelerle doldurulmuştur.

Bordüründe ise, iki geniş ve iki dar bölüm bulunmakta ve geometrik görünümlü süsleme hepsinde de görülmektedir. Bölgede bu kompozisyonun geneline; Havva isimli bir gelinin baş bağından esinlenerek 'havvabaşı' adı verilmektedir.

Foto 70: Mihraplı Saccade. Hitaş Tokmak Halı

Foto No: 70

Fotoğrafın Çekildiği Tarih: 09.11.2005

Halı Sahibinin

Adı – Soyadı: Ömer TOKMAK

Adresi: Tokmak Halı Yukarı Mah. Cami Sok. No:11 Avanos / NEVŞEHİR

Halının

Yöresi: Avanos / Seccade

Dokunma Yılı: 1969

Boyutları: 77 cm X 110 cm

Kalitesi: 27 X 33 düğüm/dm²

Düğüm Tekniği: Türk Düğümü

Zemin Boyutu: 39 cm X 80 cm

Bordür Boyutu: 19 cm X 15 cm

Kilim Örgüsü Genişliği: Hasarlı olması nedeniyle ölçülememiştir.

Saçak Boyu Uzunluğu: Hasarlı olması nedeniyle ölçülememiştir.

Hav Yüksekliği: 1,5 mm

Kullanılan Hammadde: Çözü Atkı İlme

Yün Yün Yün

Kullanılan Renkler: Kırmızı, Sarı, Gri, Mavi, Krem, Yeşil, Turuncu, Siyah

Kompozisyon ve Desen Özellikleri: Kompozisyon özelliği açısından Avanos halısı olarak bilinmektedir. Zeminde mihrap bulunmaktadır. Mihrabın içinde ve dışında motif kullanılmamış tamamen boş bırakılmıştır. İki dar bir geniş bölümden ve ince sulardan oluşan sıralı bir bordürü vardır. Geniş bölümde, yıldızlar ve eşkenar dörtgenlerden oluşan geometrik bezeme, dar bölümde ise, çengel veya kanca benzeri motifler kullanılmıştır. En dışta ki ince su bölümünde kertik adı verilen bezeme görülmektedir.

2.4. AVANOS HALISI TASARIMLARI

Foto 71: Foto 68 de ki Hitaş Tokmak Halıya ait seccadenin restitüsyon çalışması.

Foto No: 71

Çalışmanın

Konusu: Hitaş Tokmak Halı'ya ait olan seccade halısının orjinaline sadık kalınarak birebir çiziminin yapılması.

Boyutu:

Tekniği: Halı kağıdı üzerine guaj boyama.

Renkler: Kırmızı, Sarı, Krem, Mor, Turuncu, Pembe, Kahverengi.

Halının

Yöresi: Avanos Seccade Halısı

Dönemi: XX. Yüzyıl

Alındığı Kaynak: Hitaş Tokmak Halı Mağazası Koleksiyon Salonu.

Boyutları: 103 cm X 125 cm

Kalitesi: 40 X 42 düğüm/dm²

Kullanılan Malzeme : Çözü Atkı İlme
Yün Yün Yün

Kullanılan Renkler: Kırmızı, Sarı, Krem, Mor, Turuncu, Pembe, Kahverengi.

Düğüm Tekniği: Türk Düğümü

Saçak Boyu: Bez ile kapatıldığından ölçülememiştir.

Kilim Genişliği: Bez ile kapatıldığından ölçülememiştir.

Hasar Tespiti: Zemin bölümünde ufak çapta hasar tespit edilmiştir.

Yapılan Müdahale: Eksik olan kısımlar sağlam yerlerinden bakılarak halı kağıdı üzerinde tamamlanmıştır.

Foto 72: Foto 30 – 31 de ki Hatice DEMİRTAŞ' a ait seccadenin restitüsyon çalışması.

Foto No: 72

Çalışmanın

Konusu: Hatice DEMİRTAŞ'a ait olan seccade halısının orjinaline sadık kalınarak birebir çiziminin yapılması.

Boyutu:

Tekniği: Halı kağıdı üzerine guaj boyama.

Renkler: Koyu Kırmızı, Hardal Sarısı, Siyah, Krem, Pembe, Yeşil, Mor, Lacivert, Yavruağzı

Halının

Yöresi: Avanos Seccade Halısı

Dönemi: XX. Yüzyıl

Alındığı Kaynak: Hatice DEMİRTAŞ evi. Aktepe Köyü / Zelve / Avanos

Boyutları: 106 cm X 158 cm

Kalitesi : 40 X 50 düğüm/dm²

Kullanılan Malzeme : Çözü Atkı İlme

Pamuk Pamuk Yün

Kullanılan Renkler: Koyu Kırmızı, Hardal Sarısı, Siyah, Krem, Pembe, Yeşil, Mor, Lacivert, Yavruağzı

Düğüm Tekniği: Türk Düğümü

Saçak Boyu: 3 cm

Kilim Genişliği: 3 cm

Hasar Tespiti:--

Yapılan Müdahale: --

SONUÇ

Avanos halılarına kompozisyon ve desen özellikleri açısından bakıldığında yedi ana grup halı ortaya çıkmaktadır. Bunlar;

1. Geometrik kompozisyonda, sarı – kırmızı zeminli, Konya halılarına benzeyen ince uzun sedir halıları.
2. Mucur seccadelerine benzeyen, yörede ‘Arapeli – Çubuksuyu’ adı verilen kompozisyona sahip çeyizlik seccade halıları.
3. Kompozisyon olarak İran halılarına benzeyen, üzerinde bitki ve hayvan figürlerinin bolca kullanıldığı, tek (İran sine) düğüm tekniği ile dokunmuş halılar.
4. Geometrik ve bitkisel formun bir arada kullanıldığı, yörede ‘leblebili’ adı verilen kompozisyona sahip Avanos halıları.
5. Bitkisel ve geometrik formlu olan, yörede ‘ kollu göbek’ adı verilen kompozisyona sahip, Ürgüp halısı olarak bilinen halılar.
6. İri güller ve yapraklardan oluşan kompozisyona sahip Barok karakterli halılar.
7. Hitaş Tokmak Halı Aş.’de üretilen, kendi tanımlarına göre; geleneksel ve modern desenlerin bir arada kullanılmasıyla oluşmuş modern görünümlü halılar.

1. Bu gruptaki halılara kompozisyon ve desen özellikleri açısından bakıldığında, geometrik bir üslup görülmektedir. Genelde halılarda orta zemin kare veya dikdörtgenlere bölünerek içlerine ana motif, zeminde kalan boşluklara da yine geometrik motif ya da motifler birbiri ardı sıra gelecek şekilde yerleştirilmiştir. Bordürlerin içlerinde yine geometrik motifler yer almaktadır. Ayrıca halıların başlangıç ve bitiş kısımlarında, orta zemini çevreleyen ana bordürün haricinde bir bordürün daha yer almaktadır. Bu bordürlerinde içlerinde geometrik motifler yer almaktadır.
2. Kırşehir - Mucur seccadelerine benzeyen bir grup seccade halısı çeyiz amaçlı dokunmuş halılardandır. Şematik olarak incelendiğinde, genellikle içi boş mihrap, mihrabın altında ve üstünde yer alan ayetlik ve ayaklık, bütün bunları çevreleyen çok sıralı ve bölgede ‘çubuksuyu’ adı verilen

çok sıralı sedef, bunlar arasında bir ve iki adet geniş bordür içinde yine bölgede ‘arapeli ‘ adı verilen motif kullanılmaktadır.

3. Diğer bir grup halı ise İran halılarına benzeyen sine düğümlü halılardır. Bu grup halı karakteri, Batı Anadolu’da 1908 yılında kurulan ve faaliyet gösteren Şark Halı Kumpanyası’nın bölgede yaptığı faaliyetler sonucunda ortaya çıkmıştır.

Desenleri ya İran’dan getirilerek bazı değişiklikler yapılmış ya da Londra’da Şark Halı Organizasyonu’nda çizdirilerek Anadolu Türkmen dokuyucusuna takdim edilmiştir. Pamuk çözgülü ve atkılı İran, sine veya açık düğümlü halılar; desen, renk ve dokuma tarzı ile geleneksel Anadolu halı kültürüne aykırı olmasına rağmen dokumalar içerisinde kendisine yer edinmiştir.⁵⁶

4. Bu gruptaki halılar, Avanos halısı olarak bilinen ve yörede ‘leblebili’ olarak adlandırılan halılardır. Kompozisyon olarak incelendiğinde zeminde bir göbek, köşelerde köşe göbekler bulunmakta ve bütün bunların kenarını dolaşan küçük yuvarlak motifler yer almaktadır. Bu yuvarlak motiflerin leblebiye benzetilmesinden dolayı bu ismi almıştır. Göbek ve köşe göbekler genellikle geometrik karakterde olup bunların içinde, aralarında ve bordürde bitkisel süsleme bulunmaktadır.
5. Bu gruptaki halılar da leblebili halılarda olduğu gibi geometrik ve bitkisel süslemenin bir arada kullanıldığı halılardandır. Kompozisyon özelliği açısından Ürgüp halısı olarak bilinmektedir.
6. Bu gruptaki halılar, içerisinde güller, çiçekler, yapraklar ve dalların natüralist formda uygulandığı daha çok Barok karakter taşıyan halılardır. Bu tipte halılar 1970’li yıllardan başlayıp, dokuma faaliyetlerini sonlandığı 1980’li yılların ortalarına kadar dokunmuşlardır.
7. Bu son grup halılar yurt dışından gelen siparişe göre dokunan halılardır. Bunların çözgüsünde ve atkısında yün kullanılmakta, yünler Toroslardan ve Hasan Dağı eteklerinden getirilip eğrilerek bitkisel boyama yöntemi

⁵⁶ KAYIPMAZ, **Tarihten Günümüze Kırşehir ve Mucur Halıları**, Halı Dergisi, Marka Yayınları, Yıl 2, Sayı 8, Eylül 2005, s.86

uygulanmaktadır. Bu halılar kaba kalitede olup küçük ebatlarda dokunmaktadır.

Avanos'ta yapılan çalışma sonucunda toplam 5 halı mağazasına gidilerek yetkilileri ile görüşülmüş, çevre ilçe, kasaba ve köyler dolaşarak buralardaki 13 aile ile görüşülmüş, toplam 57 halı incelenmiş, bunlardan 4 tanesi yastık boyutunda, 29 tanesi orta boyutta, 7 tanesi yolluk boyutunda, 13 tanesi seccade boyutundadır. Bunlardan 29 tanesinde çözü, atkı ve ilmelerde yün kullanılmış, 27 tanesinde ise çözü ve atkılarda pamuk ipliği kullanılmıştır. Diğer bir ayırım ise eski ve yeni üretim oluşuna göre yapılmaktadır. Bu halılardan 52 tanesi eski üretim, 5 tanesi yeni üretim halılardır.

Bu çalışma ile, Avanos halıları üzerine daha önce yapılmış olan az sayıda araştırmaya katkıda bulunmak, üretimi bitmiş ve kaybolmaya yüz tutmuş halıları fotoğraf ile belgelendirerek gelecek kuşaklara doğru olarak aktarılması amaçlanmıştır.

KAYNAKLAR

KİTAPLAR:

- ASLANAPA, Oktay, **Türk Halı Sanatının Bin Yılı**, İnkılap Kitabevi, 2005
- AKDAĞ, Mustafa, **Türkiye'nin İktisadi ve İctimai Tarihi**, cilt 1
- BALAMAN, Ali Rıza, **Gelenekler Töre ve Törenler**, Betim Yayınları, Halkbilimi Folklor Dizisi 1, İzmir 1983
- BENNETT, Ian, **Rugs and Carpets of The World**, Quantum Boks Ltd., London 2004
- BÜKEN, Yaşar, **Avanos Kitabı**
- DENİZ, Bekir, **Türk Dünyasında Halı ve Düz Dokuma Yaygıları**, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2000
- EMİROĞLU, Kudret, **Gündelik Hayatımızın Tarihi**, Dost Kitabevi Yayınları, Ankara 2001
- ERBEK, Güran, “ **Anadolu Motifleri Çatalhöyük'ten Günümüze**”, İzmir 1986
- GÜLGÖNEN, Ayan, **17 – 19. Yüzyıl Konya Kapadokya Halıları**, Eren Yayıncılık, Ekim 1997
- GÜNEY, Emrullah, H. Güney, S. Güney, **Nevşehir İli Kapadokya**, 1988
- MARİTZ, J. Iten, **Der Anatolische Teppich**, 1975 Office du Livre, Fribourg und Prestel – Verlag Munchen
- OĞUZ, M.H., **Tarihte Avanos Notları**
- ÖZTÜRK, İsmail, **Doğal Bitkisel Boyalarla Yün Boyama**, Dokuz Eylül Yayınları, İzmir 1999
- ÖZTÜRK, İsmail, **Geleneksel Türk El Sanatlarına Giriş**, Dokuz Eylül Yayınları, İzmir 2003

MAKALELER:

- ALP, Özlem, “ Anadolu'dan Orta Asya'ya Uzanan Coğrafyada Dokumalarda Yaşanan Ortak Sembolik Motifler “, **Motif Dergisi**, Yıl 10, Sayı 37
- ALP, Özlem, “ Konya Kilimlerinde Hayvan Sembolizmi”, **Motif Dergisi**, Yıl 7, Sayı 24

- ANMAÇ, Elvan, “ İngiliz Sermayesinin Batı Anadolu Halıcılığına Etkisi ve Şark Halı Kumpanyası “ , **Kamu ve Özel Kuruluşlarla Orta Öğretimde, Üniversitelerde El Sanatlarına Yaklaşım ve Sorunları Sempozyumu Bildirileri**, 18 – 20 Kasım 1992 İzmir, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1994
- ANMAÇ, Elvan, ,” XIX. Yüzyıl Sonu XX. Yüzyıl Başı Batı Anadolu Ticari Halıcılığı”, **Osmanlı Ansiklopedisi**, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 1999
- ÇİLOĞLU, Hakan, “ Nevşehir, Niğde, Konya Yöresi Halılarının Kompozisyon Özelliklerinin İncelenmesi “ , **Erdem**, Halı Özel Sayısı 1, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Yayınları, Ankara, Ekim 1999, Cilt 10, Sayı 28
- DENİZ, Bekir, “ Kırşehir ve Mucur Halıları Sözlüğü”, **Arış I**, Mart 1997
- GÜNEY, Emrullah, Nevşehir ve Ürgüp Yöresinde Turizm Sunusu Olarak El Sanatları, **Türkiyemiz Dergisi**, Yıl 16, Sayı 48, Şubat 1986
- KAYIPMAZ, Naciye, Tarihten Günümüze Kırşehir ve Mucur Halıları, **Halı Dergisi**, Marka Yayınları, Yıl 2, Sayı 8, Eylül 2005
- ÖZTÜRK, İsmail – KARAVAR, Gonca, “ Türk Halı ve Kilim Bibliyografyası ”, **Arış I**, Mart 1997
- ÖZTÜRK, İsmail, “ Türkiye’de Halıcılığın Kaynakları “, **Antik Dekor**, Sayı 60, Eylül – Ekim 2000
- SOMUNCU, Mehmet, “ Cehri Üretimi ve Ticaretinin !9. Yüzyılda Kayseri Ekonomisindeki Önemi “, **Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Sayı 22, Ocak – Haziran 2004
- TÜRKMEN, Nalan, “ Erken Osmanlı Dönemi Halıları ile XVIII. ve XIX. Yüzyıl Orta Asya Türkmen Halıları Arasındaki Motif ve Kompozisyon Bağlantıları “, **Türk Soylu Halkların Halı, Kilim ve Cicim Sanatı Uluslararası Bilgi Şöleni Bildirileri Dizisi**, 11, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara 1998, s. 328

DİĞER KAYNAKLAR:

Anonim Yurt Ansiklopedisi. S.6102

Avanos Belediyesi Bilgisayar Kayıtları

Avanos Kaymakamlığı 2002 yılı Brifingi

KAYNAK KİŞİLER:

AKA, Fatma: 1963 doğumlu, çiftçi, ev hanımı. Evli, iki çocuk sahibi. Avanos / Bozca Köyü'nde ikamet etmekte.

AKSUNGUR, Nazlı: 2001 yılında vefat etmiş. Bilgiler eşi Nuri AKSUNGUR'dan alınmıştır. Bozca köyü

BİÇER, Necla: 1952 doğumlu, ev hanımı. Evli ve iki çocuk sahibi. Avanos / Aktepe Köyü'nde ikamet etmektedir.

CEMİLOĞLU, Nurhan: 1956 doğumlu, ev hanımı. Evli ve üç çocuk sahibi. Ürgüp'te ikamet etmektedir.

DEMİRTAŞ, Hatice: 1933 doğumlu, ev hanımı. Dul ve dört çocuk sahibi. Avanos / Aktepe Köyü'nde ikamet etmektedir.

DİLER, Ahmet, Fransız Dili ve Edebiyatı mezunu, 54 yaşında, evli ve iki çocuk babasıdır. Avanos / Kirkit halı

DİLER, Haşim, Ortaokul mezunu, 47 yaşında, evli ve üç çocuk babasıdır. Avanos / Kirkit halı

DİLER, Osman, Alman Dili ve Edebiyatı mezunu, 52 yaşında, evli ve iki çocuk babasıdır. Avanos / Kirkit halı

DİLER, Yasin Fransız Dili ve Edebiyatı mezunu, 49 yaşında, evli ve iki çocuk babasıdır. Avanos / Kirkit halı

EREN. Mehmet: 1935 doğumlu, tüccar. Evli ve üç çocuklu. Avanos / Özkonak Kasabası'nda ikamet etmektedir.

GÜLLE, Zeliha: 1962 doğumlu, çiftçi, ev hanımı. Evli ve iki çocuk sahibi. Ürgüp / Sarıhıdır köyü'nde ikamet etmektedir.

İLLEEZ, Ali Fuat – Ertan, Avanos Yörük Halı

KÖRLÜ, Ayşe: 1978 doğumlu, çiftçi, ev hanımı. Evli, iki çocuk sahibi. Avanos / Bozca Köyü'nde ikamet etmekte.

- KÖRÜKÇÜ, Galip, 1955 doğumlu, Ankara Meslek Yüksek Okulu Toplum Sağlığı Bölümü mezunu olup asıl mesleği çömlekçilikdir. Evli ve üç çocuk sahibidir. Avanos Cehri Halı.
- LALE, Ahmet: 1953 doğumlu, otel ve acente işletmecisi. Evli ve iki çocuk sahibi. Ürgüp'te ikamet etmekte.
- ÖCAL, Şerife: 1953 doğumlu, çiftçi, ev hanımı. Evli ve üç çocuk sahibi. Avanos / Göynük Kasabası'nda ikamet etmekte.
- SAYIN, Kezban: 1939 doğumlu, ev hanımı. Dul, tek kızı var. Ürgüp'te ikamet etmekte.
- SEĞMEN, Arife: 1943 doğumlu, ev hanımı. Dul ve iki çocuk sahibi. Ürgüp'te ikamet etmektedir.
- TOKMAK, Ömer, 1952 doğumlu, Ortaokul mezunu, evli ve dört çocuk babasıdır. Avanos Hitaş Tokmak Halı A.Ş.
- USLU, Emine: 1932 doğumlu, çiftçi, ev hanımı. Evli ve iki çocuk sahibi. Avanos / Çavuşin'de ikamet etmektedir.

ÖZGEÇMİŞ

Ad, Soyad: Zehra BAYINDIR

Doğum Yeri ve Yılı: Ürgüp / 1975

Yabancı Dil: İngilizce

Eğitim:

Lisans: 2003, Erzurum Atatürk Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Geleneksel Türk El Sanatları Bölümü, Halı Kilim ve Eski Kumaş Desenleri Ana Sanat Dalı.

Önlisans: 1998, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sandıklı Meslek Yüksek Okulu, Halıcılık Bölümü.

Lise: 1992, Ürgüp Lisesi

İş Tecrübesi:

1998, Argeus THY Genel Satış Acentesi

2006 Kapadokya Meslek Yüksek Okulu

Mesleki Birlik / Dernek / Kuruluş Üyelikleri: --

Alınan Burs ve Ödüller: --

Yayınları: --